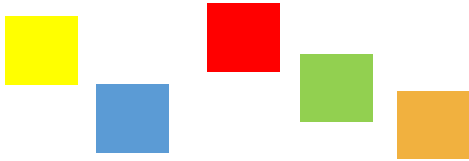

Załącznik 1 do Uchwały Nr 76/867/2015
Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia
14.09.2015

Raport Roczny
z Realizacji Strategii Rozwoju
Województwa Podlaskiego do Roku 2020
za 2014 r.

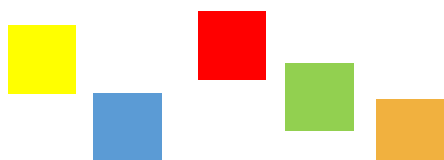

Podlaskie

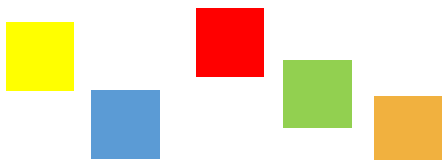
Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Spis treści

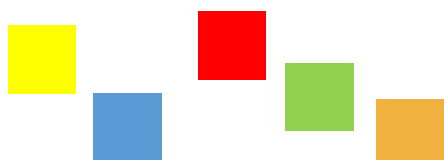
Wstęp	5
1. Charakterystyka województwa podlaskiego	8
1.1. Podlaskie zielone.....	8
1.2. Podlaskie otwarte	9
1.3. Podlaskie dostępne	11
1.4. Podlaskie przedsiębiorcze	12
2. Metodyka monitoringu	16
2.1. Kierunki operacjonalizacji założeń Systemu Monitorowania SRWP do roku 2020	16
2.2. Monitoring programów/planów rozwojowych.....	17
2.3. Monitoring realizacji celów Strategii – analiza statystyczna wskaźników monitorowania celów strategicznych i operacyjnych	19
2.3.1. Analiza korelacji	19
2.3.2. Analiza trendu	20
2.3.3. Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników	21
2.3.4. Analiza wskaźników kontekstowych.....	22
3. Analiza korelacji wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych	23
3.1. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 1. Konkurencyjna gospodarka, a pozostałymi wskaźnikami	24
3.2. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe, a pozostałymi wskaźnikami.....	28
3.3. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 3. Jakość życia, a pozostałymi wskaźnikami	31
3.4. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.1. Rozwój przedsiębiorczości, a pozostałymi wskaźnikami, ...	33
3.5. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw, a pozostałymi wskaźnikami	34
3.6. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, a pozostałymi wskaźnikami	37
3.7. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych, a pozostałymi wskaźnikami.....	38
3.8. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, a pozostałymi wskaźnikami.....	40

3.9.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa, a pozostałymi wskaźnikami.....	41
3.10.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym, a pozostałymi wskaźnikami	43
3.11.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego, a pozostałymi wskaźnikami	44
3.12.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu, a pozostałymi wskaźnikami	45
3.13.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych, a pozostałymi wskaźnikami.....	46
3.14.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.2 Poprawa spójności społecznej, a pozostałymi wskaźnikami.....	49
3.15.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego, a pozostałymi wskaźnikami	50
3.16.	Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.....	52
4.	Ocena stopnia realizacji celów Strategii	54
4.1.	Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	54
4.1.1.	Cel operacyjny 1.1. Rozwój przedsiębiorczości	57
4.1.2.	Cel operacyjny 1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	61
4.1.3.	Cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu.....	68
4.1.4.	Cel operacyjny 1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych.....	73
4.1.5.	Cel operacyjny 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	77
4.1.6.	Cel operacyjny 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa	81
4.2.	Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	84
4.2.1.	Cel operacyjny 2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym.	87
4.2.2.	Cel operacyjny 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa.....	89
4.2.3.	Cel operacyjny 2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	92
4.2.4.	Cel operacyjny 2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	93
4.2.5.	Cel operacyjny 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu.	95
4.3.	Cel strategiczny 3. Jakość życia	97
4.3.1.	Cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych .	100
4.3.2.	Cel operacyjny 3.2. Poprawa spójności społecznej	104

4.3.3. Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego.....	107
4.3.4. Cel operacyjny 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami...	112
5. Wnioski i rekomendacje.....	117
5.1. Wnioski wynikające z analiz korelacji	117
5.2. Wnioski wynikające z analiz trendu	123
5.3. Wnioski wynikające z monitoringu, będące oceną wynikającą z zastosowania obecnego Systemu Monitorowania Strategii do 2020 roku.....	125
5.4. Wnioski wynikające z analizy kierunków zmian w wartościach wskaźników	128
5.5. Rekomendacje.....	131
Spis tabel	133
Spis wykresów	136
Załącznik nr 1. Działania Samorządu Województwa Podlaskiego podejmowane w kierunku realizacji celów Strategii	138
Załącznik nr 2. Zgłoszone programy i plany rozwojowe.....	138
Załącznik nr 3. Zestaw wskaźników monitorowania.....	138
Załącznik nr 4. Kierunki zmian w wartościach wskaźników	138
Załącznik nr 5. Analiza wskaźników kontekstowych.....	138
Załącznik nr 6. Współczynniki korelacji wyłączone z analizy	138

Wstęp

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020, Strategia), to kluczowy dokument określający główne cele i kierunki rozwoju regionu w kolejnych latach. Strategia została przyjęta przez radnych Sejmiku Województwa Podlaskiego 9 września 2013 roku¹, a jej wykonanie zostało powierzone Zarządowi Województwa Podlaskiego.

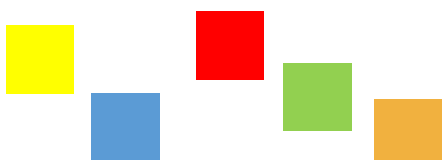
Finansowanie działań założonych w Strategii odbywa się z dużym wsparciem ze środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI). Rok 2014, z punktu widzenia perspektywy czasowej przyjętej w Strategii, był rokiem przelomowym dla określenia ram finansowania przyjętych w niej założeń. We wrześniu zakończyły się negocjacje pomiędzy polskim rządem a samorządem województwa, zwieńczone podpisaniem Kontraktu Terytorialnego. Dokument ten określa cele i przedsięwzięcia priorytetowe o istotnym znaczeniu dla rozwoju kraju oraz województwa podlaskiego, co do których strona rządowa i samorządowa deklaruje współpracę w celu zwiększenia skuteczności i efektywności ich realizacji. Środki przeznaczone na politykę rozwoju w województwie podlaskim w latach 2014-2023 mogą zgodnie z Kontraktem Terytorialnym wynieść około 18,5 mld zł. Negocjacje Kontraktu Terytorialnego były prowadzone w taki sposób, aby jak najlepiej służył on wypełnieniu zapisów SRWP.

W roku 2014 zakończono negocjacje z Komisją Europejską (KE) nad zakresem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (RPOWP 2014-2020), jednego z głównych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku. Dzięki negocjacom pomiędzy Samorządem Województwa a Komisją Europejską oraz stroną rządową, na realizację RPOWP 2014-2020 przyznano 1 214,6 mln EURO. Wspomniana kwota pozwoli na realizację siedmiu najważniejszych wyzwań określonych w Strategii, ukierunkowanych na budowę przewagi konkurencyjnej województwa podlaskiego w oparciu o zielone przemysły, wykorzystanie możliwości związanych z położeniem na wschodniej granicy Unii Europejskiej, kształtowanie kompetencji do pracy mieszkańców województwa pozwalających na podjęcie konkurencji na rynku pracy, wzmocnienie decentralizacji źródeł energii na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców w regionie, wdrażanie idei e-podlaskie, rozwój lokalny w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru oraz poprawę dostępności terytorialnej w układzie wewnętrznym i zewnętrznym. Realizacji wyzwań strategicznych podporządkowano 32 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych i odpowiednio w 32 działaniach. Program tworzony był przy szerokim zaangażowaniu regionalnych podmiotów gospodarczych i społeczności lokalnej oraz podlegał szerokim konsultacjom społecznym. Końcowa wersja programu wynegocjowana z Komisją Europejską, zmieniła się w stosunku do dokumentu, przyjętego w trakcie konsultacji społecznych, jednak sama konstrukcja Programu, jego założenia, obszary wsparcia, z nielicznymi wyjątkami, zostały zatwierdzone.

Po zakończeniu negocjacji z KE, w 2014 roku, nie zostały jeszcze uruchomione działania właściwe w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020*. Nie rozpoczęło się jeszcze finansowanie działań z krajowych programów operacyjnych i innych, możliwych źródeł finansowania działań zapisanych w Strategii. Dlatego też, większość inicjatyw, które nie były finansowane ze środków budżetu państwa, budżetów samorządów czy funduszy celowych, była

---

¹ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020: <http://www.strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/var/resources/154/248/22/1310strategia2020wwwpl.pdf>

finansowana z programów operacyjnych perspektywy finansowej 2007-2013. Tym samym w raporcie odniesiono się głównie do tych źródeł finansowania.

Rok 2014 był rokiem niezmiernie ważnym z punktu widzenia programowania rozwoju województwa na najbliższe lata. Ich ujęcie w kierunku działań i ramy finansowe nie zamyka jednak debaty nad dalszym rozwojem województwa, zarówno w ujęciu regionalnym jak i makroregionalnym – jako części makroregionu Polski Wschodniej. Nie sposób nie podkreślić w tym miejscu wagi inicjatywy współorganizowanej przez Samorząd Województwa Podlaskiego, jaką stała się pierwsza edycja Wschodniego Kongresu Gospodarczego (WKG), pod hasłem: *Partnerstwo dla Rozwoju. Europa, Polska, Świat*. WKG potwierdził potrzebę podjęcia szerokiej debaty o wschodnim makroregionie Polski, w tym również o potencjale i perspektywach rozwojowych Województwa Podlaskiego. W Kongresie wzięli udział politycy z regionu, kraju i Europy, liderzy życia gospodarczego, jak i przedstawiciele polskich oraz zagranicznych firm, eksperci i naukowcy. O sukcesie spotkania świadczy udział prestiżowych gości, z Prezydentem RP na czele, a przede wszystkim wnioski i rekomendacje w kierunku wykorzystania potencjału wschodnich regionów Polski. Należy podkreślić szeroki i pozytywny przekaz medialny, które zyskało wydarzenie, szczególnie w wymiarze promowania atrakcyjności inwestycyjnej wschodnich regionów kraju. Biorąc pod uwagę fakt, że WKG został zaplanowany jako wydarzenie cykliczne, należy je traktować jako narzędzie za pośrednictwem, którego są realizowane cele SRWP.²

Strategia, jako najważniejszy, z punktu widzenia rozwoju regionalnego, dokument musi być poddawany regularnemu monitorowaniu oraz okresowej ewaluacji. W dniu 17 stycznia 2015 Zarząd Województwa przyjął System Monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, który określa szczegółowe założenia przeprowadzania monitoringu Strategii oraz sformułowanych w niej celów strategicznych i operacyjnych.

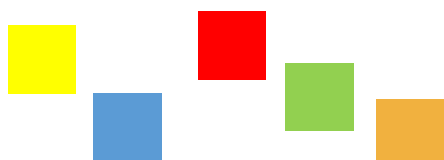
System Monitorowania Strategii zakłada regularne przygotowanie Raportu Roczego z Realizacji Strategii. Niniejszy dokument jest pierwszym tego typu raportem. Podstawowym jego celem jest przedstawienie stopnia osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych założonych w strategii, przy wykorzystaniu określonych wskaźników monitorowania. Wyjściowy zestaw wskaźników został określony już na etapie przygotowywania Strategii³, jednak nie jest to zestaw ostateczny. Może on być aktualizowany, zgodnie z założeniami Systemu Monitorowania Strategii nakreślonymi w dokumencie właściwym, tak aby jak najlepiej odzwierciedlał założone cele rozwojowe, biorąc przy tym pod uwagę działania realizowane przez Samorząd Województwa, dostępność danych statystycznych i konieczność zapewnienia ich porównywalności w czasie.

Adresatami raportu są wszystkie podmioty zainteresowane rozwojem województwa. W szczególności, ma on być podstawą weryfikacji i ewentualnej rewizji dotychczasowej polityki rozwojowej województwa. Wyniki monitoringu będą stanowić również wkład do przeprowadzanych okresowo ewaluacji, których wynikiem będą kompleksowe i szczegółowe rekomendacje dla decydentów województwa.

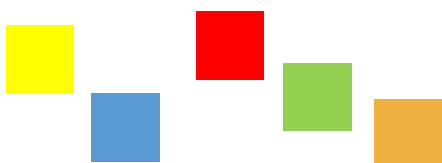
Niniejszy raport składa się z 5 rozdziałów merytorycznych oraz załączników. **Rozdział pierwszy** *Charakterystyka województwa podlaskiego* przedstawia krótki opis regionu, z uwzględnieniem najważniejszych barier i problemów rozwojowych oraz atutów województwa, prezentowanych jako stan wyjściowy w procesie realizacji wizji regionu sformułowanej w Strategii: *Podlaskie Zielone, Otwarte*,

² <http://www.wschodnikongres.eu> (data dostępu: 04.08.2015).

³ Zob. Aneks nr 4 do *Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020*. System wskaźników monitorowania dostępny pod adresem: http://strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/o_strategii.htm

Dostępne, Przedsiębiorcze. Rozdział drugi *Metodyka monitoringu*, prezentuje opis założeń i metodologii monitorowania Strategii włączając w to: definicje pojęć kluczowych dla prowadzenia monitoringu, opis sposobu prowadzenia analiz oraz sposobu prezentacji danych wskaźnikowych. W **rozdziale trzecim** *Analiza korelacji wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych*, zawarto analizę statystyczną powiązań pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami monitorowania Strategii. Celem analizy była prezentacja istoty związków pomiędzy wskaźnikami, wskazanie sytuacji oddziaływania jednych wskaźników na drugie. Podjęto się również weryfikacji zagadnienia, czy poszczególne wskaźniki dostarczają (względem reszty wskaźników) dodatkowej informacji. Innymi słowy sprawdzono, czy np. dwa wskaźniki nie dostarczają tych samych lub zbliżonych informacji, co oznaczałoby, że możliwe jest zrezygnowanie z monitorowania jednego z nich, gdyż nie dostarczałby on żadnej wartości dodanej dla systemu monitorowania. Głównym narzędziem statystycznym używanym w rozdziale trzecim jest analiza korelacji. **Rozdział czwarty** *Ocena stopnia realizacji celów Strategii* odnosi się do efektów działań podjętych w 2014 r. w obszarze realizacji celów strategicznych i operacyjnych w kontekście danych otrzymanych dla wskaźników monitorowania Strategii. Proces oceny został tutaj wsparty analizami trendu w oparciu o model regresji linowej. Układ podrozdziałów w rozdziale czwartym odpowiada układowi celów strategicznych i operacyjnych Strategii. Poszczególne podrozdziały prezentują zmiany wartości wskaźników monitorowania oraz analizę tych zmian w czasie, gdy to możliwe w odniesieniu do sytuacji w całej Polsce. Ponadto, w rozdziale znajduje się odniesienie do działań samorządu województwa podlaskiego oraz innych partnerów realizujących Strategię, podejmowanych w celu poprawy wartości wskaźników i realizacji celów strategicznych i operacyjnych. System Monitorowania Strategii zakłada, że w ramach raportów rocznych z realizacji Strategii dokonywany będzie przegląd całości przedsięwzięć realizowanych przez Departamenty/JOSW, w tym w szczególności zbieranie danych o wskaźnikach realizacji wymienionych programów/planów. Analizy monitoringowe, prowadzone również w oparciu o informacje na temat programów i planów rozwojowych oraz komponentów programów ponadregionalnych i krajowych, a także działań bieżących wspomnianych departamentów i jednostek, pokazują rozmiar aktywności podejmowanych przez instytucje zaangażowane w realizację celów Strategii. Szczegółowy wykaz działań zrealizowanych przez zaangażowane jednostki w 2014 r. znajduje się w **Załączniku 1** do Raportu. **Rozdział piąty** *Wnioski i rekomendacje* zawiera opis wniosków i rekomendacji dla polityki rozwoju województwa oraz Systemu Monitorowania Strategii, które sformułowano na podstawie przeprowadzanych analiz.

1. Charakterystyka województwa podlaskiego

Niniejszy rozdział stanowi syntetyczną ocenę województwa podlaskiego opracowaną na bazie *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. Zawiera krótką charakterystykę odnoszącą się do **stanu wyjściowego** realizacji założeń strategicznych, dzięki czemu można łatwiej śledzić postępy w osiąganiu celów. Zgodnie z wizją rozwoju regionu, charakterystyka stanu wyjściowego uwzględnia bazę gospodarczą regionu odniesioną do założeń strategicznych: *Podlaskie Zielone, Otwarte, Dostępne, Przedsiębiorcze*.

Tabela 1.1. Ogólne dane o województwie

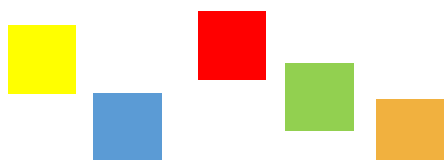
Województwo Podlaskie, dane podstawowe		
Stolica Województwa:	Białystok	ludność: 295 282
Powierzchnia:	20 187,02 km ²	
Liczba Ludności:	1 192 950	(stan na III kwartał 2014)
Liczba powiatów:	17	
Liczba gmin:	118	
Liczba miast:	40	
Miasta na prawach powiatów:	3	Białystok, Łomża, Suwałki
Współczynnik urbanizacji:	60,5	(stan na III kwartał 2014)
PKB per capita:	30 055 PLN	(stan za rok 2012)
Stopa bezrobocia rejestrowanego:	13,10%	(stan na grudzień 2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

1.1. Podlaskie zielone

Województwo podlaskie postrzegane jest jako jeden z najczystszych i bogatych w walory przyrodnicze regionów Polski. Niemal 30% powierzchni województwa stanowią obszary specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 (większy odsetek posiada tylko województwo zachodniopomorskie), a 27% powierzchni województwa (najwięcej w Polsce), to obszary specjalnej ochrony siedlisk NATURA 2000. Ponadto region posiada największy odsetek powierzchni objętej parkami narodowymi (4,6% powierzchni województwa) oraz drugi w kraju odsetek powierzchni objętej rezerwatami przyrody (1,2%). Ponadto region posiada największy odsetek powierzchni objętej parkami narodowymi (4,6% powierzchni województwa) oraz drugi w kraju odsetek powierzchni objętej rezerwatami przyrody (1,2%).

Sytuacja taka wpływa korzystnie na jakość życia w regionie oraz może być wykorzystywana jako podstawa do budowania przewagi konkurencyjnej **w zielonych przemysłach**, obejmujących dynamicznie rozwijające się sektory produkcji przemysłowej i usług rynkowych, w których region już osiąga sukcesy, jak i te, które na dzień dzisiejszy nie zostały zidentyfikowane, a które mogłyby się rozwijać oraz stanowić podstawę rozwoju przyszłych specjalizacji gospodarki województwa. Rozwój zielonych przemysłów jest również nieodłącznie związany z budowaniem konkurencyjnej gospodarki, ale w sposób zrównoważony, efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystującej nowe technologie, przyjazne środowisku.

Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, kładzie szczególny nacisk na wspomniany aspekt ochrony środowiska i promocję zrównoważonego rozwoju w regionie. Województwo charakteryzuje się bardzo niskim poziomem emisji zanieczyszczeń przemysłowych oraz wysokim, i rosnącym, udziałem produkcji energii ze źródeł odnawialnych. W roku 2013 ponad 72% energii elektrycznej wyprodukowanej w regionie pochodziło ze źródeł odnawialnych, a udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii elektrycznej w roku 2013 kształtował się na poziomie 21,66% co było 4. wynikiem wśród województw Polski. Województwo podlaskie posiada duży potencjał do dalszego rozwoju energetyki odnawialnej. Ze względu na dużą ilość obszarów rolniczych oraz dużą lesistość województwa możliwe jest pozyskiwanie energii elektrycznej z biomasy, na północy województwa występują korzystne warunki dla tworzenia elektrowni wiatrowych. Należy jednak zaznaczyć, że wysoki udział produkcji energii z OZE nie koresponduje wprost z ilością energii jaka jest wytwarzana w regionie, co skutkuje koniecznością zakupu przeważającej jej części poza województwem.

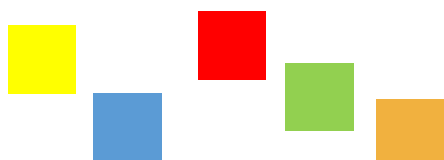
Walory przyrodnicze województwa i ogólnopolska rozpoznawalność marki Zielone Płuca Polski stwarzają bardzo dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Województwo podlaskie znajduje się w czołówce regionów polskich pod względem ilości ekologicznych gospodarstw rolnych. W 2013 r. w regionie funkcjonowało 2235 takich gospodarstw, a 4,17% wszystkich użytków rolnych stanowiły certyfikowane gospodarstwa ekologiczne. Więcej ekologicznych gospodarstw rolnych zlokalizowanych było tylko w województwach warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim.

Pomimo iż środowisko przyrodnicze stwarza w regionie liczne możliwości rozwoju, to walory przyrodnicze, wspierane przez wielokulturowość regionu, nie przekładają się na liczbę turystów odwiedzających region.

Pod względem ochrony środowiska, problemem województwa jest ciągle słabo rozwinięta infrastruktura wodno-ściekowa. W roku 2013 tylko około 62% ludności posiadało dostęp do sieci kanalizacyjnej (12 miejsce wśród województw Polski), a 11,8% ludności nie korzystało z sieci wodociągowej.

1.2. Podlaskie otwarte

Województwo podlaskie położone jest w północno - wschodniej części Polski. Graniczy z Litwą i Białorusią oraz województwami: Lubelskim, Warmińsko-Mazurskim i Mazowieckim. Granica z Białorusią jest częścią wschodniej granicy Unii Europejskiej i strefy *Schengen*. Przy powierzchni rzędu 20 000 km² i liczbie ludności nieco poniżej 1,2 mln (rok 2013), województwo jest najrzadziej zaludnione w Polsce (59. os./km²).

Rysunek 1.1. Położenie geograficzne województwa podlaskiego

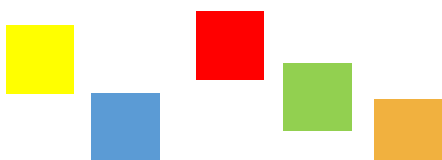

Źródło: Centrum Obsługi Inwestora, Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Sytuację małej liczby ludności i niskiej gęstości zaludnienia, pogarsza dodatkowo, utrzymujące się od wielu lat, negatywne saldo migracji. Spowodowane jest ono m.in. bliskością i relatywnie wysoką dostępnością komunikacyjną miasta stołecznego Warszawy, które charakteryzuje się dużo wyższym poziomem rozwoju gospodarczego, wpływającym na wyższy przeciętny poziom wynagrodzeń, łatwiejszy dostęp do miejsc pracy oraz atrakcyjniejszą ofertą szkolnictwa wyższego, przyciągającą zdolną i ambitną młodzież.

Położenie województwa podlaskiego może stanowić zarówno barierę jak i szansę rozwojową. Granica z Białorusią stanowi przeszkodę w swobodnym przemieszczaniu się zarówno osób jak i towarów i usług. Od strony północnej województwo graniczy z Litwą, co daje bezpośrednie połączenie pomiędzy krajami Bałtyckimi a resztą Unii Europejskiej. Takie położenie stwarza możliwości nawiązywania kontaktów gospodarczych, rozwijania eksportu oraz przyciągania turystów i studentów do podlaskich uczelni. Z kolei bliskie sąsiedztwo Obwodu Kaliningradzkiego niesie za sobą brak stabilności stosunków gospodarczych i politycznych. Sytuacja ta skutkuje niepewnością co do przyszłych regulacji w zakresie przepływu towarów i usług, która może zmieniać się nieomal z dnia na dzień w wyniku niemożliwych do przewidzenia zdarzeń politycznych. Taka sytuacja znacząco utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej nastawionej na rynki wschodnie. Z drugiej strony położenie przy granicy strefy *Schengen* stwarza potencjał do tego by województwo stało się łącznikiem (zarówno pod względem gospodarczym jak i kulturowym) pomiędzy Unią Europejską oraz krajami Europy Wschodniej nie będącymi członkami wspólnoty. Potencjał ten nie jest obecnie w pełni wykorzystywany.

Według SRWP działania na rzecz otwartości województwa mają stymulować również rozwój kapitału społecznego w regionie. W Polsce zaufanie społeczne charakteryzuje się bardzo niskim poziomem, zwłaszcza w porównaniu z krajami Europy zachodniej. Na tle Polski województwo podlaskie wypada przeciętnie. W wyborach samorządowych z 2014 roku frekwencja w województwie podlaskim wyniosła 48,01% co było 7 wynikiem wśród Polskich województw. W wyborach prezydenckich w roku 2015 w

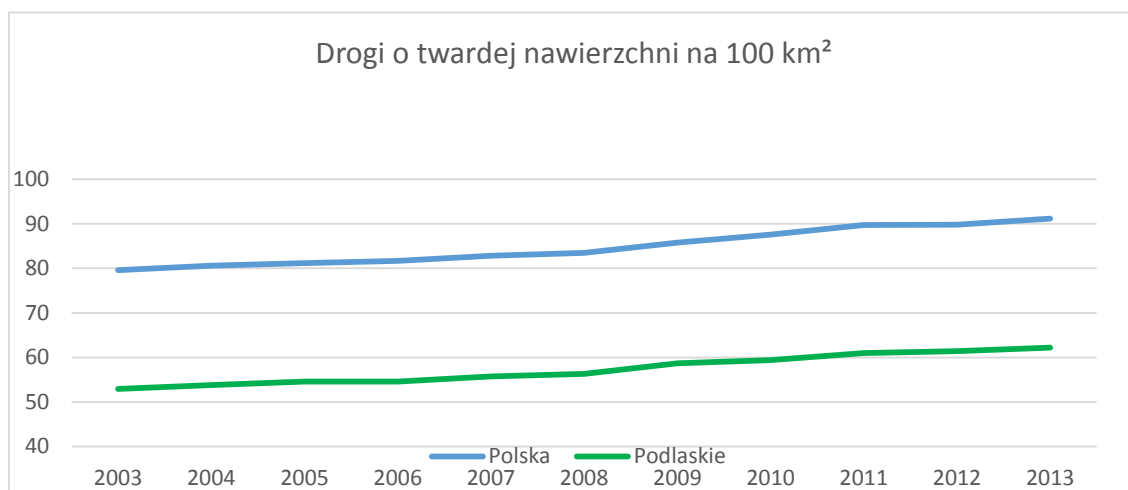

obydwu turach frekwencja wyborcza w województwie podlaskim była niższa od frekwencji w kraju⁴. W obszarze kapitału społecznego, na przestrzeni lat 2008-2012, w regionie poprawiła się sytuacja w zakresie liczby organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców. W 2008 r. wskaźnik osiągał wartość 19. W 2012 na 10 tys. mieszkańców przypadały już 22 takie organizacje. Osiągnięty wynik plasuje województwo na poziomie średniej krajowej (22 organizacje).

1.3. Podlaskie dostępne

Niedobory i zły stan istniejącej infrastruktury transportowej stanowią poważną barierę rozwojową regionu a ich utrzymywanie się może prowadzić do marginalizacji regionu. Podobnie jak w poprzednich latach poprawa dostępności transportowej, zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym, może stanowić jedno z największych wyzwań stojących na drodze realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.

Wykres 1.1. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km² w województwie podlaskim (2013 r.)

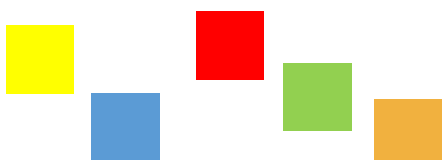
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Oddalenie regionu od (priorytetowych z punktu widzenia władz centralnych) głównych krajowych korytarzy transportowych sprawia, iż wykazuje on relatywnie wysokie zapotrzebowanie na infrastrukturę transportową (z racji znacznej powierzchni i transgranicznego położenia). Niekorzystnym jest dla regionu fakt, iż duże krajowe inwestycje transportowe, takie jak *Via Carpatia*, są wielokrotnie odsuwane w czasie⁵. Pozytywnym jest natomiast fakt, iż biegnący przez województwo podlaskie odcinek europejskiego korytarza transportowego *Via Baltica* został uwzględniony do realizacji w ramach europejskiego instrumentu *Connecting Europe Facility*. Słaby stan infrastruktury drogowej sprawia, że część obszarów województwa (zwłaszcza okolice Suwałk) leży poza zasięgiem 90-minutowej dostępności drogowej Białegostoku. Pod względem Wskaźnika Międzygałęziowej Dostępności Transportowej w 2013 roku województwo podlaskie było drugim województwem o najmniejszym poziomie dostępności transportowej w Polsce, po województwie zachodniopomorskim.

Sieć kolejowa województwa podlaskiego należy do najrzadszych w kraju, ze stolicy województwa biegną jedynie trzy zelektryfikowane linie kolejowe, w kierunkach: Warszawa, Ełk oraz Kuźnica Białostocka

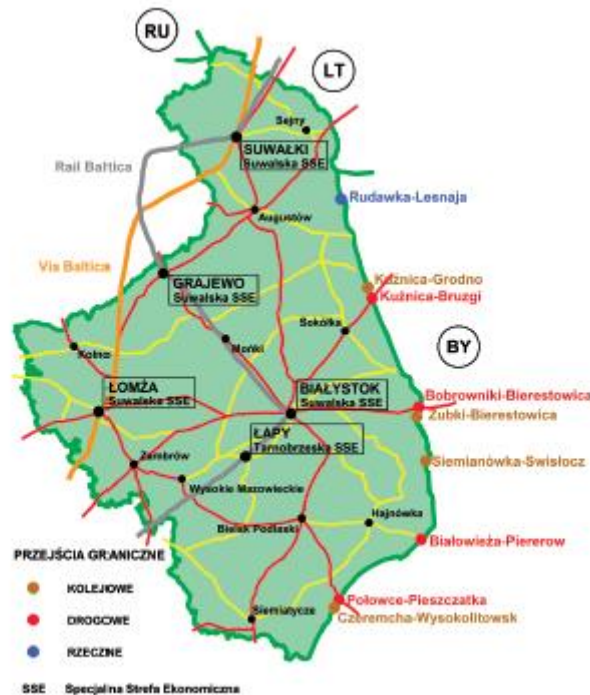
⁴ Frekwencja w pierwszej turze: Polska – 48,96% w. podlaskie – 46,88%; w drugiej turze odpowiednio: 55,34% i 52,49%. Dane PKW

⁵ W. Dziemianowicz, P. Nowicka, K. Peszat, *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego, Aneks nr 2 do projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, Geoprofit, Białystok 2013, s. 6.

(granica państwa z Białorusią), z czego tylko linia do Warszawy jest dwutorowa. Stan infrastruktury kolejowej wymaga ponadto znacznych remontów, co znacznie utrudnia ruch kolejowy przy wykorzystaniu obecnej infrastruktury. Szansę dla województwa podlaskiego stanowi fakt, iż do instrumentu *Connecting Europe Facility* włączono również biegnący przez województwo podlaskie kolejowy korytarz transportowy *Rail Baltica*.

Rysunek 1.2. Główne korytarze transportowe (w tym planowane *Via Baltica*, *Rail Baltica*) i przejścia graniczne

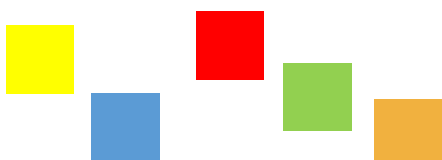

Źródło: Centrum Obsługi Inwestora, Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

1.4. Podlaskie przedsiębiorcze

Pod względem gospodarczym województwo podlaskie należy do najstabilniej rozwiniętych w Polsce. W roku 2012 poziom PKB *per capita* regionu wynosił tylko 71,7% wartości krajowej, co gorsza, pomimo corocznego wzrostu PKB, dystans pomiędzy poziomem PKB w regionie a średnią wartością dla kraju systematycznie powiększa się. W latach 2003-2012 PKB w przeliczeniu na mieszkańca województwa wzrósł o około 80%, a w przypadku Polski o blisko 90%. W roku 2012 poziom PKB *per capita* jedynie dwóch województw był niższy niż województwa podlaskiego (województwa: podkarpackie i lubelskie) (Wykres 1.2). Słabość gospodarcza województwa wiąże się z niskim poziomem przedsiębiorczości, niską wydajnością pracy oraz niskim poziomem innowacyjności większości podlaskich przedsiębiorstw. Wynikiem tego stanu rzeczy jest również niski, w porównaniu z resztą kraju, poziom zarobków. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto wynosiło w 2013 r. 3 258,66 zł, przy średniej krajowej pensji brutto na poziomie 3 659,40 zł.

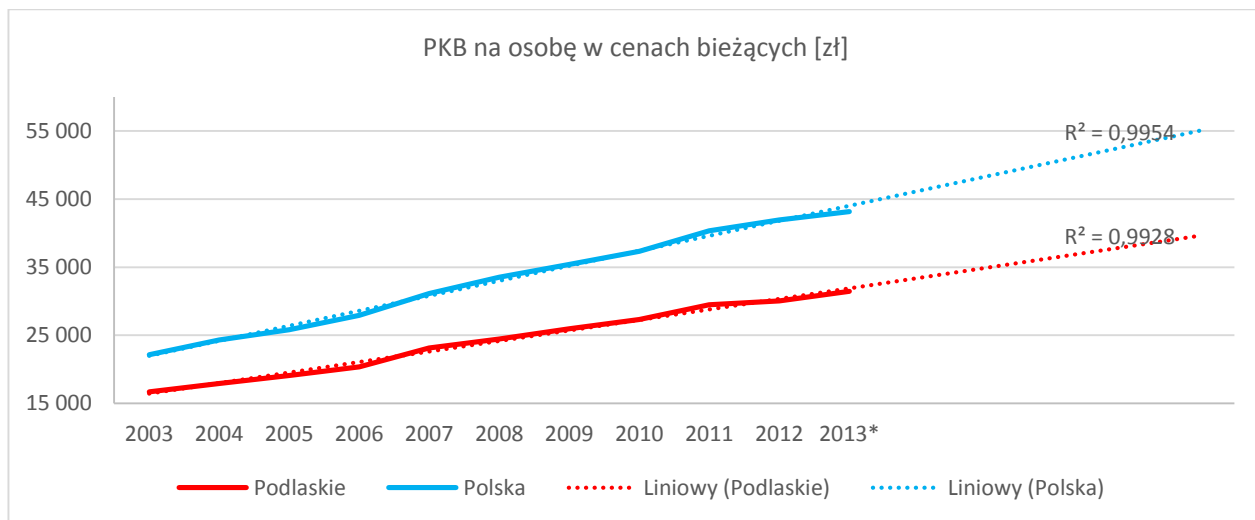
Na potrzeby sprawozdania dokonano dodatkowej symulacji udziału PKB *per capita* dla regionu w analogicznej wartości wyliczonej dla 15 regionów Polski, z pominięciem województwa mazowieckiego. Wyniki przeprowadzonej analizy wskazują na wzrost, w latach 2003-2012, wartości PKB *per capita* dla 15 regionów (bez woj. mazowieckiego) o około 86%. W 2003 roku wartość PKB *per capita* dla województwa

podlaskiego (20 121,0 zł.) była zbliżona do przeciętnej wartości PKB dla Polski z wyłączeniem województwa mazowieckiego⁶ (20 384,65 zł.). PKB per capita regionu stanowił 98,71% wartości wyliczonej dla 15 regionów (bez województwa mazowieckiego). W następnych latach dystans pomiędzy województwem podlaskim i średnią dla kraju (również z wyłączeniem województwa mazowieckiego) sukcesywnie powiększał się, w 2012 r. wynosił już 94,91% (spadek o 3,8 punktu procentowego) (Wykres 1.3). Porównanie wykresów 1.2 i 1.3 wskazuje na znacznie mniejszy dystans, jeżeli chodzi o PKB *per capita* pomiędzy województwem podlaskim a resztą kraju (w sytuacji, gdy z wyliczeń wyłącza się województwo mazowieckie). W obu przypadkach, na podstawie obserwacji dla lat 2005-2012, notuje się procesy dywergencji, aczkolwiek w mniejszym zakresie w przypadku wyliczeń pomijających województwo mazowieckie. Wstępne szacunki GUS co do PKB w roku 2013 mogą jednak świadczyć o odwróceniu się negatywnych tendencji. Należy również podkreślić, iż wszelkie działania prorozwojowe, zarówno w ujęciu kreowania polityki rozwoju jak i inwestowania w określone sfery życia społeczno- gospodarczego dają efekt odroczony w czasie. Należy więc się spodziewać, iż obserwowany w 2013 r. efekt wzrostu PKB jest wynikiem właściwego ukierunkowania rozwoju regionu w latach poprzednich oraz efektem polityki inwestycyjnej Samorządu Województwa, wspierającej rozwój gospodarczy.

Wg wstępnych szacunków GUS PKB województwa podlaskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosło w 2013 roku 31 426 zł. Jeżeli szacunki te potwierdzą się będzie to pierwszy przypadek od roku 2009, kiedy PKB województwa wzrastało szybciej od PKB kraju, co może być bardzo pozytywnym sygnałem wskazującym na poprawę tendencji zmian PKB województwa względem wartości średnich dla kraju. PKB na jednego mieszkańca w Polsce w roku 2013 wyniosło 43 168 zł co stanowiło wzrost o 2,9% względem roku poprzedniego, wg szacunków GUS analogiczny wzrost PKB w województwie podlaskim wyniósł 4,3%.

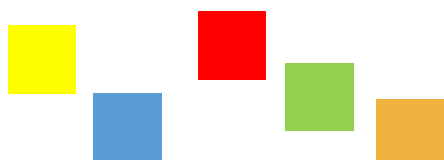
Wykres 1.2. Trend dla PKB per capita w województwie podlaskim (2012 r.)

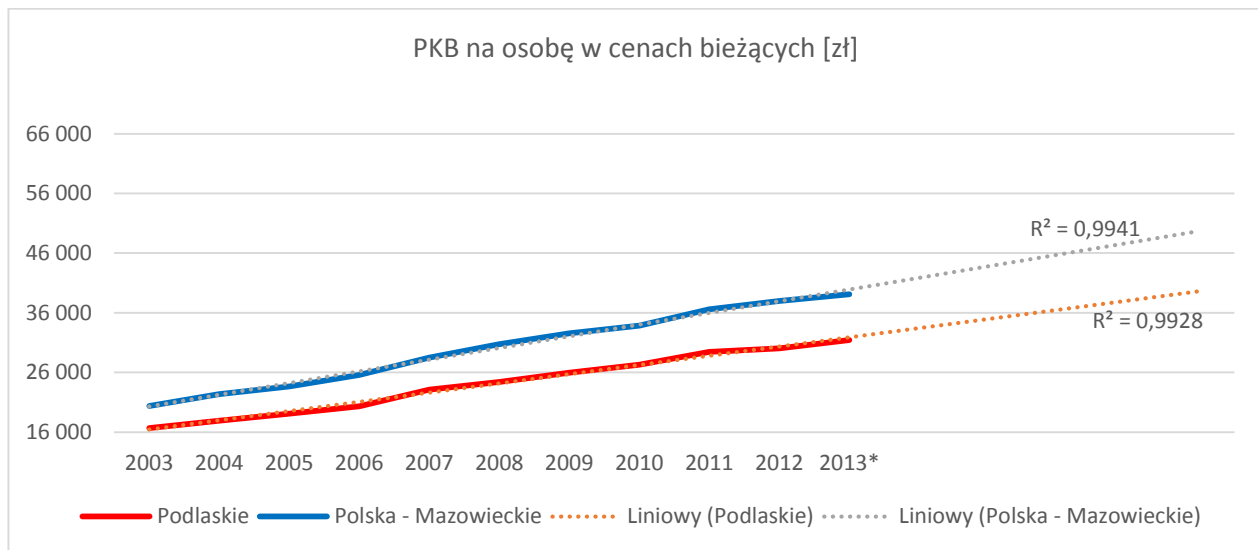
*Wartości dla roku 2013 są wstępnymi szacunkami GUS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

⁶ Wartość PKB województwa mazowieckiego nie zawsze oddaje faktyczną sytuację tego regionu ze względu na to, iż wiele firm prowadzących działalność w innych regionach posiada siedzibę w tym województwie. Dlatego też zasadna jest również analiza wskaźnika dla Polski z wyłączeniem województwa mazowieckiego.

Wykres 1.3. Trend dla PKB *per capita* w województwie podlaskim i dla kraju (bez województwa mazowieckiego) (2012 r.)

*Wartości dla roku 2013 są wstępnymi szacunkami GUS

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

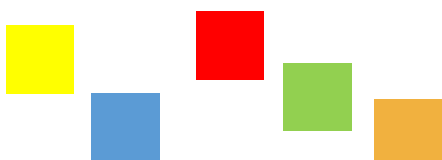
Region posiada silne ośrodki akademickie, zdolne do kształcenia wysoko wykwalifikowanych specjalistów. Najwyżej oceniane kierunki studiów to medycyna, prawo oraz fizyka. Wiodące ośrodki akademickie skupiają się w znacznej mierze w stolicy województwa⁷. Poziom wykształcenia w regionie nie odbiega od przeciętnego w kraju. W roku 2013 odsetek ludności w wieku 15-64 z wykształceniem wyższym był nieznacznie wyższy od średniej dla Polski.

Województwo podlaskie to region typowo rolniczy, udział pracujących w sekcji A. Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo, od wielu lat utrzymuje się na poziomie około 32%. Odsetek ten jest wyższy tylko w województwach: lubelskim, świętokrzyskim i podkarpackim. W roku 2012 7,8 % wartości dodanej brutto wytwarzane było w sekcji A podlaskiej gospodarki, więcej niż w jakimkolwiek innym województwie Polski. Fundamentem podlaskiego rolnictwa jest silnie rozwinięta i wysoko uprzemysłowiona branża mleczarska.

Sytuację województwa pod względem rozdrobnienia agrarnego można określić jako umiarkowaną. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych, o powierzchni powyżej 1 ha, wynosiła w 2013 r. 13,6 ha, co znacznie przewyższało średnią wartość tego wskaźnika dla Polski wynoszącą 9,5 ha. Wartość ta jest jednak znacznie niższa niż w województwach charakteryzujących się najkorzystniejszą strukturą agrarną w Polsce, tj. zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim (w 2013 r. odpowiednio: 22,3 ha oraz 21,5 ha). Cechą niekorzystną jest natomiast bardzo mały udział gospodarstw wielkoobszarowych (o powierzchni użytków rolnych co najmniej 100 ha). W 2013 r. tylko około 0,5% gospodarstw rolnych stanowiły gospodarstwa wielkoobszarowe, co jest wartością niższą od średniej krajowej, wynoszącej 0,78% gospodarstw.

Województwo podlaskie nie wykorzystuje w pełni swojego transgranicznego położenia. Ilość zainwestowanego w województwie kapitału zagranicznego jest najniższa w Polsce, zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i w przeliczeniu na mieszkańca. W 2013 r. na mieszkańca województwa podlaskiego

⁷ Ibidem s. 29.

Podlaskie

przypadało zaledwie 180 zł kapitału zagranicznego. Drugim województwem o najniższej wartości tego wskaźnika było województwo lubelskie, w którym na każdego mieszkańca przypadało 390 zł kapitału zagranicznego, a średnio w Polsce wielkość ta wynosiła 6 420 zł na osobę. Podlaskie charakteryzuje się również bardzo niskim poziomem eksportu. Niemniej jednak, w ostatnich latach odnotować można było znaczny wzrost dynamiki eksportu w regionie.

2. Metodyka monitoringu

Rozdział zawiera opis metodyki monitorowania SRWP 2020, wynikający zarówno z zapisów Strategii, jak i proponowanych założeń analiz statystycznych, wykorzystanych w kolejnych rozdziałach raportu.

2.1. Kierunki operacjonalizacji założeń Systemu Monitorowania SRWP do roku 2020

Ramy Systemu Monitorowania SRWP nakreślone w dokumencie Strategii⁸ wyznaczają kierunki operacjonalizacji jego założeń. Zgodnie z nimi proces monitorowania odbywa się w oparciu o określone w Strategii wskaźniki monitorowania celów strategicznych i operacyjnych⁹.

Tabela 2.1. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych

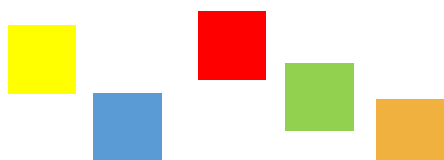
Cel strategiczny	Wskaźniki celów	Miara	Źródło	Wartość bazowa (rok)	Wartość docelowa (2020)
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	zł	obliczenia na podstawie BDL i GUS	22 300 (2010)	30 687
	2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 000 ludności	szt.	GUS	764 (2011)	830
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	EUR	obliczenia na podstawie Ministerstwa Finansów	930 (2010)	1 320
	4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	%	obliczenia na podstawie BDL	0,27 (2011)	0,34
Cel strategiczny 3. Jakości życia	5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	osoby / na 1000	GUS	-1,64 (2011)	-0,4
	6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	zł	GUS	1188,5 (2011)	1 648

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, s. 65.

Monitorowanie celów strategicznych opiera się na sześciu wskaźnikach. Obserwacja postępów w zakresie realizacji celów operacyjnych odbywa się w oparciu o 43 wskaźniki. Strategia precyzuje również siedem wskaźników kontekstowych, które powinny podlegać obserwacji. W trakcie prac nad Systemem

⁸ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, s. 64, <http://www.strategia.wrotapodlasia.pl/pl/strategia/var/resources/154/248/22/1310strategia2020wwwpl.pdf>.

⁹ Obecny zestaw wskaźników, ujęty w Załączniku Nr 4 do Strategii, zgodnie z założeniem tego dokumentu, nie jest ostateczny. Jego zmiany będą determinowane przez ustalenia w zakresie wskaźników kluczowych, definicji wskaźników komisyjnych oraz współpracę z GUS (m.in. w ramach Krajowego Obserwatorium terytorialnego), por.: przypis 1, str. 3 Załącznika 4 do Strategii.

Monitorowania Strategii sformulowano ponadto osiem dodatkowych wskaźników, które mogłyby ułatwić obserwację postępów w realizacji założeń dokumentu. Szczegółowe zestawienie wskaźników ujętych w Systemie Monitorowania SRWP 2020, z uwzględnieniem ich przyporządkowania poszczególnym celom strategicznym i operacyjnym, zawiera **Załącznik 3. Zestawienie wskaźników monitorowania SRWP 2020**.

2.2. Monitoring programów/planów rozwojowych

Monitorowaniu podlega także realizacja programów i planów rozwojowych, poprzez które wdrażana jest Strategia: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego (RPOWP) oraz komponenty programów ponadregionalnych i krajowych. Przyjęta w Strategii koncepcja uaktualniania założeń Systemu uzasadnia dodatkowe analizowanie **informacji o realizowanych i planowanych działaniach departamentów merytorycznych i jednostek podległych UMWP**, które mogą mieć wpływ na osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych SRWP. Uwzględnienie tego aspektu pozwala na zaangażowanie wymienionych jednostek w proces monitorowania Strategii oraz na pozyskiwanie bieżącej informacji na poziomie wdrożeniowym o realizowanych planach, programach, działaniach, które dają wiedzę, i tym samym podstawę do wprowadzania odpowiednich korekt w zestawie wskaźników monitorowania Strategii, w odniesieniu do zmieniających się warunków.

Na potrzeby Systemu Monitorowania Strategii przyjęto następujące definicje programu i planu rozwojowego:

Programy rozwojowe - wszystkie dokumenty o charakterze **strategicznym**, przyjęte mocą przepisów wydanych przez odpowiednie organy administracji samorządowej lub, w przypadku komponentów programów ponadregionalnych i krajowych, rządowej, w których zapisane są planowane, przyszłe kierunki działań, powiązane z konkretnymi celami rozwojowymi oraz zintegrowanym i terytorialnym podejściem do rozwoju, bez względu na źródło finansowania.

Plany rozwojowe - wszystkie dokumenty o charakterze **operacyjnym**, przyjęte mocą przepisów wydanych przez odpowiednie organy administracji samorządowej, w których zapisane są planowane, przyszłe działania, powiązane z konkretnymi celami wynikającymi z określonych programów rozwojowych, stanowiące przełożenie mierzalnych celów wyznaczonych w tych programach na konkretne działania.

Szczegółowy wykaz programów/planów rozwojowych zgłoszonych do monitorowania zawiera **Załącznik 2** do sprawozdania.

Dzięki stałemu monitorowaniu instrumentów wdrożeniowych Strategii, zapewnione zostaje operacyjne śledzenie postępów pełnego spektrum działań. Każdy ze zgłoszonych programów/planów rozwojowych, komponentów programów ponadregionalnych i krajowych, a także RPOWP (przyporządkowany w zakresie priorytetów i działań do konkretnych celów Strategii) został zaprezentowany w raporcie, w układzie zgodnym z tabelą 2.2.

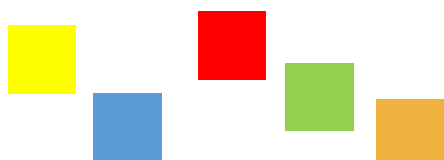

Tabela 2.2. Schemat prezentowania efektów wdrażania programu/planu rozwojowego zgłoszonego przez departament/JOSW¹⁰

Główni realizatorzy działań	Charakter działania	Źródło finansowania: (fundusz/program/plan rozwojowy)	Kwota Wydatków (w tys. zł.)	Liczba podmiotów/osób/(...) objętych wsparciem

Źródło: Opracowanie własne.

Komponenty programów ponadregionalnych i krajowych w sprawozdaniu dotyczą programów operacyjnych, takich jak:

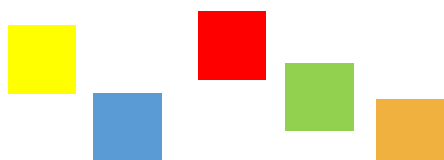
1. Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013,
2. Program Operacyjny Polska Wschodnia 2007-2013,
3. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013,
4. Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013,
5. Inne, zgłoszone przez właściwe departamenty/JOSW.

Zestawienie programów i planów rozwojowych, a także działań podejmowanych przez Samorząd Województwa Podlaskiego, ma z jednej strony na celu pokazanie rozmiaru inicjatyw o charakterze wdrożeniowym, z drugiej, stworzenie podłoża dla oceny efektywności podejmowanych działań w trakcie przyszłych ewaluacji. Programy/plany rozwojowe zgłoszone przez jednostki zaangażowane we wdrażanie założeń Strategii i efekty ich realizacji w okresie sprawozdawczym zostały zaprezentowane w rozdziale czwartym sprawozdania.

Na poziomie wdrożeniowym System Monitorowania Strategii zakładał również określenie dodatkowych wskaźników, adekwatnych dla danego planu/programu, które obrazując efekty realizacji programu/planu rozwojowego mogły zostać uznane za wartościowe dla monitorowania z punktu widzenia realizacji założeń Strategii. W pozyskanie danych w tym zakresie zaangażowane zostały departamenty UMWP, a także jednostki podległe i inne instytucje w regionie. Analiza wskaźników, pod kątem ich przydatności dla monitorowania celów Strategii, dokonana została w sposób ekspercki. Wyniki analiz pozwoliły na sformułowanie wniosków w zakresie:

- zasadności włączenia określonych wskaźników do Systemu Monitorowania Strategii,
- braku wskazań dla włączenia określonych wskaźników do Systemu, a zasadności ich zaprezentowania w schemacie prezentowania efektów wdrażania programu/planu rozwojowego zgłoszonego przez departament/JOSW (por. wzór określony w tabeli 2.2).
- braku wskazań dla włączenia 8 wskaźników dodatkowych określonych w Załączniku nr 3. do raportu, do Systemu Monitorowania Strategii, z wyjątkiem wskaźnika 6. *Wskaźnik wspierania rozwoju społeczeństwa informacyjnego wg metodologii MAiC*, który wg rekomendacji zawartych w niniejszym raporcie powinien zastąpić wskaźnik monitorowania celu operacyjnego 1.5. 14. *Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną (jako % z 20 podstawowych usług)*. Pozostałe wskaźniki dodatkowe będą uwzględniane w ramach potrzeb do monitorowania realizacji programów i planów rozwojowych.

¹⁰ JOSW – jednostka organizacyjna samorządu województwa

2.3. Monitoring realizacji celów Strategii – analiza statystyczna wskaźników monitorowania celów strategicznych i operacyjnych

Monitorowanie celów strategicznych i operacyjnych oparte jest o analizę wskaźników statystycznych określonych w załączniku 3 do strategii¹¹. Analizy statystyczne wskaźników obejmują analizę korelacji (rozdział trzeci) oraz analizę trendów (rozdział piąty).

2.3.1. Analiza korelacji

Rozdział czwarty zawiera analizę korelacji pomiędzy wskaźnikami statystycznymi z wykorzystaniem współczynnika korelacji liniowej Pearsona. W celu obliczenia współczynnika korelacji liniowej Pearsona dla dwóch wskaźników statystycznych posłużono się wzorem:

$$\rho_{X,Y} = \frac{cov(X,Y)}{\sigma_X \sigma_Y}$$

Gdzie: X i Y to dwa wskaźniki statystyczne, dla których liczony jest współczynnik, σ_X to odchylenie standardowe wskaźnika X, σ_Y to odchylenie standardowe wskaźnika Y, a $cov(X,Y)$ to kowariancja pomiędzy wskaźnikami X i Y. Kowariancja wyrażona została następującym wzorem:

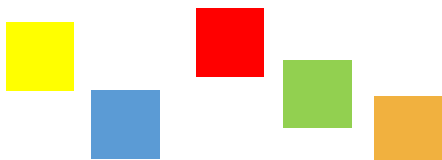
$$cov(X,Y) = \sum_{i=1}^n X_i Y_i - \bar{X} \bar{Y}$$

Gdzie: X_i oznacza kolejne obserwacje wskaźnika X, Y_i to kolejne obserwacje wskaźnika Y (tak więc wyrażenie $\sum_{i=1}^n X_i Y_i$ oznacza sumę iloczynów kolejnych obserwacji wskaźników X i Y) natomiast $\bar{X}$ i $\bar{Y}$ to średnie wartości wskaźników X i Y.

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona jest miarą wystandaryzowaną i przyjmuje wartości z przedziału [-1;1], gdzie wartość 1 oznacza idealnie skorelowane zmienne/wskaźniki – wzrost jednej wartości jest ściśle zależny od wzrostu drugiej. Wartość -1 oznacza silną ujemną korelację, to znaczy, wzrost jednej wartości jest ściśle powiązany ze spadkiem drugiej wartości. Wartości bliskie 0 oznaczają brak jakichkolwiek zależności. Znacznie negatywne wartości współczynnika korelacji może świadczyć, że nie jest możliwe jednocześnie zwiększenie wartości obydwu analizowanych wskaźników.

W rozdziale podane zostały wartości współczynnika korelacji dla tych par wskaźników monitorowania, dla których przyjął on wartość równą bądź większą od 0,7 lub równą bądź mniejszą od -0,7, tzn. w przypadkach, w których przeprowadzona analiza może sugerować silne powiązanie dwóch wskaźników, z uwzględnieniem zależności opisanych w poprzednim akapicie. **W celu zapewnienia kompletności analizy oraz aby zapobiec możliwemu przeoczeniu oczywistych relacji pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami monitorowania realizacji celów Strategii, obliczone zostały wskaźniki korelacji pomiędzy wszystkimi parami wskaźników monitorowania, dla których było to możliwe ze względu na dostępność i kompletność danych.** Ewentualnego wyłączenia danej pary wskaźników z dalszej analizy dokonywano po analizie eksperckiej, już po otrzymaniu wyników analizy statystycznej.

¹¹ Z założeniem, że zestaw wskaźników opisanych w załączniku 4 do strategii nie jest katalogiem zamkniętym i będzie podlegał zmianom.

2.3.2. Analiza trendu

Rozdział czwarty zawiera graficzną analizę trendu dla wskaźników monitorowania SRWP. W tabelach przedstawiono zmiany wartości danego wskaźnika w czasie oraz, gdzie to było możliwe, również: dynamikę danego wskaźnika (tj. zmianę procentową wartości wskaźnika, która charakteryzuje kolejne okresy jego analizy), udział procentowy wartości danego wskaźnika w wartości analogicznego wskaźnika dla Polski oraz pozycję województwa podlaskiego pod względem danego wskaźnika na tle innych województw Polski. Wykonanie wskazanych operacji wymagało zebrania danych o wskaźnikach dla województwa podlaskiego, pozostałych 15. województw i danych o średniej dla kraju za lata 2013-2014¹².

W przypadku wskaźników, dla których w SRWP 2020 zakładana jest tendencja wzrostowa, pozycję określano zgodnie ze schematem: im większa wartość wskaźnika tym wyższa pozycja regionu wobec pozostałych województw i kraju. W przypadku wskaźników, dla których Strategia zakłada tendencję spadkową, pozycja województw określana była zgodnie ze schematem: im niższa wartość wskaźnika tym wyższa pozycja województwa. Obrazując przyjętą procedurę przykładem: w przypadku wskaźnika: *emisja metanu (CH₄)*, dla którego SRWP 2020 zakłada spadek wartości emisji, pierwszą pozycję będzie zajmowało województwo z najniższą wartością wskaźnika; natomiast w przypadku wskaźnika: *PKB na jednego mieszkańca*, dla którego oczekiwany jest wzrost wartości, najwyższą pozycję będzie zajmowało województwo o najwyższej wartości tego wskaźnika.

Analizę trendu wykonano przy użyciu prostego modelu regresji liniowej, szacowanego z wykorzystaniem klasycznej metody najmniejszych kwadratów (KMNK). Model ten ma postać:

$$y_t = \alpha_0 + \beta_1 x_t + \epsilon_t$$

Gdzie: y_t to wartość danego wskaźnika statystycznego w danym roku, a x_t to rok odpowiadający danej wartości wskaźnika, α_0 i β_1 to parametry modelu szacowane za pomocą KMNK, natomiast ϵ_t to składnik losowy opisujący zmiany wartości wskaźnika, których model nie jest w stanie uchwycić, t oznacza kolejny okres obserwacji, tzn. jeżeli pierwszym rokiem, w którym znana jest wartość wskaźnika jest rok 2002, w którym wskaźnik osiągnął wartość 20, wtedy: $t = 1$, $x_t = 2002$, a $y_t = 20$.

W praktyce możliwe jest jedynie oszacowanie parametrów modelu opisanego powyżej (a nie poznanie ich faktycznych wartości), to znaczy znalezienie takich wartości parametrów, które najlepiej opisują tendencję zmian danego wskaźnika, na podstawie znanych już danych. Oszacowanie parametrów α_0 i β_1 oznacza się jako, odpowiednio, a_0 i b_1 . Natomiast wartości wskaźnika y_t oszacowane przy pomocy modelu (a nie zaobserwowane empirycznie) dla danego roku oznacza się jako $\hat{y}_t$. Oszacowanie parametrów modelu następuje na podstawie dostępnych wartości danego wskaźnika statystycznego wg wzorów:

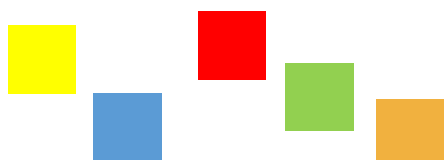
$$b_1 = \frac{\sum_{t=1}^n (x_t - \bar{x})(y_t - \bar{y})}{\sum_{t=1}^n (x_t - \bar{x})^2}$$

$$a_0 = \bar{y} - b_1 \bar{x}$$

Gdzie n to liczba dostępnych obserwacji danego wskaźnika (liczba lat, dla których znana jest wartość wskaźnika). Po wyznaczeniu parametrów modelu otrzymujemy wzór:

$$\hat{y}_t = a_0 + b_1 x_t$$

¹² Przy założeniu dostępności danych statystycznych.

Powyższy wzór opisuje dotychczasowy liniowy trend danego wskaźnika statystycznego, np.: jeżeli na podstawie dostępnych wartości wskaźnika statystycznego oszacowano, iż: $a_0 = 4$ i $b_1 = 0,25$, to możliwe jest podanie, jaka będzie szacowana wartość danego wskaźnika w każdym kolejnym roku, pod warunkiem, że zachowany zostanie dotychczasowy trend zmian. Zgodnie z przyjętymi założeniami, w roku 2020, szacowana wartość wskaźnika wyniesie $\hat{y}_t = 4 + 0,25 * 2020 = 509$. Przedstawienie równania $\hat{y}_t = a_0 + b_1 x_t$ na wykresie wyznacza linię trendu dla danego wskaźnika, co pozwala unaocznnić, jak będzie zmieniała się wartość danego wskaźnika statystycznego w przyszłości, przy zachowaniu dotychczasowej tendencji zmian.

2.3.3. Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników

W ramach prowadzonych prac monitoringowych przeprowadzono dodatkową analizę kierunków zmian w wartościach wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych. Wyniki tej analizy zawiera **Załącznik 4. Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników (stymulanty i destymulanty)**.

Analizę przeprowadzono na podstawie wartości przedmiotowych wskaźników, zgromadzonych dla lat 2003-2014 (w miarę dostępności danych). Zgromadzone dane usystematyzowano w formie tabeli. Poprawę wartości wskaźnika względem poprzedniego roku oznaczono w tabeli kolorem **zielonym** natomiast pogorszenie się wartości wskaźnika względem roku poprzedniego, kolorem **czerwonym**.

Wskaźniki, dla których zakładaną w Strategii tendencją jest wzrost lub wartość wyższa niż wartość początkowa, uznano za **STYMULANTY** – czyli wskaźniki, których wzrost wartości jest pozytywny dla sytuacji społeczno-gospodarczej województwa. W przypadku takich wskaźników kolorem czerwonym zaznaczono wartości wskaźnika, które są niższe niż w roku poprzednim, a zielonym wartości wyższe niż w roku poprzednim.

Wskaźniki, dla których zakładaną w Strategii tendencją jest spadek lub wartość niższa od wartości początkowych uznano za **DESTYMULANTY** – czyli wskaźniki, których spadek wartości jest pozytywny dla sytuacji społeczno-gospodarczej województwa. W ich przypadku kolorem czerwonym zaznaczono wartości wskaźnika, które są wyższe niż w przypadku roku poprzedniego, a zielonym wartości niższe niż w roku poprzednim.

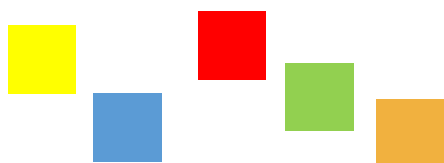
Wskaźniki, dla których nie wskazano kierunkowej tendencji zmian (wzrost lub spadek) przypisano arbitralnie do odpowiednich kategorii, kierując się oceną ekspercką w zakresie pożądaných kierunków zmian w wartości wskaźnika, w następujący sposób:

a) Stymulanty:

- 7. Liczba uzyskanych patentów,
- 18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych sieci elektroenergetycznych,
- 21. Powierzchnia nowoudostępnionych/wspartych terenów inwestycyjnych,
- 24. Liczba nowych umów dotyczących współpracy w ramach EWT,
- 25. Liczba nowych wspólnych projektów ponadregionalnych,
- 26. Liczba nowych umów/porozumień pomiędzy władzami samorządowymi,
- 27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych,
- 31. Przyrost naturalny na 1000 ludności,

b) Destymulanty:

- 37. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców.

Biorąc pod uwagę przyjęte założenia, w tabeli oznaczono stymulanty i destymulanty, wprowadzając odpowiednie etykiety w nawiasach przy nazwie wskaźnika. Kolor zielony w obu przypadkach (stymulanty i destymulanty) oznacza pozytywny kierunek zmian, co należy interpretować następująco:

- a) w przypadku stymulanty wartość wskaźnika w roku zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego i przyjmuje pożądany kierunek zmian,
- b) w przypadku destymulanty wartość wskaźnika w roku uległa zmniejszeniu i również jest to pożądany kierunek zmian, zgodnie z założeniami Strategii.

Natomiast kolor czerwony, w obu przypadkach oznacza negatywny kierunek zmian:

- a) w przypadku stymulanty oznacza, iż wartość wskaźnika w roku zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego i przyjmuje kierunek odwrotny do oczekiwanego,
- b) w przypadku destymulanty wartość wskaźnika w roku uległa zwiększeniu, przez co również przyjmuje kierunek zmian odwrotny do oczekiwanego.

Zaproponowana, jako element dodatkowy, obserwacja pozwala na szybką orientację w kierunkach zmian, które przybierają wskaźniki ujęte w systemie monitorowania celów Strategii.

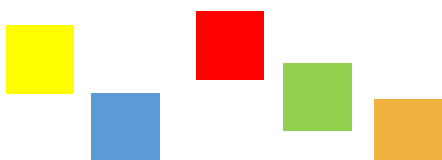
2.3.4. Analiza wskaźników kontekstowych

Założenia monitoringu Strategii, sformułowane w dokumencie SRWP 2020, przewidują obserwację 7. wskaźników kontekstowych. Precyzują również sposób obserwacji zmian w zakresie tych wskaźników i zakładają odniesienie ich wartości do wartości średnich dla kraju. Tym samym, analizy wskaźników kontekstowych objęły dane o wskaźnikach:

- a) *Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej,*
- b) *Nakłady ogółem na działalność B+R na jednego mieszkańca,*
- c) *Nakłady na działalność B+R ogółem,*
- d) *Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem,*
- e) *Stopa bezrobocia (stan na koniec grudnia),*
- f) *Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały,*
- g) *Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca.*

Analiza polegała na obserwacji:

- a) wartości wskaźnika w regionie na tle kraju,
- b) wartości procentowej wskaźnika na tle kraju (przy założeniu, że Polska=100),
- c) średniej wskaźnika dla wszystkich regionów Polski i odniesienia wartości wskaźnika w regionie do średniej dla wszystkich regionów (przy założeniu, że 16 regionów=100).

3. Analiza korelacji wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych

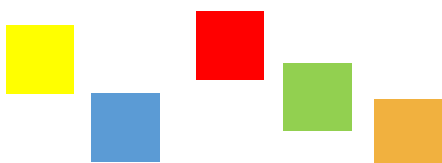
W niniejszym rozdziale opisano **te pary zmiennych, dla których współczynnik korelacji liniowej Pearsona wyniósł więcej niż 0,7 lub mniej niż -0,7, wykazując najsilniejsze zależności**. Wartość brzegowa współczynnika 0,7 i -0,7 została przyjęta arbitralnie, tak aby odpowiadała mniej więcej 25% najwyższych i najniższych obserwacji (par wskaźników). Oznacza to, że w tabelach zaprezentowanych w niniejszym rozdziale, przedstawiono około 25% wszystkich par wskaźników przyjmując, że 25% próby to wartości najbardziej interesujące. Przyjęte założenie wydaje się być optymalnym rozwiązaniem dla potrzeb niniejszego raportu. Jego zmiana wiązałaby się z bardzo dużym prawdopodobieństwem wystąpienia przypadkowych wyników (wystąpienie przypadkowych, trudnych do merytorycznego uzasadnienia, korelacji pomiędzy dwoma wskaźnikami). **Stosunkowo duży odsetek przypadkowych korelacji zanotowano już przy obecnych założeniach**. Przy każdym zwiększeniu tego odsetka, prawdopodobieństwo wystąpienia przypadkowej słabej korelacji wzrasta silniej, niż prawdopodobieństwo wystąpienia przypadkowej silnej korelacji.

Dla niektórych par wskaźników dokonano pogłębionej analizy na danych dla innych województw w celu potwierdzenia istnienia zależności pomiędzy nimi. W niektórych przypadkach wysoki poziom współczynnika korelacji (dodatni bądź ujemny), według obecnego stanu wiedzy, z dużą dozą prawdopodobieństwa można było uznać za wynik przypadkowej zbieżności danych. W takich przypadkach nie był on umieszczany w tabelach prezentujących wyniki analizy korelacji, pomimo spełnienia założeń co do wartości brzegowych. Wykaz współczynników korelacji, nieuwzględnionych z tego powodu znajduje się w **załączniku 6** do raportu.

Pod tabelami znajdującymi się w rozdziale zamieszczono potencjalne wytłumaczenie występowania poszczególnych zależności ujawnionych w analizie korelacji. Brak odniesienia się do pewnych par wskaźników oznacza, że obecny stan wiedzy nie jest wystarczający aby postawić racjonalną hipotezę co do charakteru danej zależności ale też, że brak jest wystarczająco silnych przesłanek aby z dużą dozą prawdopodobieństwa można było uznać, iż dana relacja jest wynikiem przypadkowej zbieżności danych.

Jeżeli **nazwę** danego wskaźnika w tabeli oznaczono kolorem szarym, oznacza to, że dana para wskaźników była już wcześniej ujęta w zestawieniu (ponieważ korelację oblicza się dla par wskaźników to każda taka para występuje w zestawieniu dwa razy). Tym samym oznacza to, iż korelacja dotycząca danej pary wskaźników została już zawarta we wcześniejszej tabeli. Kolorem zielonym zaznaczono występowanie dodatniej korelacji pomiędzy daną parą wskaźników, co oznacza, iż wartości obu **zmieniają się w tym samym kierunku** (obie rosną bądź obie maleją). Kolorem czerwonym oznaczono występowanie korelacji ujemnej, oznaczającej zmiany wartości dwóch wskaźników **w przeciwnym kierunku** (gdy jedna rośnie, druga maleje).

Analiza zawarta w niniejszym rozdziale pozwala na oszacowanie, które ze wskaźników monitorowania (a co za tym idzie, które z celów strategicznych i operacyjnych SRWP) są ze sobą silnie powiązane. Wiedza o wspomnianych powiązaniach daje informację, w jakich obszarach, wyznaczonych przez cele operacyjne, możliwe jest podejmowanie działań stymulujących zmiany w obszarze realizacji celów strategicznych.

Analiza korelacji niesie za sobą ponadto inną, ważną informację na temat związków występujących pomiędzy wskaźnikami. Jeżeli wskaźnik korelacji pomiędzy wskaźnikiem realizacji celu strategicznego i celu operacyjnego przyjmuje wartości bliskie 0, oznacza to, iż pomiędzy wskaźnikami występują słabe lub żadne zależności. Oznacza to, iż wszelkie działania, podejmowane w kierunku uzyskania pożądanej wartości przez wskaźnik realizacji celu operacyjnego, nie będą miały wpływu na wyniki w zakresie realizacji celu strategicznego.

Należy jednak pamiętać, że w przypadku analizy danych empirycznych, zwłaszcza dla małej liczby obserwacji, możliwe jest wystąpienie sytuacji, w której analiza wykazuje silną zależność pomiędzy danymi wartościami/wskaźnikami, która nie ma podstaw merytorycznych: np. przypadek mógł sprawić, iż w danym okresie wzrostowi bezrobocia towarzyszy wzrost wielkości opadów, wówczas mimo oczywistego braku powiązania tych dwóch zmiennych analiza korelacji może wykazać współzależność. Dlatego współczynniki korelacji należy zawsze wspierać analizą ekspercką, wykorzystującą wiedzę merytoryczną. Opisana sytuacja obserwowana jest również często w przypadkach, w których wartość danego wskaźnika zmienia się w kolejnych okresach w sposób chaotyczny.

W niniejszym rozdziale wskaźniki realizacji celów strategicznych SRWP oznaczono liczbami z literą S (tj. S1 – S6) dla odróżnienia od wskaźników realizacji celów operacyjnych, które zgodnie z załącznikiem nr 4 do SRWP oznaczone są samymi liczbami. Natomiast w przypadku, gdy dany wskaźnik podawany jest w rozbiciu na różne wartości szczegółowe np. wskaźnik 33. *Współczynnik aktywności zawodowej podawany jest w rozbiciu na następujące kategorie: ogółem, w wieku 15-24 lata oraz 55-64 lata*, każdą kategorię oznaczono małą, kolejną literą alfabetu np. 33a, 33b, 33c.

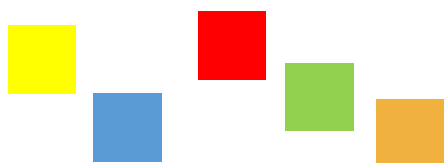
3.1. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 1. Konkurencyjna gospodarka, a pozostałymi wskaźnikami

Wskaźnik *PKB na 1 mieszkańca* jest silnie skorelowany z wieloma wskaźnikami, co wynika zarówno z faktu, iż wiele analizowanych wskaźników odzwierciedla poziom rozwoju województwa, czego agregatową miarą jest *Produkt Krajowy Brutto*, jak również ze sposobu liczenia samej miary.

Najsilniej *PKB* powiązane jest z dochodami mieszkańców. Wysoka korelacja ze wskaźnikami gospodarczymi takimi jak 6. *WDB na 1 pracującego w tys. zł*, 2. *Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym*, S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca*, 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu*, 9. *Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %*, 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %* wydaje się oczywista. Oczywisty wydaje się również fakt ujemnej korelacji *PKB* ze wskaźnikiem 34. *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %* (wzrost *PKB* wpływa na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem).

Tabela 3.1. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S1. *PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)*

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S1. <i>PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)</i>	
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,99
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,98
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,98

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,96
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,94
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,93
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,92
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,90
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,90
40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	0,86
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,81
42. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %	0,80
53. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,77
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	0,73
9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	0,71
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,70
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,80
33. Współczynnik aktywności zawodowej	-0,84

Oznaczenia:

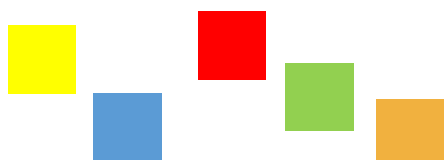
- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wysoka korelacja z takimi wskaźnikami jak: 32. *Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %*, oraz wskaźnikiem 11. *Widzowie w kinach na 1000 ludności* wskazuje na oddziaływanie wzrostu PKB na zachowania społeczne (zwiększenie popytu na usługi dziennej opieki nad dzieckiem, wyższa skłonność do korzystania z dóbr kultury).

Interesujące jest silne powiązanie PKB z niektórymi wskaźnikami dotyczącymi ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania odpadami, tj. 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %*, 42. *Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %* oraz 41. *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności*. Analogiczna, silna korelacja występuje również w przypadku większości pozostałych województw Polski. Sytuacja może wynikać z obowiązującej obecnie polityki Unii Europejskiej nastawionej na ochronę środowiska, co może implikować wzrost nakładów, w tym publicznych, na cele związane z tym zagadnieniem, a to z kolei – ze względu na konstrukcję wskaźnika – wzrost poziomu PKB.

Przypadkowe wydaje się natomiast powiązanie PKB ze wskaźnikiem 40. *Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %*. Wydaje się, iż poszukiwanie **bezpośredniego** związku pomiędzy tymi dwoma wskaźnikami nie znajduje uzasadnienia. Brak jest naukowego potwierdzenia dla bezpośredniego oddziaływania wykrywalności przestępstw na wzrost

gospodarczy. Można jednak doszukiwać się w tej sytuacji związków pośrednich: pomiędzy skłonnością do podejmowania działalności gospodarczej, a poczuciem bezpieczeństwa publicznego.

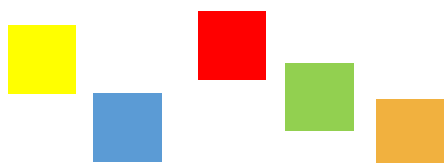
Zauważalny jest brak skorelowania poziomu PKB ze wskaźnikiem 5. *Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł* (wartość współczynnika korelacji na poziomie -0,1) co może wskazywać, na przesuwanie się w czasie odczuwalności efektów nakładów na działalność innowacyjną dla wzrostu gospodarczego. Obserwowana sytuacja może również oznaczać konieczność znacząco wyższego (od notowanego) wzrostu nakładów na działalność innowacyjną w celu wywołania wymiernego wpływu na gospodarkę regionu.

W niniejszej analizie należy wspomnieć o wynikach analizy korelacji pomiędzy wskaźnikiem S1. *PKB na 1 mieszkańca* (ceny stałe z roku 2005), a wskaźnikiem 27. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych*. Wartość współczynnika korelacji była w tym przypadku ujemna, wyniosła (- 0,613).

Obserwowana sytuacja wynika z faktu, iż wskaźnik 27. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych* ma charakter przyrostowy (ilość wybudowanych dróg w danym roku, a nie ilość dróg w ogóle istniejących w danym roku, co wpływa na stosunkowo niskie wartości wskaźnika). Negatywne korelacje bezsprzecznie wiążą się z faktem budowania w ostatnich latach coraz mniejszej liczby km dróg (wygasanie perspektywy finansowej i coraz mniejsze środki dostępne na budowę dróg). Zupełnie inne wartości przyjmuje współczynnik korelacji pomiędzy PKB, a wskaźnikami lepiej odzwierciedlającymi wewnętrzną dostępność transportową regionu: *drogi o twardej nawierzchni na 100 km²* i *drogi o twardej nawierzchni na 10 tys. ludności*. Współczynnik korelacji przyjmuje w tym zakresie wartości odpowiednio: 0,97 i 0,98.

Korelacja analizowanego wskaźnika PKB ze wskaźnikami charakteryzującymi poziom zatrudnienia, wykazała dodatni związek ze wskaźnikiem 9. *Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)*. Wartość współczynnika korelacji nieznacznie przekroczyła w tym przypadku założoną wartość progową (wyniosła 0,71). Wzrost zatrudnienia wykazał więc związek ze wzrostem gospodarczym, jednak zależność jest niższa od spodziewanej. Poziom wzrostu gospodarczego należy tym samym ocenić jako zbyt niski dla odnotowania **trwałych** zmian w poziomie zatrudnienia. Obserwowane fluktuacje wartości wskaźnika zatrudnienia jednoznacznie wskazują na związki z innymi, bliżej niezidentyfikowanymi w przedmiotowej analizie czynnikami. Jednocześnie zanotowano dosyć silną, ujemną korelację PKB *per capita* ze wskaźnikiem 33. *Współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale)* ogółem: -0,84. Wyjaśnienie obserwowanej w tym zakresie sytuacji wymaga pogłębionych analiz w obszarze wpływu składowych współczynnika (liczba pracujących i liczba bezrobotnych) na wartość samego wskaźnika.

Zastąpienie wskaźnika PKB *per capita* w cenach stałych wskaźnikiem w cenach bieżących skutkuje niewielkimi zmianami w korelacji z innymi wskaźnikami monitorowania. Zauważalny jest wyższy współczynnik korelacji pomiędzy PKB w cenach bieżących a wskaźnikami: S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %* i 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*, może to mieć związek z podatnością tych wskaźników na zmiany wynikające ze zmiany wartości złotego, które też mają wpływ na wartość wskaźnika PKB w cenach bieżących. PKB w cenach bieżących jest też silniej negatywnie skorelowane ze wskaźnikiem 13. *Emisja metanu CH₄*, niż analogiczny wskaźnik w cenach stałych.

Zasadniczo wzrost gospodarczy powinien wiązać się ze wzrostem zatrudnienia i spadkiem stopy bezrobocia¹³, w województwie podlaskim pomimo występowania wyraźnego trendu wzrostowego PKB *per capita* w latach 2009 – 2013 brak jest wyraźnej tendencji wzrostowej, zarówno w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej, jak i trendu spadkowego w przypadku stopy bezrobocia. Wzrostowi obu wskaźników nie sprzyja zmniejszająca się liczba ludności województwa, co oznacza brak wsparcia ze strony negatywnych zmian demograficznych, dla poprawy sytuacji w zakresie zatrudnienia i bezrobocia. Oznacza to, że obecny wzrost gospodarczy nie pociąga za sobą wzrostu zatrudnienia, a może być w znacznej mierze wywołany wzrostem produktywności pracy oraz wpływem innych (niemożliwych do określenia na podstawie przeprowadzonych analiz) czynników, których poszukiwanie wymaga pogłębienia analiz.

Tabela 3.2. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,95
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,93
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,93
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,90
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,89
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,87
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,84
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,75
13. Emisja metanu CH ₄	-0,96

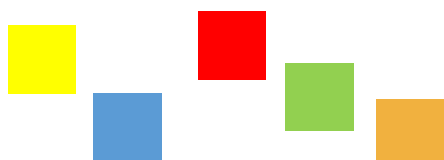
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Analiza korelacji ze wskaźnikiem S.2 *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* pokazuje, iż zasadniczy wpływ na rozwój przedsiębiorczości mają: rozpowszechnienie nowoczesnych technologii internetowych (wysoka korelacja ze wskaźnikiem 16. *Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu*) oraz powiązania międzynarodowe (silna korelacja ze wskaźnikami związanymi z eksportem i kapitałem zagranicznym). Silna, negatywna korelacja ze wskaźnikiem 13. *Emisja metanu (CH₄)*, pokazuje, że rozwój przedsiębiorczości nie koniecznie musi być trudny do pogodzenia z redukcją emisji gazów cieplarnianych. Biorąc pod uwagę fakt, iż zanotowano również silną korelację pomiędzy liczbą podmiotów gospodarczych, a liczbą certyfikowanych ekologicznych gospodarstw rolnych, należałoby stwierdzić, iż rozwój przedsiębiorczości w regionie może silnie opierać się o rozwój podmiotów w Sekcji A, wpływając na rozwój gospodarki – zielonej gospodarki,

¹³ W teorii ekonomii, zależność tę nazywa się Prawem Okuna, zob.: T. Gajderowicz, G. Grotowska, L. Wincenciak, E. Wirtek, (2014), *Wrażliwość stóp bezrobocia względem wahań PKB w przekroju województw*, *Ekonomia* nr 39/2014. s. 31

bez jednoczesnego, ujemnego wpływu na środowisko. Co ciekawe brak jest silnych zależności pomiędzy analizowanym wskaźnikiem, a wskaźnikami dotyczącymi innowacyjności podlaskiej gospodarki, co może wskazywać, że przy obecnym, niskim poziomie innowacyjności podlaskiej gospodarki, dodatkowe środki przeznaczane na badania i rozwój oraz innowacje nie będą miały obecnie bezpośredniego przełożenia na rozwój przedsiębiorczości w regionie. Ponadto wskaźnik wykazuje bardzo niski poziom korelacji ze wskaźnikami 5. *Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności* (0,04) oraz 6. *WDB na 1 pracującego w tys. zł* (0,12) co może wskazywać, iż obecny poziom emigracji ludności województwa nie przekłada się wprost na spadek potencjału przedsiębiorczego lub przełożenie to jest przesunięte w czasie, oraz że wzrost ilości przedsiębiorstw nie przekłada się bezpośrednio na wzrost wydajności pracy w regionie.

Przypadkowy wydaje się związek analizowanego wskaźnika ze wskaźnikiem 17. *Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności*. Trudno jest racjonalnie uzasadnić **bezpośrednie** powiązania pomiędzy udostępnianiem infrastruktury gazowniczej nowym gospodarstwom domowym, a wzrostem liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Uzasadnieniem dla silnej korelacji pomiędzy poziomem przedsiębiorczości a wskaźnikiem 12. *Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %* może być obserwowane, coraz większe zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej w obszarze produkcji energii z OZE

Należy również wskazać, iż na liczbę podmiotów funkcjonujących w rejestrze REGON, wpływ ma przyjęta przez GUS metodyka zliczania tych podmiotów. Pod pojęciem podmiotów gospodarki narodowej podlegających wpisaniu do rejestru REGON rozumie się: osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz jednostki lokalne czyli filie podmiotu posiadające odrębny adres, z którego prowadzona jest działalność co najmniej przez jedną osobę pracującą.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.2. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe, a pozostałymi wskaźnikami

Wskaźnik S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* wykazuje jeszcze silniejsze od PKB powiązanie ze wskaźnikami dotyczącymi kwestii ekologicznych, przede wszystkim ze wskaźnikiem 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %*. Wysokie współczynniki korelacji analiza wykazała również z pozostałymi wskaźnikami o charakterze ekologicznym. Gdyby pogłębione analizy wskazały np. na wzrost eksportu produktów ekologicznych, mogłoby to oznaczać, iż kwestie obrazowane przez wskaźniki takie jak: 41. *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności*, 17. *Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności*, 43. *Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %*, 12. *Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %*, wpływają na podniesienie wartości podlaskich produktów ekologicznych.

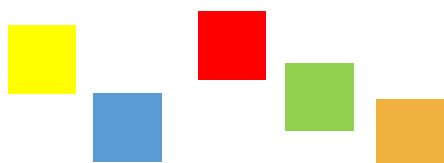

Tabela 3.3. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1. mieszkańca

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1. mieszkańca	
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,96
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,95
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,95
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,93
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,92
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,90
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,90
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,90
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,86
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,85
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,85
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,85
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,84
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,82
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,81
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,77
13. Emisja metanu CH ₄	-0,88

Oznaczenia:

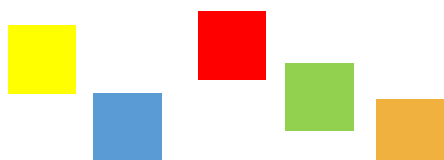
- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Ponadto zauważalny jest fakt, iż eksport, w znacznie większym stopniu niż wzrost PKB, uzależniony jest od poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki (wysoka korelacja ze wskaźnikami 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)* oraz 7. *Liczba uzyskanych patentów (ogółem)*). Wzrost eksportu, podobnie jak PKB, wskazuje również wpływ na kwestie społeczne.

Wysoki współczynnik korelacji analizowany wskaźnik wykazuje z innym odnoszącym się do eksportu, a mianowicie wskaźnikiem 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*. Analiza korelacji wykonana dla drugiego z nich (por. podrozdział 3.10) pokazuje wysokie zależności pomiędzy identycznymi 18 wskaźnikami (oraz czterema innymi o charakterze społecznym) jak analiza korelacji dla wskaźnika S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1. mieszkańca*. W obu przypadkach wartości współczynników korelacji dla wspomnianych 18 wskaźników są bardzo zbliżone. Należy więc stwierdzić, iż oba wskaźniki niosą podobny ładunek informacyjny.

Podobnie jak w przypadku wskaźnika S2 *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, również wskaźnik S3 wykazuje bardzo niski poziom korelacji ze wskaźnikiem

S5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności, co może wskazywać, że brak jest bezpośredniego wpływu emigracji osób z województwa na wielkość eksportu.

Tabela 3.4. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,97
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,96
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,92
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,91
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,90
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,86
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,81
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,81
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,81
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,78
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,78
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,76
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,76
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,75
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,71
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,74
13. Emisja metanu CH ₄	-0,96

Oznaczenia:

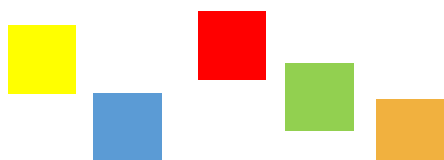
- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźnik *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim¹⁴ w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce* wykazuje silną pozytywną korelację z bardzo wieloma czynnikami, co pokazuje, iż bardzo wiele aspektów ma wpływ na lokowanie się zagranicznych inwestycji w regionie. Należą do nich zarówno czynniki ekologiczne, innowacyjność gospodarki i wydajność pracy. Należy jednak wskazać, iż kwestie ekologiczne, również w przypadku tego wskaźnika, posiadają istotne związki przyczynowo-skutkowe.

Pozytywna korelacja ze wskaźnikiem S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł* i negatywna ze *Wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %*, mogą świadczyć o tym, że niski poziom płac nie

¹⁴ Dane GUS odnoszą się również do kapitału zagranicznego ulokowanego w zgłoszonych przez jednostkę macierzystą filiach podmiotów posiadających siedzibę zarządu poza województwem podlaskim.

jest kluczowym czynnikiem w lokowaniu inwestycji zagranicznych (zwłaszcza, że podobne korelacje można zauważyć w większości województw Polski). Bliski zeru jest współczynnik korelacji (-0,11) wskaźnika S4. **Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %** ze wskaźnikiem 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %*, co pokazuje, że inwestycje zagraniczne w województwie podlaskim w analizowanym okresie nie miały bezpośredniego przełożenia na prowadzone w regionie działania badawczo rozwojowe.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.3. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu strategicznego 3. Jakość życia, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.5. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	
33. Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)	0,76
35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	-0,72

Oznaczenia:

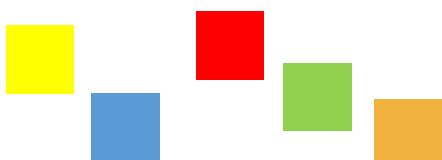
- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL.

W przypadku wskaźnika S5. *Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności*, istotne zależności zaobserwowano jedynie z dwoma z pozostałych analizowanych wskaźników.

Wskaźnik S5. *Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności* jest silnie skorelowany tylko z poziomem aktywności zawodowej w grupie wiekowej (15-24 lata) oraz silnie negatywnie skorelowany z liczbą osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Może to świadczyć o tym, że na decyzje o emigracji mieszkańców województwa nie mają dużego wpływu stopniowe zmiany pozostałych analizowanych wskaźników. Negatywna korelacja świadczy o tym, że wraz ze wzrostem emigracji spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Współczynnik korelacji wskaźnika S5 jest bliski zeru dla bardzo dużej liczby innych wskaźników, co pokazuje, że zmiany ilości osób emigrujących z województwa w analizowanym okresie nie miały bezpośredniego przełożenia na kwestie społeczno-gospodarcze województwa. Zauważalny jest brak silnego powiązania salda migracji ze wskaźnikami wzrostu gospodarczego, co oznacza, że w krótkim okresie wzrost gospodarczy nie wpływa na decyzje migracyjne mieszkańców województwa. Może mieć to również związek z faktem, analizowanym przy okazji oceny korelacji wskaźnika S1. *PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)*, braku przełożenia zachodzącego w województwie wzrostu gospodarczego na wzrost zatrudnienia, który może być wywołany wzrostem wydajności pracy. Oddziaływanie tych zmian gospodarczych na decyzje mieszkańców województwa dotyczących emigracji będzie więc najprawdopodobniej mocno przesunięte w czasie.

Tabela 3.6. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S6 Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,99
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,99
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,99
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,96
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,96
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,95
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,90
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,87
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,85
40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	0,82
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,78
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,78
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,74
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	0,73
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,75

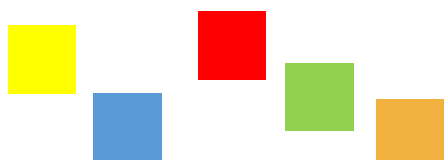
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźnik S.6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł*, analogicznie jak większość wskaźników związanych z rozwojem gospodarki, wykazuje silne powiązanie z wieloma kategoriami społeczno-gospodarczymi. Widoczne powiązanie dochodów ludności z kwestiami dotyczącymi ochrony środowiska może być wypadkową wpływu kwestii środowiskowych na wskaźniki gospodarcze (np. PKB, wartość eksportu). Przypadkowe wydaje się zaś powiązanie wskaźnika ze wskaźnikiem 40. *Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %*. Oczywista jest natomiast silna korelacja ujemna dochodów ze wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem, w sytuacji wzrostu dochodów maleje bowiem zagrożenie ubóstwem relatywnym.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.4. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.1. Rozwój przedsiębiorczości, a pozostałymi wskaźnikami,

Tabela 3.7. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,97
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,97
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,96
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,96
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,95
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,94
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,93
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,93
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,93
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,93
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,92
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,91
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,88
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,87
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,79
33. Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)	0,72
13. Emisja metanu CH ₄	-0,82

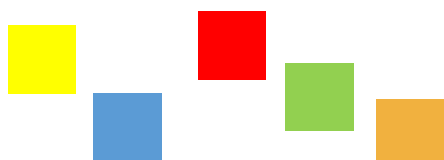
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.8. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,90
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,88
27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)	0,88
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,87
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,86
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,82
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,77

Podlaskie

43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,73
40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	0,73

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźnik 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych*, wykazuje silne powiązanie z bardzo wieloma aspektami związanymi z gospodarką województwa, zarówno kwestiami dotyczącymi innowacyjności i wydajności pracy, jak i wielkością eksportu i kapitału zagranicznego obecnego w województwie. Co ciekawe wskaźnik ten wykazuje również większe, niż inne wskaźniki, powiązanie z kwestiami dotyczącymi konsumpcji dóbr kultury: pozytywne z liczbą zwiedzających galerie oraz liczbą widzów w kinach oraz negatywne z liczbą widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych. Dodatkowe analizy korelacji przeprowadzone dla innych województw wykazały, iż analogiczne zależności nie są tam tak wydatnie uwypuklone wartościami wskaźników korelacji (zwłaszcza w kwestii negatywnej korelacji z ilością odwiedzających teatry i instytucje muzyczne). O ile więc można byłoby podejrzewać, iż korelacja pozytywna wskaźnika 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych* z liczbą widzów galerii i kin może być następstwem oddziaływania wskaźnika na wzrost gospodarczy regionu, o tyle nie znajduje logicznego uzasadnienia obserwowana korelacja ujemna z liczbą odwiedzających teatry i instytucje muzyczne.

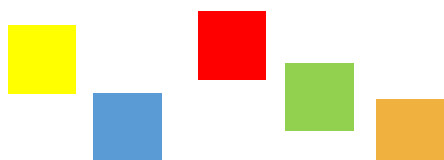
Wskaźnik 2. *Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym* nie jest silnie powiązany ze wskaźnikami dotyczącymi innowacyjności. Potwierdza to wyniki opisanych wyżej obserwacji, wskazujące na fakt, iż rozwój przedsiębiorczości, pod względem ilościowym, nie jest zależny od poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki. Analizowany wskaźnik wykazuje też mniejsze, niż inne wskaźniki z tego obszaru, powiązania z resztą wskaźników opisującą sytuację społeczno-gospodarczą województwa.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.5. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.9. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %*

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 3. <i>Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %</i>	
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,96
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,91

S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,90
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,89
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,81
11. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	0,81
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,79
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,78
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,78
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,78
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,71
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,70

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.10. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 4. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 4. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w %	
13. Emisja metanu CH4	-0,76

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z KOBiZE.

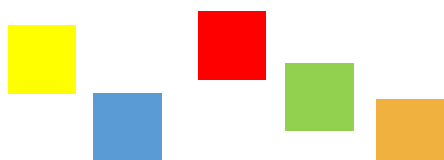
Tabela 3.11. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 5. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 5. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł	
Brak istotnych zależności	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3.12. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 6. WDB na 1 pracującego w tys. zł

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,98
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,99
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,99
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,97
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,96

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,94
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,92
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,91
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,88
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,86
40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	0,84
42. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %	0,82
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,79
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,76
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,74
13. Emisja metanu CH4	-0,78
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,79

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.13. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)

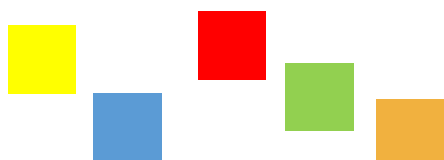
Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,88
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,84
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,82
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,81
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,79
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,76
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,73
13. Emisja metanu CH4	-0,94

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Korelacja wskaźnika 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)* ze wskaźnikami: 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*, S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* oraz S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce*, pokazuje na silne powiązania pomiędzy prowadzeniem działań badawczo-rozwojowych a otwartością gospodarki i ilością inwestycji zagranicznych lokowanych w regionie.

Wobec korelacji opisanych w akapicie powyżej, zaobserwowany następnie brak silnej korelacji wskaźników 4. *Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem* oraz 5. *Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady*, z innymi wskaźnikami dotyczącymi rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego jest trudny do wytłumaczenia. W celu wyciągnięcia wniosków w tym zakresie konieczna jest kontynuacja obserwacji. Brak skorelowania (współczynnik korelacji bliski zeru) wskaźników 4. *Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem* i 5. *Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł* może świadczyć o tym, że ponoszone w województwie wydatki na działalność badawczo-rozwojową nie przekładają się bezpośrednio na wydatki przedsiębiorstw na działalność inwestycyjną.

Znacznie większy poziom skorelowania kwestii związanych z rozwojem gospodarczym występuje dla wskaźnika 7. *Liczba uzyskanych patentów (ogółem)*. Kwestie korelacji ze wskaźnikami gospodarczymi i ekologicznymi w tym przypadku zostały skomentowane przy analizie wskaźników monitorowania celów strategicznych. Negatywną korelację ze wskaźnikiem 8. *Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku)*, można uznać za przypadkową.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.6. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.14. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 8. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 8. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %	
Brak istotnych zależności	

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

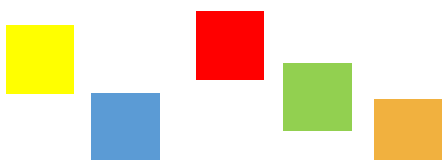
Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.15. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	0,93
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,71

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.

- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźnik 8. *Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku)* nie wykazuje znaczących powiązań z innymi wskaźnikami rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Natomiast 9. *Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)* wykazuje jedynie niewielkie powiązania ze wskaźnikami dotyczącymi wzrostu gospodarczego (PKB) oraz z liczbą osób pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego. Obserwowana sytuacja jest trudna do wyjaśnienia i wymaga pogłębionych analiz. O ile w przypadku uczestniczących w kształceniu ustawicznym, można byłoby pogodzić się z zaobserwowaną sytuacją, poddać ją dalszym analizom i ewentualnie zastanowić się nad poszukiwaniem innego wskaźnika obrazującego wpływ kształcenia na gospodarkę (należałoby w tym przypadku przeanalizować sposób wyliczania wskaźnika i jego zmienne składowe), o tyle zaskoczeniem jest brak korelacji 9. *Wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)* z innymi wskaźnikami gospodarczymi, poza pracującymi w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego i stosunkowo niską korelacją z PKB.

3.7. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.16. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11a. Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 11a. Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności	
Brak istotnych zależności	

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.17. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11b. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 11b. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	
Brak istotnych zależności	
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	-0,81

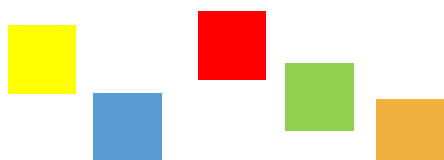
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.18. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11c. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 11c. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,81
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,79
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,78
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,78
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,75

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 11c. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,72

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.19. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11d. Widzowie w kinach na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 11d. Widzowie w kinach na 1000 ludności	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,90
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,92
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,91
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,90
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,82
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,79
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,72
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,73

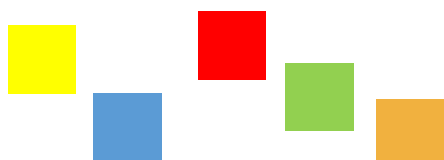
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźniki odnoszące się do aktywności w placówkach kultury wskazują na pewien stopień powiązania pomiędzy zaspokajaniem potrzeb kulturowych mieszkańców województwa a rozwojem gospodarczym. Powiązania te były wykazywane wcześniej, w opisach wyników analiz wskaźników gospodarczych. Wskaźniki te wykazują jednak dość często chaotyczne zmiany z roku na rok, przez co ich korelacja może cechować się dużym stopniem przypadkowości, w szczególności jeśli chodzi o wskaźnik 12. *Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności* oraz wskaźnik 11. *Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności*. Sytuacja może być również związana z preferowanymi przez społeczeństwo formami uczestnictwa w kulturze. Wskazane jest w tej sytuacji prowadzenie dalszych obserwacji w zakresie zmian wartości przedmiotowych wskaźników i ich związków ze wskaźnikami charakteryzującymi rozwój gospodarczy.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.8. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.20. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,93
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,97
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,96
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,95
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,95
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,93
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,91
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,90
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,89
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,89
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,84
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,82
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,77
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,77
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,73
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,71
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,71

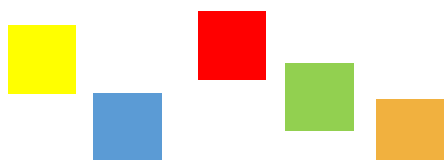
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.21. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 13. Emisja metanu CH₄

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 13. Emisja metanu CH₄	
31. Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,78
4. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w %	-0,76
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	-0,78
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	-0,82
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	-0,87
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	-0,88
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	-0,90
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	-0,91

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 13. Emisja metanu CH₄	
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	-0,94
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	-0,95
27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (krajowych)	-0,96
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	-0,96
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	-0,96
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	-0,96

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

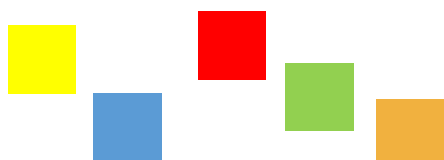
Kwestie związane z ochroną środowiska (w szczególności gospodarką niskoemisyjną) wykazują bardzo silne powiązania z wieloma aspektami rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego (często silniejsze niż w pozostałych województwach Polski). Może to świadczyć, iż niewątpliwym atutem, jakim jest niski stopień emisji zanieczyszczeń i duże wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić jeden z motorów napędowych podlaskiej gospodarki. O powiązaniach wskaźników ekologicznych ze wskaźnikami gospodarczymi mowa była przy okazji komentowania wyników analiz otrzymanych dla wskaźników gospodarczych.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.9. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.22. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,94
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,96
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,96
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,96
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,94
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,94
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,94
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,90
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,90
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,89
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,87

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,81
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,79
11. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	0,75
35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	-0,75
13. Emisja metanu CH4	-0,87

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.23. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,95
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,93
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,90
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,89
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,88
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,88
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,81
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,81
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,74
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,70
13. Emisja metanu CH4	-0,96

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.24. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych	
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,95
9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	0,82
27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)	-0,72

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.

- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wycięcia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

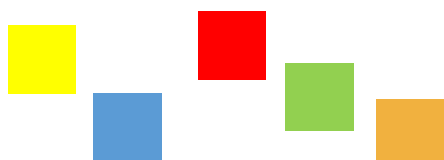
Silnym powiązaniem z rozwojem społeczno-gospodarczym województwa charakteryzuje się wskaźnik 16. *Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %*, co pokazuje, iż dostęp do szybkiego Internetu może stanowić ważny czynnik w rozwoju gospodarczym województwa. Natomiast duża skokowość wskaźnika 18. *Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych* sprawia, że wyniki analizy korelacji charakteryzują się dużym poziomem losowości, co nie pozwala na wyciąganie w oparciu o przeprowadzoną analizę miarodajnych wniosków.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.10. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.25. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,95
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,93
S2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	0,93
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,90
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,90
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,89
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,89
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	0,88
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,88
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,88
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,82
11. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	0,78
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,77
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,75
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,74
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,74
31. Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,70
11. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	-0,71
13. Emisja metanu CH ₄	-0,90

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Analogicznie jak wskaźnik S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca*, również wskaźnik 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem* wykazuje silne powiązania z poziomem innowacyjności regionalnej gospodarki oraz kwestiami ekologicznymi i racjonalną gospodarką odpadami. Obserwowane korelacje wskaźników mogą sugerować, wpływ dynamicznego rozwoju rolnictwa ekologicznego w regionie, na wzrost eksportu. Należałoby się spodziewać, iż wzrost eksportu dotyczy również, i to w dużej mierze, produktów ekologicznych, będących wytworem tego typu gospodarstw. Jednoczesna korelacja wymienionych wskaźników ze wskaźnikami dotyczącymi ochrony środowiska, w obszarze których również notowane są korzystne zmiany, może potwierdzać, iż w opinii importerów produktów ekologicznych wytworzonych w regionie, czystość środowiska naturalnego wywiera zdecydowany wpływ na ocenę produktów przedsiębiorstw ekologicznych w regionie i tym samym na decyzje importowe. Potwierdzenie tych przypuszczeń należałoby poprzeć dodatkową analizą jakościową importerów produktów rolnych z województwa podlaskiego.

Wraz ze wzrostem eksportu rosną wydatki przeznaczane na badania i rozwój, co może być zarówno przyczyną jak i skutkiem rozwijającego się eksportu. W przypadku województwa podlaskiego, korelacja obu wskaźników może wskazywać na duże znaczenie w eksporcie ekologicznych produktów żywnościowych wysokiej jakości, rozwijanych, ulepszanych w następstwie prowadzonych badań.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.11. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego, a pozostałymi wskaźnikami

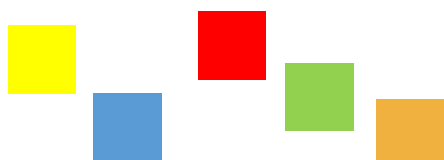
Tabela 3.26. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	
9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	0,93
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,73
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,73
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,72
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,71
13. Emisja metanu CH4	-0,95

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Analogicznie jak w przypadku wskaźnika S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce*, analiza korelacji wskaźnika 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu* wskazuje na pozytywne powiązanie inwestycji zagranicznych w regionie ze 9. *Wskaźnikiem zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %* oraz wskaźnikiem S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł*. Należy więc zwrócić uwagę na duże znaczenie inwestycji zagranicznych dla wzrostu liczby miejsc pracy w regionie, szczególnie biorąc pod uwagę fakt, że nowopowstające podmioty gospodarcze, nie generują w pierwszym okresie funkcjonowania, dodatkowych miejsc pracy poza miejscem zatrudnienia dla właściciela. Jednocześnie, z dużym prawdopodobieństwem, powstanie jednego podmiotu z udziałem kapitału zagranicznego, generuje jednorazowy, duży przyrost liczby miejsc pracy. Notowana zmiana znacząco wpływa na zmianę sytuacji na rynku pracy, a w dalszej kolejności sytuacji finansowej gospodarstw domowych.

Obserwowana sytuacja korelacji dodatniej pomiędzy wskaźnikiem 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu*, a wzrostem wartości wskaźnika S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym*, pozwala również na przypuszczenie, iż wiąże się ze wzrostem wysokości przeciętnych płac w województwie podlaskim (analizy w tym zakresie nie zostały jednak przeprowadzone). Jeżeli tak jest, należałoby wskazać, iż wysokość płac w regionie nie jest czynnikiem, który sam w sobie determinuje podejmowanie działań w regionie przez zagranicznych inwestorów.

Wskaźnik 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu* wykazuje mniejszą korelację z pozostałymi kategoriami społeczno-gospodarczymi. Dzieje się tak zapewne dlatego, że wskaźnik ten charakteryzuje się bardziej chaotycznymi zmianami niż wskaźnik odnoszący się do ilości zainwestowanego kapitału.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

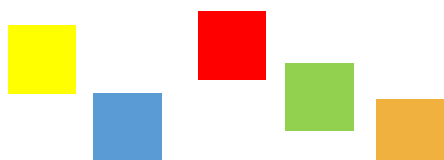
3.12. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.27. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 27a. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 27a. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)	
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,88
39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	0,82
18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych	-0,72
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,85

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.28. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 27b. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (krajowych)

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 27b. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (krajowych)	
13. Emisja metanu CH4	-0,96

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Ze względu na dużą zmienność danych dotyczących budowy i modernizacji dróg, wyniki analizy korelacji tych wskaźników wykazują duży stopień przypadkowości. Nie pozwala to na wyciąganie wniosków w wystarczający sposób umocowanych merytorycznie. Wysoka korelacja między wskaźnikiem 27a. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych a wskaźnikiem 39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków, może świadczyć nie tyle o jakości dróg, co o zachowaniu kierowców na drodze. Skłonność do podejmowania ryzyka, wyrażająca się w skłonności do jazdy z większą prędkością na drogach o lepszej jakości, może determinować wzrost prawdopodobieństwa spowodowania wypadku, w którym są ranni. Sytuacja może również wynikać z faktu, iż pomimo intensyfikacji działań na rzecz poprawy jakości dróg, wciąż jest ona niewystarczająca wobec rosnącej liczby pojazdów na drogach, a tym samym zmiany w jakości i ilości dróg nie zwiększają bezpieczeństwa ruchu pojazdów.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.13. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych, a pozostałymi wskaźnikami

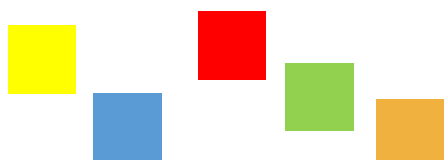
Tabela 3.29. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 31. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 31. Przyrost naturalny na 1000 ludności	
13. Emisja metanu CH4	0,78
39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	0,75
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	-0,70

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.30. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,98
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,99
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,99
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,97
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,95
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,94
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	0,92
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,86
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,85
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,81
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,78
40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	0,76
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,75
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	0,72
34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	-0,70

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

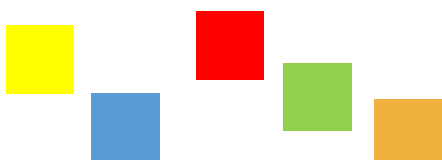
Tabela 3.31. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33a. Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 33a. Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)	
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,72
35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	-0,84

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.32. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33b. Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 33b. Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)	
S5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	0,76
35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	-0,89

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.33. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33c. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 33c. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,93
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,88
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,86
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,81
11. Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności	0,78
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,78
11. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	-0,81

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

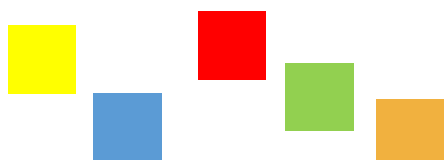
Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Brak wyraźnego powiązania pomiędzy wskaźnikiem 31. *Przyrost naturalny na 1000 ludności* a wskaźnikami związanymi z sytuacją gospodarczą województwa pokazuje, iż zmiany zachodzące w podlaskiej gospodarce nie mają w krótkim okresie znaczącego wpływu na liczbę urodzeń.

Z kolei znaczne powiązania pomiędzy wskaźnikiem *Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)* a wieloma kwestiami społeczno-gospodarczymi może uzasadniać stwierdzenie, że wraz z rozwojem gospodarczym województwa coraz więcej rodziców posyła swoje dzieci do przedszkoli, a w związku z tym powstaje więcej placówek przedszkolnych.

Wyniki analizy korelacji dla wskaźnika *Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)* pokazuje natomiast, iż rozwój województwa, szczególnie pod kątem eksportu i innowacji, może skutkować zwiększeniem aktywności zawodowej osób po 55 roku życia.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.14. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.2 Poprawa spójności społecznej, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.34. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 34. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %	
13. Emisja metanu CH ₄	1,00
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	-0,70
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	-0,70
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	-0,71
11. Widzowie w kinach na 1000 ludności	-0,73
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	-0,74
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	-0,75
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	-0,79
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	-0,80
27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)	-0,85

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.35. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności

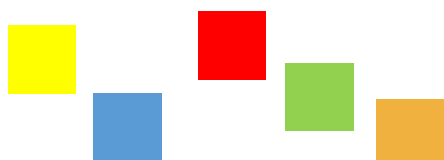
Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 35. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	
S5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	-0,72
33. Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)	-0,84
33. Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)	-0,89

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych jest w sposób oczywisty negatywnie powiązany z rozwojem regionalnej gospodarki i poziomem dochodów – im większy wzrost gospodarczy tym mniejszy jest poziom ubóstwa. Z drugiej strony, zwiększanie się liczby osób opuszczających województwo prowadzi do ograniczenia liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Na uwagę zasługuje również ujemna korelacja wskaźnika ze wskaźnikami charakteryzującymi aktywność zawodową. Wzrost korzystających ze świadczeń pomocy społecznej powoduje spadek wartości współczynnika aktywności zawodowej ogółem i w odniesieniu do osób mieszczących się w kategorii wiekowej 15-24 lata. Zależność pokazuje negatywne oddziaływanie transferów społecznych na aktywność zawodową. W tym przypadku należałoby wskazać, iż negatywne

skutki spadku aktywności zawodowej, występują niezależnie od tego, czy osoby korzystające z pomocy społecznej wypadałyby z kategorii osób pracujących, czy bezrobotnych. Najprawdopodobniej bowiem, powodują przechodzenie osób korzystających ze świadczeń do stanu bierności zawodowej.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.15. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego, a pozostałymi wskaźnikami

Tabela 3.36. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 37a. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: nowotwory

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 37a. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: nowotwory	
13. Emisja metanu CH ₄	-0,72
39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	-0,74

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.37. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 37b. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: choroby układu krążenia

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 37b. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: choroby układu krążenia	
Brak istotnych zależności	

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

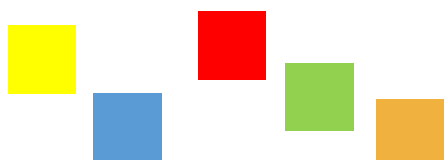
Tabela 3.38. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 38. Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 38. Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	
Brak istotnych zależności	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3.39. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 39. Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	
27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)	0,82
31. Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,75
33. Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)	-0,76

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.40. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 40. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,86
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,84
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,82
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,76
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,75
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,73

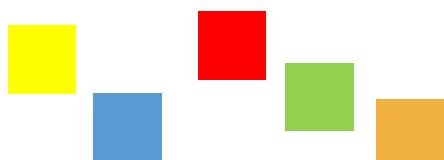
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Analiza korelacji wskaźników dotyczących liczby zgonów z powodów chorób cywilizacyjnych, jak i ofiar wypadków nie pozwala na zaobserwowanie wyraźnych prawidłowości. Z kolei wysoka korelacja wskaźnika *wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę* ze wskaźnikami dotyczącymi wzrostu gospodarczego i wydajności pracy pozwala wnioskować, że rozwój gospodarczy może prowadzić do zwiększonej efektywności organów ścigania i prokuratury. Ta nieco zaskakująca korelacja, nie znajduje bezpośredniego wyjaśnienia logicznego. Może wynikać (jak wspomniano wcześniej) z przyczyn pośrednich (powiązanie skłonności do zakładania nowych podmiotów gospodarczych z poczuciem bezpieczeństwa potencjalnych przedsiębiorców). Obserwowana korelacja znajduje potwierdzenie również w analizach przeprowadzonych dodatkowo dla pozostałych województw. Wykazała ona wysoki związek pomiędzy PKB a wykrywalnością przestępstw (współczynnik korelacji okazał się wysoki w każdym województwie, a w 13 regionach osiągnął wartość powyżej 0,85). Obserwowana sytuacja może wskazywać na występowanie relacji odwrotnej: aby region mógł się rozwijać niezbędna jest wysoka wykrywalność przestępstw.

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

3.16. Analiza korelacji pomiędzy wskaźnikami realizacji Celu operacyjnego 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

Tabela 3.41. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,95
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,89
43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	0,87
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,87
7. Liczba uzyskanych patentów (ogółem)	0,86
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,85
32. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %	0,85
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,84
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,81
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,77
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,74
3. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %	0,73
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,71
13. Emisja metanu CH ₄	-0,91

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

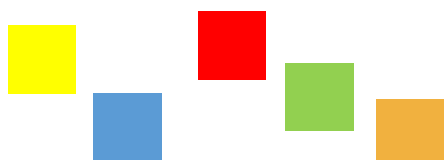
Tabela 3.42. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 42. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 42. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,80
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,82

Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następane, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Tabela 3.43. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %

Współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 43. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %	
S1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	0,96
6. WDB na 1 pracującego w tys. zł	0,92
S6. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	0,91
12. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	0,89
1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	0,88
41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	0,87
S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	0,85
22. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	0,82
16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %	0,78
S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	0,78
19. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	0,77
17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	0,74
2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	0,73
9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	0,70

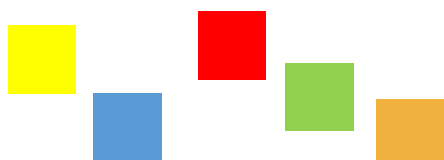
Oznaczenia:

- S1 – wskaźnik 1 realizacji celów strategicznych, S2 – wskaźnik drugi realizacji celów strategicznych, itd.
- 1., 2., 3. itd. – wskaźnik 1, 2, 3 i następne, realizacji celów operacyjnych.

Źródło: Wyliczenia własne na podstawie danych z GUS-BDL i innych źródeł publicznych.

Analiza korelacji wskaźników związanych z ochroną środowiska i racjonalną gospodarką zasobami wydaje się wyraźnie pokazywać, iż kwestie ekologiczne są w województwie podlaskim w sposób szczególny powiązane z rozwojem społeczno-gospodarczym. Należy jednak pamiętać, że taka sytuacja może być wywołana nałożeniem się na siebie okresów wzrostu gospodarczego w województwie podlaskim i większego nacisku kładzionego na kwestie ochrony środowiska, wynikającego z prowadzonej polityki unijnej. Silne skorelowanie wskaźnika 41. *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności* z kategoriami związanymi z rozwojem gospodarczym wskazuje raczej na to, iż konsekwencją rozwoju województwa jest zwiększanie się dostępności infrastruktury wodno-ściekowej (zważywszy na fakt dotychczasowego słabego rozwoju województwa podlaskiego w tym zakresie).

W przypadku relacji nie opisanych powyżej ani pod poprzednimi tabelami, obecny stan wiedzy merytorycznej nie pozwala na postawienie odpowiednio wiarygodnej tezy co do charakteru i źródła występowania współzależności.

4. Ocena stopnia realizacji celów Strategii

4.1. Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka

KONTEKST STRATEGICZNY. W strukturze gospodarczej regionu dużą rolę odgrywa rolnictwo, charakteryzujące się niską produktywnością w porównaniu do sektorów przemysłu i usług. Rozwój działów pozarolniczych charakteryzuje się niską dynamiką. Problemem są niskie nakłady inwestycyjne i niska innowacyjność w przedsiębiorstwach oraz słaba współpraca świata nauki i przedsiębiorstw. Notowana sytuacja przekłada się na niskie dochody i wzrost stopy bezrobocia w regionie.

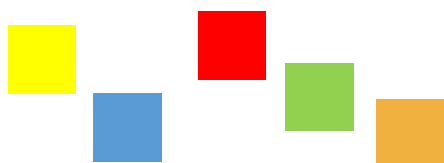
Radykalny wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności podlaskiej gospodarki może stać się mechanizmem zapewniającym istotne zmiany w strukturze zatrudnienia w kierunku wzrostu roli produkcji przemysłowej, usług i budownictwa, które zapewniają wyższą niż rolnictwo wartość dodaną na jednego zatrudnionego. Niezbędne jest oparcie konkurencyjności regionalnej gospodarki na wiedzy i innowacjach wdrażanych w zakorzenionych sektorach tradycyjnych. Należy zwiększyć wykorzystanie koncepcji inteligentnych specjalizacji, łącząc tradycje gospodarcze regionu z najnowszą wiedzą i technologiami. Nie można przy tym zaniedbywać nowych, rodzących się sektorów gospodarczych, w których region także może znaleźć swoje szanse.

Przedsiębiorczość oraz gospodarka oparta na wiedzy i innowacjach zapewni trwałą przewagę konkurencyjną w warunkach globalizacji. Rozwój przedsiębiorczości w regionie powinien przyczynić się do wzmocnienia jego potencjału gospodarczego. Po pierwsze, efektem tego ma być zwiększenie liczby przedsiębiorstw, a więc zwiększenie liczby podmiotów i osób zaangażowanych w kreowanie wzrostu gospodarczego regionu. Po drugie, rozwój przedsiębiorczości ma skłonić przedsiębiorców do podejmowania nowych wyzwań gospodarczych oraz podnieść ich kompetencje związane z prowadzeniem biznesu. Nowoczesna, konkurencyjna gospodarka napędzana przedsiębiorczością mieszkańców, której wytwory będą skierowane na rynki zewnętrzne, zapewni wzrost dochodów i zatrudnienia.

Rolnictwo jest i powinno być niezmiernie ważną gałęzią gospodarki, przy czym konieczne jest dążenie do sprzedaży poza region jedynie wysoko przetworzonych produktów. Produkcję rolną należy ukierunkować na żywność bezpieczną, wysokiej jakości i wytwarzaną w sposób zrównoważony. Obiektem szczególnej troski powinny być zatem z jednej strony innowacje w rolnictwie oraz sferze produkcji żywności, a z drugiej ochrona dziedzictwa i wsparcie produktów tradycyjnych. Należy dążyć do wzmocnienia pozycji rolników w łańcuchu dostaw żywności poprzez innowacyjne rozwiązania, które sprzyjają przejrzystości, przepływowi informacji i zdolnościom w zakresie zarządzania oraz służą wytwarzaniu nowych produktów wysokiej jakości.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

W ostatnich dwóch analizowanych latach (2012 i 2013) nastąpił relatywnie wysoki przyrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Jeżeli tendencja ta utrzyma się przez najbliższe lata, możliwe będzie osiągnięcie założonej w Strategii wartości docelowej. Takie tempo wzrostu nie zapewnia jednak konwergencji z resztą województw Polski. Zakładając, że średni wzrost ilości podmiotów gospodarczych dla województwa podlaskiego i reszty kraju utrzyma się na poziomie z lat 2012 i 2013 można spodziewać się, iż dystans pomiędzy województwem a resztą Polski będzie się utrzymywał na mniej więcej stałym poziomie. Zakładając iż średnioroczne tempo wzrostu tego wskaźnika dla Polski utrzyma się na poziomie średnim z czterech ostatnich lat, to w celu osiągnięcia wartości równej średniej dla Polski,

Wskaźnik ten powinien wzrastać rocznie w województwie podlaskim o około 5,9%, czyli o 3,6 punktu procentowego więcej niż w roku 2013.

Pomimo stabilnego corocznego wzrostu wartości PKB województwa podlaskiego zauważalna jest postępująca dywergencja wartości PKB na jednego mieszkańca w odniesieniu do wartości średniej dla Polski. Dzieje się tak, ponieważ wzrost gospodarczy w kraju jest wyższy niż w regionie. Oznacza to, że przy zachowaniu dotychczasowego tempa wzrostu gospodarczego województwo podlaskie z roku na rok będzie relatywnie „biedniejsze” w porównaniu do reszty kraju. Duże znaczenie posiada tutaj znaczny wzrost PKB w województwie mazowieckim. W odniesieniu do średniej wartości wskaźnika dla Polski, z wyłączeniem województwa mazowieckiego, dywergencja postępuje wolniej, ale obserwowana jest również w tym przypadku. Utrzymywanie się dotychczasowego tempa wzrostu gospodarczego nie pozwoli na zrealizowanie zakładanej w Strategii wartości docelowej dla roku 2020.

Ponieważ wzrostowi gospodarczemu, notowanemu od 2008 roku, nie towarzyszył wyraźny spadek bezrobocia ani wzrost zatrudnienia, wzrost wartości PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie można tłumaczyć przede wszystkim wzrostem wydajności pracy w przedsiębiorstwach.

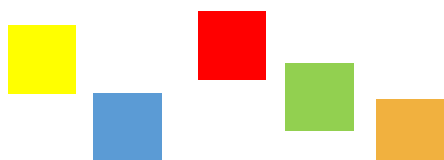
Działania Samorządu Województwa Podlaskiego stymulujące rozwój przedsiębiorczości w roku 2014 mające bezpośrednie przełożenie na wskaźniki celu strategicznego to między innymi:

- wsparcie innowacyjnych przedsiębiorstw i nowych inicjatyw w ramach RPOWP 2007-2013, w tym wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw na kwotę blisko 22 mln złotych (wartość dofinansowania z EFRR) w ramach działania 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw. Skutkiem działania była przede wszystkim realizacja innowacyjnych projektów poprzez MŚP i zwiększenie zatrudnienia w działalności innowacyjnej;
- wsparcie dla osób podejmujących działalność gospodarczą ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz w ramach Funduszu Pracy – jako forma aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

W roku 2014 trwały również intensywne prace nad przygotowaniem **Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+ (RIS 2015-2020+)**, który określał będzie w sposób szczegółowy politykę wspierania przedsiębiorczości w województwie podlaskim w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Plan ten określa priorytetowe z punktu widzenia regionu obszary wspierania innowacji, co stanowi jeden z warunków ex-ante uruchomienia wsparcia ze środków UE w ramach RPOWP 2014-2020.

Poza bezpośrednim wsparciem przedsiębiorstw województwo podlaskie realizuje inicjatywy i zapewnia finansowanie projektów, które przyczyniają się do rozwoju gospodarki pośrednio poprzez: tworzenie infrastruktury wspierającej rozwój innowacyjności, wsparcie oraz promocję przedsiębiorczości i samozatrudnienia, pomoc w dostępie do edukacji i szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy oraz wspieranie tworzenia infrastruktury ochrony środowiska i pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Nie wszystkie działania samorządu służące rozwojowi gospodarki i przedsiębiorczości w województwie podlaskim wykazują, w krótkim okresie, wysoką efektywność. Przełożenie się wydatków na stymulowanie innowacyjności na wzrost gospodarczy może być znacząco odsunięte w czasie, natomiast efektywność działań związanych z aktywizacją osób bezrobotnych i wsparcia dla podejmowania działalności gospodarczej może wymagać dodatkowych dogłębnych analiz z zakresu efektywności. Ponieważ obecne tempo wzrostu gospodarczego nie zapewnia województwu konwergencji z resztą kraju, konieczne są działania mające na celu podniesienie efektywności stosowanych środków.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

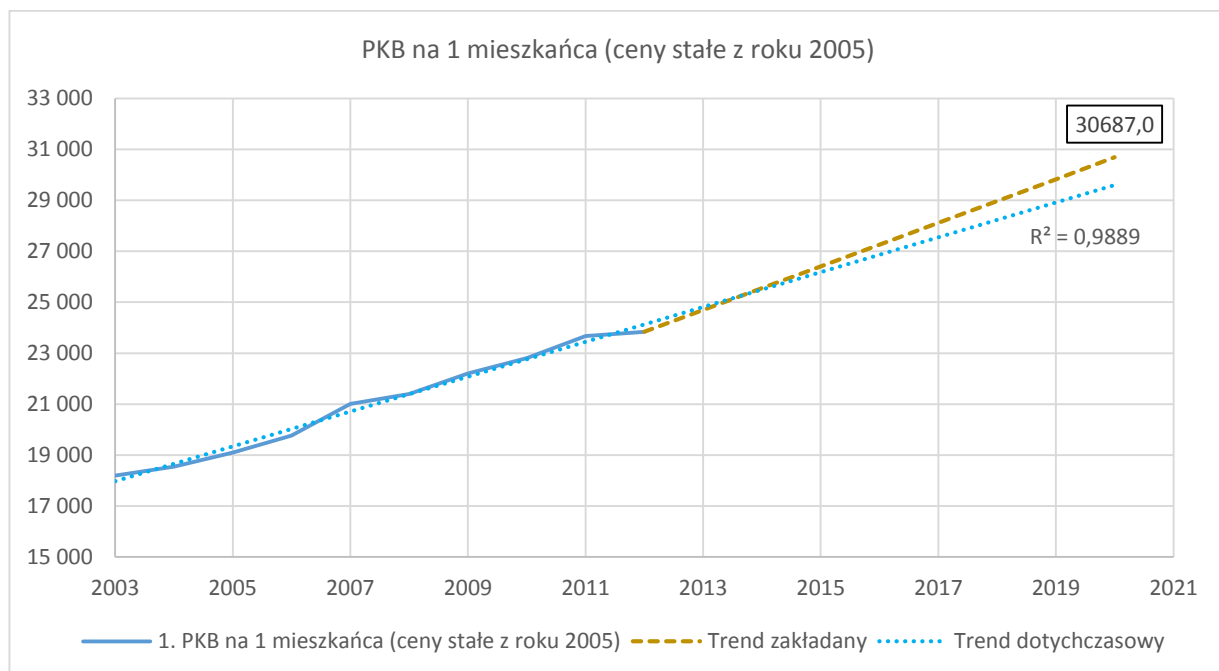
Tabela 4.1. Wskaźnik 1. PKB na jednego mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)

Wskaźnik	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2020 (wart. doc.)
1. PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	zł	18 198	18 544	19 100	19 769	21 014	21 392	22 205	22 805	23 671	23 837	30 687
% wartości dla Polski*	%	76	74	74	73	74	73	73	73	73	72	
% wartości dla Polski bez woj. mazowieckiego*	%	82	80	81	80	81	80	80	81	80	79	
Pozycja wśród województw*	-	14	14	14	14	14	14	13	13	13	14	
% osiągnięcia wart. docelowej	%	59	60	62	64	68	70	72	74	77	78	

* Wartości obliczone na podstawie wskaźnika PKB w cenach bieżących.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.1. Analiza trendu dla wskaźnika: PKB na jednego mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)

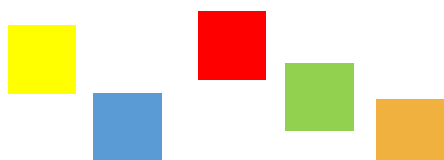

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.2. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

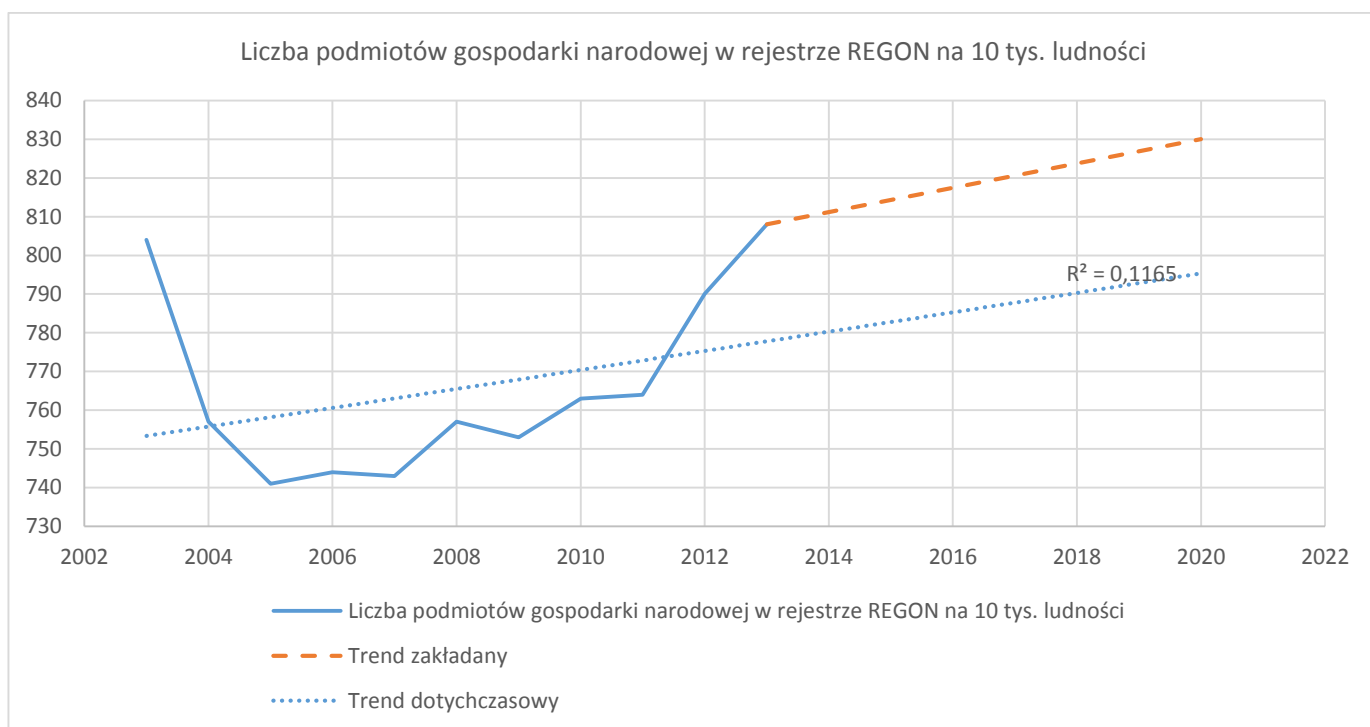
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 (wart. doc.)
Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	szt.	804	757	741	744	743	757	753	763	764	790	808	830
Dynamika wskaźnika	%	2,68	-5,85	-2,11	0,40	-0,13	1,88	-0,53	1,33	0,13	3,40	2,28	
% wartości dla Polski	%	86	81	78	78	77	77	77	75	76	77	76	
Pozycja wśród województw	-	12	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	
% osiągnięcia wartości docelowej	%	97	91	89	90	90	91	91	92	92	95	97	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.2. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.1.1. Cel operacyjny 1.1. Rozwój przedsiębiorczości

KONTEKST STRATEGICZNY. W województwie podlaskim wyraźnie mniej osób niż w bardziej rozwiniętych regionach decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej. Mniej firm to mniejszy potencjał rozwoju gospodarczego, a tym samym mniejsze szanse w konkurencji z innymi regionami. Przedsiębiorczość to duża liczba firm, ale także aktywność i skuteczność tych już istniejących. Wsparcie przedsiębiorczości powinno stanowić tło (aspekt horyzontalny) innych działań strategicznych w województwie podlaskim.

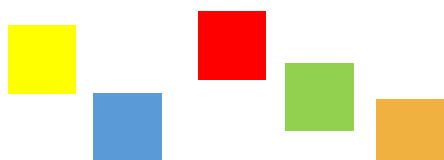
Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Promowanie postaw przedsiębiorczych**
- b> **Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych**

Podstawowe kierunki działań realizowanych w ramach celu objęty promocją oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy, budowania postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Społecznego**:

- a) Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (w tym na założenie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej) obejmujące:
  - doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej,
  - przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości (w tym w formie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej,

- wsparcie pomostowe udzielane w okresie do 6 / do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy o udzielenie wsparcia pomostowego¹⁵.
- b) Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (w tym w formie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej, polegającej na komercjalizacji wiedzy naukowej i technologii) obejmujące:
  - jednorazowe pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej do wysokości 50 tys. zł na osobę,
  - doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej dla osób rozpoczynających działalność w ramach danego projektu.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Funduszu Pracy**:

- c) Wspieranie bezrobotnych i innych osób zainteresowanych podejmowaniem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej poprzez przyznawanie bezrobotnym jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, refundowanie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczących podjęcia działalności gospodarczej oraz wspieranie istniejących firm poprzez refundację kosztów wyposażenia/doposażenia stanowisk pracy dla skierowanych bezrobotnych.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

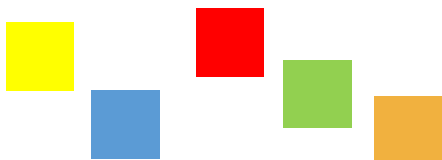
Dane statystyczne w zakresie wartości wskaźnika *Liczba nowozarejestrowanych przedsiębiorstw wpisywanych do rejestru REGON* pozwalają na analizę trendu w latach 2006-2013. Wartość wskaźnika, w kolejnych latach, wykazuje nieznaczny trend wzrostowy, co należy ocenić jako realizację założeń Strategii w ramach celu (założono wzrost liczby noworejestrujących się przedsiębiorstw, bez określenia poziomu tego wzrostu). Biorąc jednak pod uwagę kontekst strategiczny, w którym zwraca się uwagę na fakt niższej, w porównaniu do innych regionów, aktywności mieszkańców województwa w zakresie podejmowania własnej działalności gospodarczej, notowany trend wzrostowy w obszarze wskaźnika 2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym, wydaje się być niewystarczający.

Dla wartości wskaźnika charakterystyczne są wahania w cyklach kilkuletnich. Liczba przedsiębiorstw rejestrowanych w województwie podlaskim to, rok rocznie, około 2,5% wszystkich przedsiębiorstw rejestrowanych w Polsce (ludność województwa podlaskiego to około 3,1% ludności Polski), co wskazuje na utrzymujący się niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców regionu (należałoby oczekiwać zbliżonego odsetka udziału nowopowstających firm w województwie podlaskim). Osiągnięcie 3,1% udziału liczby noworejestrujących się podmiotów gospodarczych w regionie w ogóle nowopowstających firm w kraju, wymaga wzrostu o 0,6 pkt. proc. W liczbach bezwzględnych oznacza to konieczność powstania średniorocznie ok. 1 900 (ok 25%) podmiotów więcej niż powstawało dotychczas średnio w roku. W oparciu o powyższe szacunki, wizja regionu jako obszaru przedsiębiorczego wydaje się być nadal odległą. Przedsiębiorczość, to jednak nie tylko duża liczba firm, ale również aktywność i skuteczność tych już istniejących.

Pozytywny trend obserwowany jest natomiast w zakresie wskaźnika *udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych*. Jego wzrost w latach 2006-2013 wykazuje znaczną dynamikę wzrostową.

---

¹⁵ Wsparcie pomostowe obejmuje: finansowe wsparcie pomostowe wypłacane miesięcznie w kwocie do wysokości minimalnego wynagrodzenia obowiązującego na dzień zawarcia umowy o udzielenie wsparcia pomostowego i/lub szkolenia i doradztwo w zakresie efektywnego wykorzystania dotacji (wyłącznie dla osób, które rozpoczęły działalność w ramach danego projektu).

W roku 2011 wartość wskaźnika (2,85%) po raz pierwszy była wyższa od średniej dla Polski (2,48%). Utrzymywanie się tego tempa wzrostu w przyszłości może pozwolić województwu podlaskiemu znaleźć się w ścisłej czołówce województw pod względem rozpowszechnienia rolnictwa ekologicznego. Obserwowana sytuacja wskazuje na wykorzystywanie warunków dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i wpisywanie się międzynarodowe trendy związane ze wzrostem popularności rolnictwa ekologicznego.

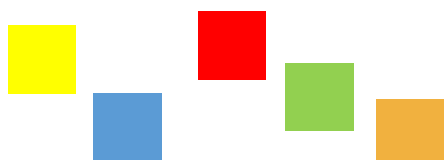
Działania podejmowane w 2014 r. przyczyniły się do powstania w regionie 3 398 podmiotów gospodarczych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy, z czego 3 359 działalności powstało w ramach bezzwrotnego wsparcia finansowego, zaś 39 firm dzięki jednorazowym pożyczkom. Zdecydowaną większość działalności stanowiły usługi. Najpopularniejsze branże to remontowo – budowlana, kosmetyczno – fryzjerska, stolarska, mechaniczna. Obligatoryjny okres trwałości powstałych działalności, w przypadku dofinansowania z EFS, wynosi 12 miesięcy. Jak wskazują badania, przeżywalność firm po tym okresie wynosi: w przypadku Podziałania 6.1.3 – 50%, 6.2 – 76%, 7.2.2 – 100%, 8.1.2 – 75%. Czynniki wpływające na trwałość podmiotów są różne, m.in. niedostateczny popyt, wysokie koszty, niekorzystna sytuacja gospodarcza w regionie, niewłaściwy moment rozpoczęcia działalności, czynniki losowe, a także predyspozycje osobiste i doświadczenie zawodowe. Średnio 10-20% założonych działalności gospodarczych mogłaby powstać bez wsparcia finansowego z UE (w części przypadków jednak w ograniczonym zakresie i późniejszym terminie). Nie jest natomiast monitorowana przeżywalność firm w dłuższym okresie, np. po 24 miesiącach od podjęcia działalności gospodarczej. Okres 24 m-cy od dnia założenia działalności gospodarczej, dla przedsiębiorców, którzy podjęli się jej prowadzenia po raz pierwszy, jest okresem opłacania niższych składek na ubezpieczenie społeczne. Wyższe koszty stałe po upływie tego okresu, mogą wpływać na zmniejszenie odsetka przeżywalności założonych przedsiębiorstw po tym okresie. Istnieje zatem potrzeba monitorowania trwałości powstałych działalności przez okres dłuższy niż 12 miesięcy oraz dogłębna analiza występowania efektu *deadweight* oraz innych efektów ubocznych.¹⁶

W przypadku działalności powstałych ze środków Funduszu Pracy, nie prowadzono systematycznych badań przeżywalności przedsiębiorstw po okresie 12 miesięcznym obowiązywania umowy dotacji. Efektywność formy aktywizacji określano jako 100% w momencie przekazania dotacji. Średnia efektywność zatrudnieniowa mierzona w okresie 3 miesięcy po wygaśnięciu dotacji, zgodnie z raportem NIK, wynosiła ok. 92%. Mierzone na podstawie rejestru bezrobotnych, tj. odsetka osób, które w ciągu trzech miesięcy od wygaśnięcia dotacji powróciły do rejestru. Jednak na poziomie badanych urzędów pracy, efektywność kształtowała się w granicach od 66,7% do 98,4%¹⁷ Powody rezygnacji z kontynuowania działalności nie są monitorowane przez urzędy pracy, jednakże można domniemywać, iż pokrywają się z najczęściej występującymi przyczynami, o których mowa w poprzednim akapicie.

Efekt realizacji tego wsparcia nie może być porównany, w bieżącym okresie sprawozdawczym, do danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej, ze względu na dostępność danych statystycznych w zakresie noworejestrowanych podmiotów za 2013 r. Jednakże, jeżeli przyjąć średnią arytmetyczną dla lat 2003-2013, rocznie powstawało w regionie 7 937 podmiotów gospodarczych, które rejestrowały się w rejestrze REGON. Przyjmując taki rozmiar rejestrowania nowych działalności gospodarczych, można przyjąć, iż w 2014 r., ok. 40,0% nowopowstałych podmiotów (3 198 z 7 937) zainicjowało swoją działalność dzięki aktywności władz samorządowych, podejmowanej przez jednostki organizacyjne samorządu

¹⁶ CASE-Doradcy Sp. z o.o., *Trwałość i efektywność wsparcia udzielonego na rozpoczęcie działalności gospodarczej w ramach PO KL, Warszawa, grudzień 2013 r.*

¹⁷ Najwyższa Izba Kontroli, Informacja o wynikach kontroli – Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach, Warszawa, 2015 r., s. 31.

województwa. Dane wskazują jednak wyłącznie na rozmiar wsparcia udzielanego w kierunku zwiększenia liczby przedsiębiorstw w regionie. Nie pozwalają na ocenę przeżywalności nowopowstających podmiotów. Ta, będzie zależała nie od wysokości środków przeznaczanych na wspieranie podejmowania działalności gospodarczej, ale od czynników o charakterze jakościowym: kapitału ludzkiego (przedsiębiorców), czynników otoczenia makroekonomicznego (prawnego, społecznego, demograficznego, międzynarodowego, społecznego, technologicznego) i innych.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 1.1. w Załączniku 1.

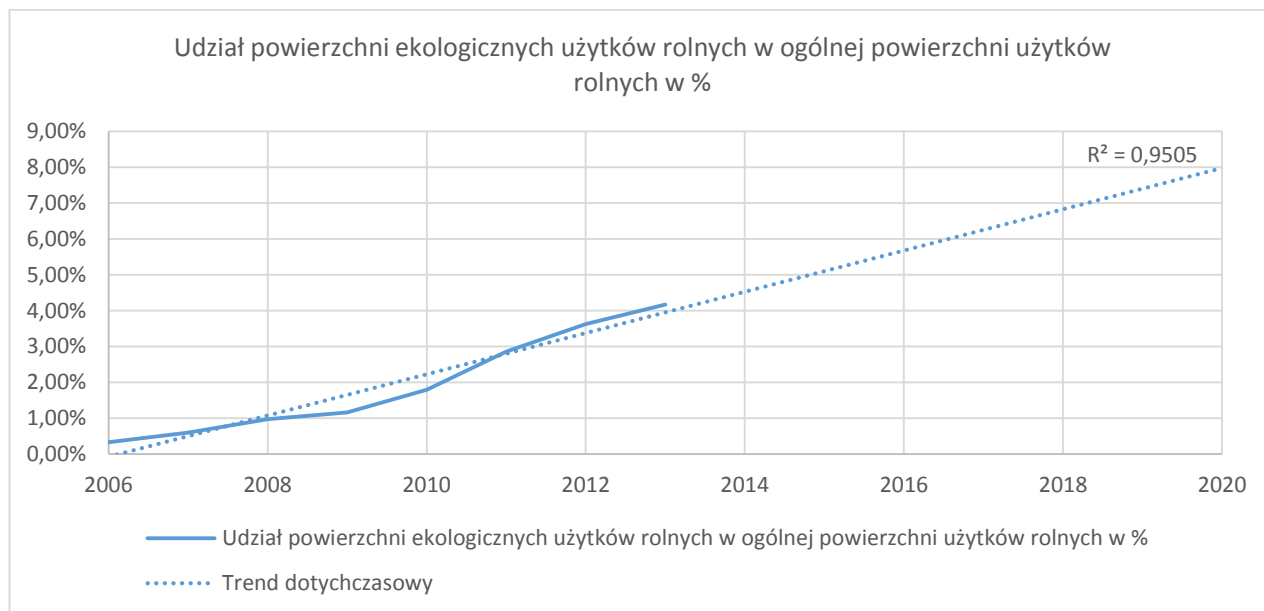
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.3. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %, w latach 2006-2013

Wyszczególnienie	Miara	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	%	0,33	0,59	0,97	1,16	1,79	2,85	3,62	4,17	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		79	64	20	54	59	27	15	
% wartości dla Polski	%	70	69	87	84	86	115	119	124	
Pozycja wśród województw	-	8	10	9	9	8	7	5	5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

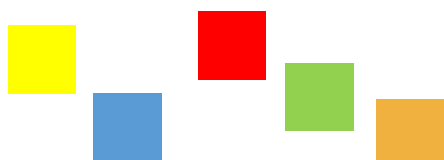
Wykres 4.3. Trend wskaźnika: Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %, w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.4. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze		6394	5633	6973	7625	6997	7896	8899	10064	8802	9291	8732	wzrost

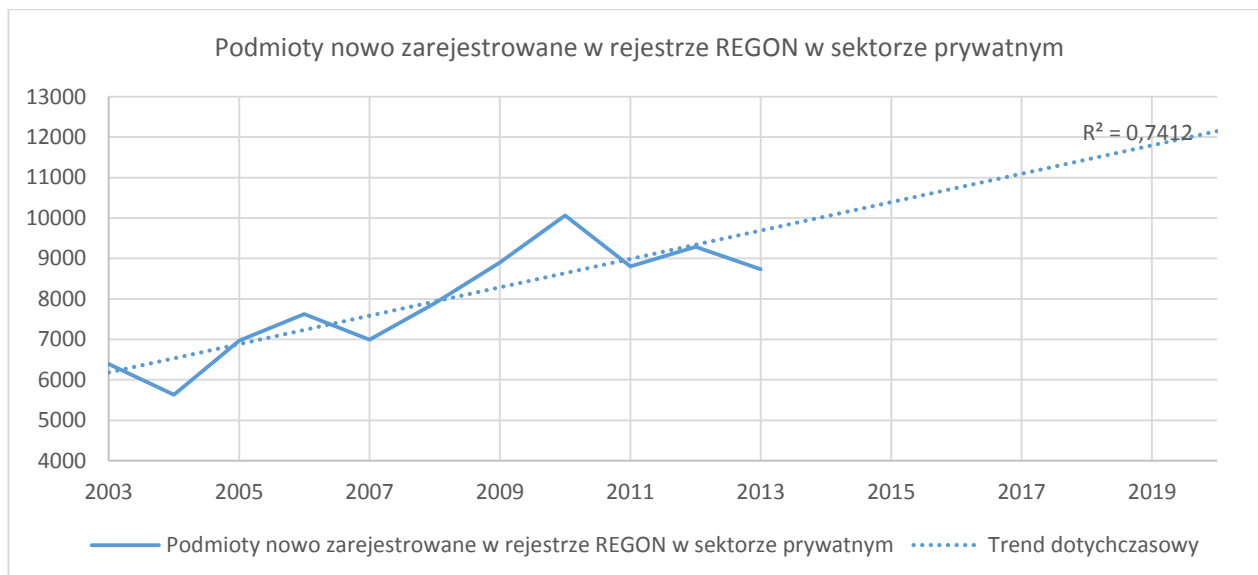

Podlaskie

REGON w sektorze prywatnym													
Dynamika wskaźnika	%		-11,9	23,8	9,4	-8,2	12,8	12,7	13,1	-12,5	5,6	-6,0	
% wartości dla Polski	%	2,65	2,51	2,74	2,60	2,40	2,51	2,57	2,53	2,56	2,62	2,40	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.4. Trend wskaźnika: podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym

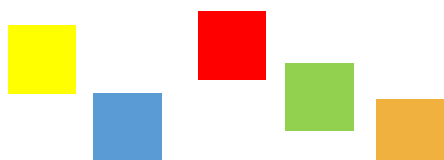

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.1.2. Cel operacyjny 1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw

KONTEKST STRATEGICZNY. Założeniem SRWP jest podniesienie poziomu innowacyjności w działalności podlaskich przedsiębiorstw i wzrost ich konkurencyjności na rynkach zewnętrznych, a przez to istotny wzrost sprzedaży produktów i usług wytworzonych w regionie. Za priorytet przyjęto wspieranie przedsiębiorstw wykazujących najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Na bazie kluczowych branż regionu, w których działają innowacyjne przedsiębiorstwa, powinny być tworzone platformy współpracy środowiska naukowego, instytucji otoczenia biznesu oraz sektora przedsiębiorstw. W dalszej kolejności interwencja powinna dotyczyć wszystkich firm, wprowadzających rozwiązania innowacyjne, bez względu na to czy będą to rozwiązania własne, czy pozyskane. Należy przy tym analizować innowacje rozumiane szeroko, jako obejmujące wdrażanie nowych produktów, procesów, sposobów organizacji pracy i marketingu. Założeniem jest, aby w każdym przypadku zastosowana innowacja przynosiła wymierne efekty rynkowe.

Szczególną uwagę Strategia poświęca stymulowaniu prac badawczo-rozwojowych prowadzonych przez przedsiębiorstwa, w szczególności związanych z innowacjami produktowymi, i wprowadzaniem wyników tych prac na rynek. Zakłada się wspieranie przede wszystkim przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność w wymiarze krajowym i międzynarodowym, podejmowanie działań poprawiających dostęp przedsiębiorstw do kapitału z wykorzystaniem inżynierii finansowej, co w efekcie przyczyni się do zwiększenia poziomu inwestycji w regionie. Szczególnej uwadze poświęca się małe i średnie przedsiębiorstwa, nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności.

Zakłada się uruchamianie instrumentarium, które pozwoliłoby wygenerować w nich popyt na innowacje produktowe, procesowe, marketingowe, organizacyjne.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Promowanie postaw proinnowacyjnych**
- b> **Wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach**
- c> **Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw**
- d> **Wspieranie transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R**
- e> **Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych**

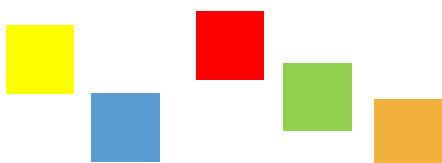
Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym, podjętym przez Samorząd Województwa Podlaskiego było przygotowanie kompleksowego scenariusza interwencji ukierunkowanych na stymulowanie rozwoju innowacyjności w podlaskiej gospodarce poprzez promowanie i wspieranie wydatków na badania i rozwój oraz współpracę sfery biznesu z instytucjami badawczymi, w postaci **Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+ (RIS 2015-2020+)**.

Dotychczasowe wsparcie innowacyjności w województwie podlaskim realizowane było głównie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 oraz ze środków Programu Operacyjnego Kapitał ludzki na lata 2007-2013.

Rodzaje wsparcia udzielanego dotychczas ze środków **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2007-2013:**

- a) Dofinansowanie **tworzenia i rozwoju infrastruktury dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie** (parków technologicznych, naukowo-technologicznych i przemysłowych oraz inkubatorów technologicznych i przedsiębiorczości), a zwłaszcza inwestycji typu „brownfield”, umożliwiających rewitalizację terenów powojсковych i przemysłowych.
- b) Wsparcie **tworzenia centrów**: obsługi inwestora, promocji, doskonalenia zawodowego, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowych, transferu technologii, kompetencji, logistycznych, itp. W ramach budowy parków, inkubatorów i centrów finansowanie również zagospodarowanie terenu wokół tych obiektów oraz budowa dróg dojazdowych.
- c) Dofinansowanie tworzenia laboratoriów i centrów badawczo-rozwojowych oraz prowadzenia badań.
- d) Wsparcie inwestycji w przedsiębiorstwach ukierunkowanych na zwiększenie **potencjału innowacyjnego**, a co za tym idzie na zwiększanie wydatków przedsiębiorstw na sektor badawczo-rozwojowy (B+R) na Podlasiu. Wsparcie w postaci dotacji bezpośrednich, ukierunkowane na rozbudowę lub rozszerzenie działalności przedsiębiorstw, a także na zmianę procesu produkcyjnego czy też sposobu świadczenia usług. Pomoc na realizację przedsięwzięć prowadzących do poprawy wydajności pracy i jakości zarządzania firmami, np. poprzez racjonalizację logistyki, wprowadzenie nowych systemów informatycznych, wdrażanie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem. Pomoc kierowana głównie do małych i średnich przedsiębiorstwach (MSP). W wyjątkowych wypadkach do dużych przedsiębiorstw (wartość inwestycji nie przekracza 2 mln euro lub przedsięwzięcie może przynieść znaczną korzyść regionowi (np. wkład do klastra).

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Społecznego**, w ramach **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013** ukierunkowanego na rozwój współpracy sfery

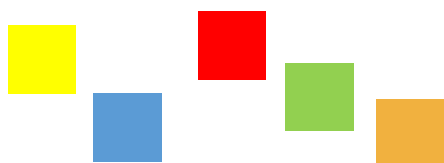
nauki i przedsiębiorstw w zakresie transferu wiedzy wzmocnienia powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami, służące rozwojowi gospodarczemu regionu:

- a) Staże i szkolenia praktyczne dla:
  - pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych;
  - pracowników naukowych jednostek naukowych oraz pracowników naukowych i naukowo-dydaktycznych uczelni w przedsiębiorstwach.
- b) Tymczasowe zatrudnienie w MMŚP wysoko wykwalifikowanego personelu.
- c) Wsparcie dla przedsiębiorstw obejmujące szkolenia i/lub doradztwo dla pracowników przedsiębiorstw, prowadzone przez (lub z udziałem) pracowników naukowych jednostek naukowych i uczelni, ukierunkowane na wdrożenie danych przedsięwzięć innowacyjnych w przedsiębiorstwach.
- d) Wsparcie współpracy między jednostkami naukowymi, a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii, obejmujące wypracowanie konkretnych efektów wdrożeniowych.
- e) Stypendia naukowe i wsparcie towarzyszące (np. szkolenia z zakresu komercjalizacji wiedzy) dla doktorantów kształcących się na kierunkach matematyczno-przyrodniczych i technologicznych (SMT), a także na pokrycie kosztów opiekuna doktoranta na uczelni lub w jednostce naukowej.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Województwo podlaskie nie należy do regionów charakteryzujących się wysokim stopniem innowacyjności. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB charakteryzują się powolnym trendem wzrostowym, jednak przy zachowaniu obecnej dynamiki tego wskaźnika można spodziewać się, że w długim okresie jego wartość będzie oscylować w granicach jedynie około połowy średniej wartości dla Polski. Jeszcze bardziej niepokojący jest fakt, iż wyraźnym (choć powolnym) trendem spadkowym charakteryzują się średnie nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych. Dynamicznie natomiast zaczęła wzrastać liczba patentów uzyskanych przez podmioty z województwa. W roku 2013 liczba uzyskanych patentów była prawie trzykrotnie wyższa niż w roku 2011, podczas gdy przed rokiem 2011 liczba rocznie uzyskiwanych patentów nie wykazywała znacznej dynamiki. Nie zmienia to jednak faktu, że województwo podlaskie znajduje się wśród województw uzyskujących najmniejszą liczbę patentów w przeliczeniu na mieszkańca.

W roku 2014 r. w województwie podlaskim udzielono 105 stypendiów doktoranckich ze środków EFS. Kierunki studiów wybrane do dofinansowania pozostały zbieżne z kierunkami rozwoju województwa. Dominowały: wydział lekarski, ekonomia, wydział farmaceutyczny, inżynieria i technika, wydział nauk o zdrowiu. Jednakże zwraca się uwagę na brak wsparcia dla interdyscyplinarności, skutkujący wykluczeniem prac o faktycznym zastosowaniu komercjalizacyjnym. Ponadto w wyniku wsparcia w postaci szkoleń oraz staży dla pracowników przedsiębiorstw oraz pracowników jednostek naukowych, efekty nawiązanej współpracy polegały na wroście kompetencji w dziedzinie współpracy międzysektorowej. Staże, z uwagi na swój poznawczy charakter, w ograniczonym stopniu pozwalają na wzbudzenie działalności innowacyjnej. Rzeczywiste rezultaty transferu wiedzy naukowej do gospodarki wystąpiły w mniejszym stopniu w formie: wprowadzenia innowacji w przedsiębiorstwie, wdrożenia wyników badań naukowych do praktyki gospodarczej, złożenia wniosku o ochronę patentową, czy uzyskania ochrony patentowej. Mocną stroną współpracy międzysektorowej w województwie podlaskim jest kapitał ludzki sektora naukowego oraz potencjał jednostek naukowych. Jeśli chodzi o słabe strony wskazuje się ograniczony potencjał sektora przedsiębiorstw; ograniczoną skalę kontaktów pomiędzy sferą B+R a firmami; brak wiodących jednostek naukowych o międzynarodowym potencjale; brak systemowych rozwiązań w

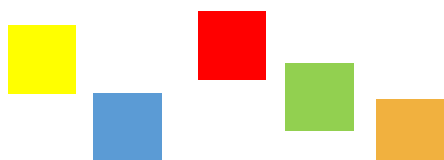
zakresie kooperacji międzysektorowej. Barięą utrudniającą kooperację międzysektorową są przede wszystkim niewystarczające zasoby finansowe w sektorze przedsiębiorstw, problemy mentalno-świadomościowe w obu sektorach oraz trudności komunikacyjne w relacjach pomiędzy biznesem a jednostkami naukowymi.

Z kolei wsparcie udzielane ze środków RPOWP 2007-2013 posiadało charakter wsparcia inwestycyjnego. Działanie 1.1 w ramach RPOWP 2007-2013, zakładające wzrost konkurencyjności gospodarki regionu poprzez rozwój potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw i innych podmiotów oraz wsparcie sektora B+R, jak również podniesienie standardu infrastruktury innowacyjnej, realizowano poprzez tworzenie i rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie. W 2014 r. wyłoniono do realizacji projekt znajdujący się na Indykatorywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych pn.: „Badanie skuteczności aktywnych i pasywnych metod poprawy efektywności energetycznej infrastruktury z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii”. W wyniku realizacji projektu będzie możliwe zaprezentowanie technologicznych i organizacyjnych rozwiązań z zakresu OZE, które będą dopasowane do wymagań regionalnych, i których zastosowanie przyniesie największe korzyści, zarówno środowiskowe, jak i ekonomiczne. Wyniki prac badawczych będą służyć wdrażaniu zaawansowanych technologii do gospodarki celem zapewnienia efektywności energetycznej procesów produkcyjnych i spełniania rygorystycznych wymogów środowiskowych, czy dalszego rozwoju i stosowania tych technologii.

Ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju, w ramach realizacji celu Działania 1.3 RPOWP wypełnia lukę na rynku usług finansowych dotyczących sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W okresie kryzysu i spowolnienia gospodarczego oraz ograniczeń innych form finansowania zewnętrznego, np. kredytów bankowych, pożyczka bywa jedynym źródłem wsparcia finansowego. Przede wszystkim ta forma wsparcia jest szczególnie pomocna dla tych przedsiębiorstw, którym banki odmawiają kredytu, bo nie są dla nich wiarygodnymi klientami.

Głównym celem działania 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw było zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności MSP, prowadzących działalność na terenie województwa podlaskiego, poprzez wsparcie ich projektów rozwojowych. Jednym z głównych założeń działania był również wzrost innowacyjności MŚP oraz, w dłuższej perspektywie, wzrost innowacyjności gospodarki regionu. Rozwój infrastruktury przedsiębiorstw należy uznać za niewystarczający dla wzrostu innowacyjności mierzonej nakładami na działalność B+R, nakładami na działalność innowacyjną, czy nakładami na działalność innowacyjną ponoszonymi w przedsiębiorstwach przemysłowych. Odniesienie wartości udzielonego wsparcia do efektów wskaźnikowych możliwe będzie w przyszłych latach.

Dużym sukcesem w 2014 r. było wynegocjowanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, jednego z najistotniejszych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. W ramach realizacji celu w zakresie wzrostu innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw, RPOWP 2014-2020 zakłada najwyższą pulę środków na realizację osi priorytetowej I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu, tj. ok. 20% dostępnej alokacji (ok. 247 mln EUR). Wsparcie w ramach osi priorytetowej I przyczyni się do wzrostu potencjału i konkurencyjności regionu poprzez zwiększenie wykorzystania inteligentnych specjalizacji, łączących tradycje gospodarcze regionu z najnowszą wiedzą i technologiami, zapewnienie najlepszych warunków infrastrukturalnych do prowadzenia badań naukowych, wsparcie działalności badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach w obszarach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury

technicznej, w tym teleinformatycznej i wykorzystania TIK, podniesienie poziomu świadczonych usług w regionie instytucji otoczenia biznesu oraz wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów Natura 2000 dla wzmocnienia rozwoju gospodarczego regionu.

Innowacyjność jest motywyem przewodnim *Planu rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015-2020+ (RIS3)*, stawia przed przedsiębiorcami, uczelniami i organizacjami otoczenia biznesu bardzo trudne zadania do realizacji. Nakłady na badania i rozwój powinny w najbliższych latach zostać podwojone. Liczba przedsiębiorstw również powinna znacząco wzrosnąć.

Obserwowana sytuacja pokazuje, że w celu osiągnięcia założeń Strategii dotyczących innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw potrzebna jest intensyfikacja działań w tym obszarze. W najbliższych latach, zgodnie z Planem rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+, głównym narzędziem wspierania rozwoju innowacyjności podlaskiej gospodarki będą: Krajowe Programy Operacyjne (84,6% środków), Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego (14,8% środków), programy wspólnotowe (np. Horyzont 2020 – 0,6% środków).

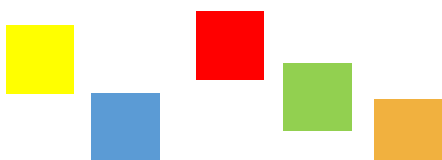
Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 1.2. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.5. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)

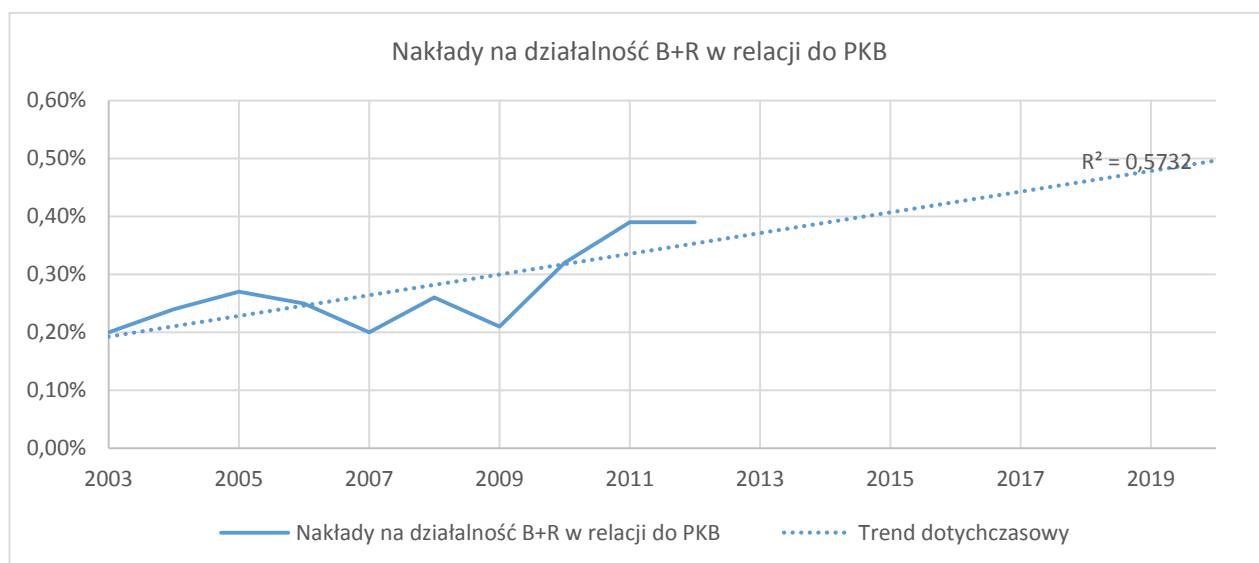
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zakładana tendencja
Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	0,20	0,24	0,27	0,25	0,20	0,26	0,21	0,32	0,39	0,39	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		20,0	12,5	-7,4	-20,0	30,0	-19,2	52,4	21,9	0,0	
% wartości dla Polski	%	35,7	42,9	47,4	44,6	35,1	43,3	31,3	44,4	52,0	43,8	
Pozycja wśród województw		12	11	10	11	12	11	15	12	11	12	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.5. Analiza trendu dla wskaźnika Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)

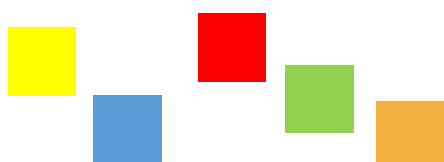

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.6. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł

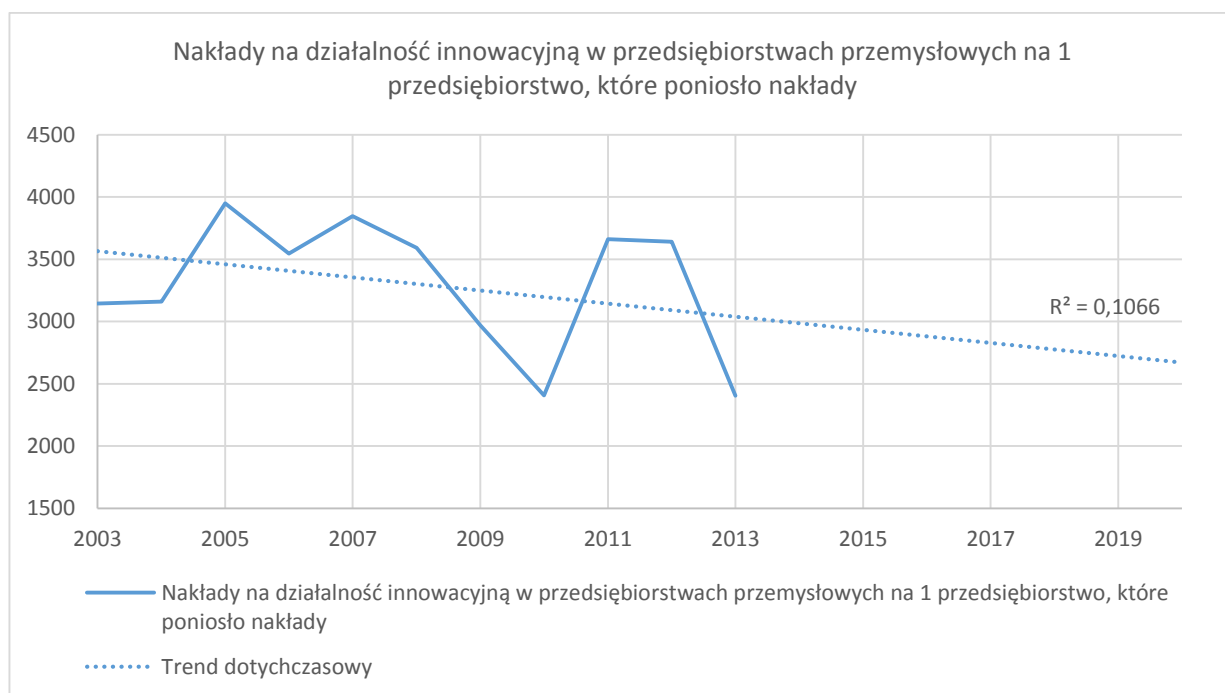
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych na 1 przedsiębiorstwo, które poniosło takie nakłady	tys. zł.	3143,8	3159,1	3949,9	3545,7	3845,2	3592,4	2968,9	2406,3	3661,6	3639,6	2404,0	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		0,5	25,0	-10,2	8,4	-6,6	-17,4	-18,9	52,2	-0,6	-33,9	
% wartości dla Polski	%								41,9	70,9	66,3	50,1	
Pozycja wśród województw									14	10	12	14	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.6. Analiza trendu dla wskaźnika: Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł

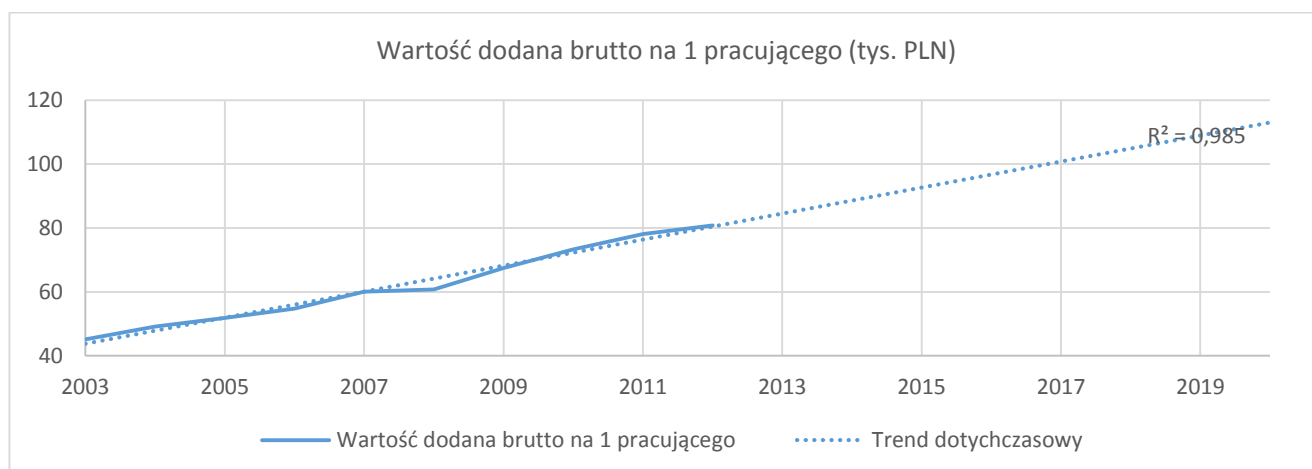
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.7. Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł

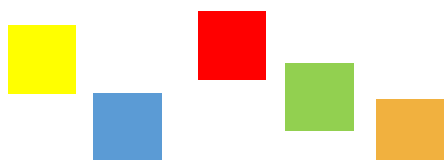
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Zakładana tendencja
Wartość dodana brutto na 1 pracującego	tys. PLN	45,10	49,10	51,81	54,72	60,11	60,81	67,5	73,33	78,09	80,84	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%	3,3	8,9	5,5	5,6	9,9	1,2	11,0	8,6	6,5	3,5	
% wartości dla Polski	%	78,4	77,3	78,0	77,2	79,1	77,3	78,5	80,1	79,7	78,5	
Pozycja wśród województw		13	13	13	13	13	14	13	13	13	13	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.7. Analiza trendu dla wskaźnika: Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

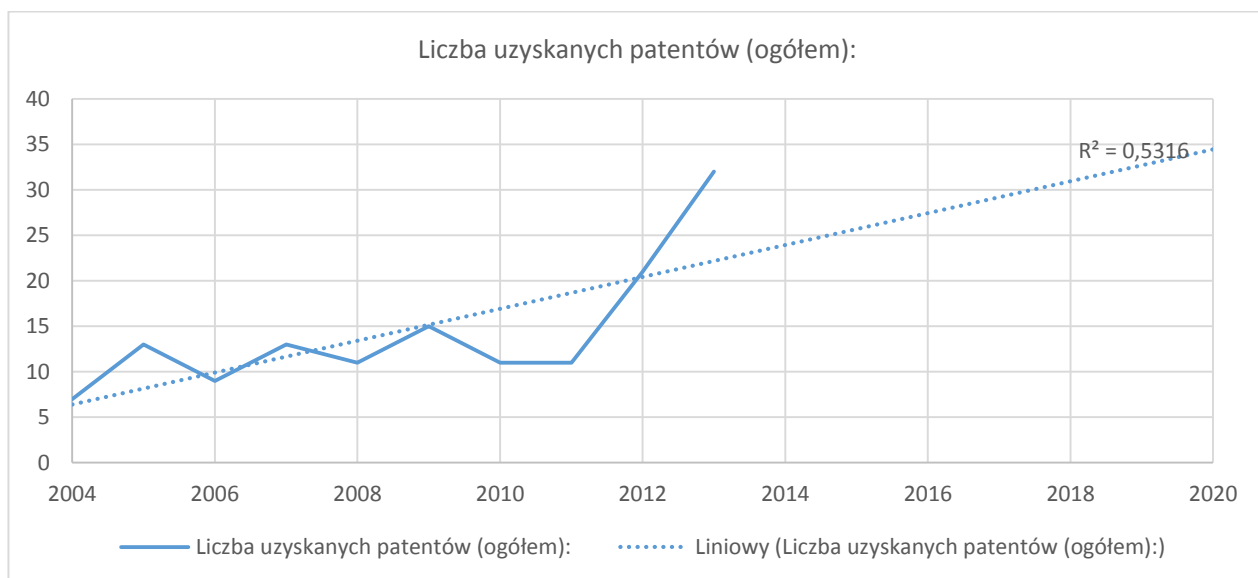

Tabela 4.8. Liczba uzyskanych patentów

Wyszczególnienie	Miara	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Liczba uzyskanych patentów (ogółem):		7	13	9	13	11	15	11	11	21	32	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		85,7	30,8	44,4	15,4	36,4	26,7	0,0	90,9	52,4	
jednostki naukowe		2	8	1	2	2	4	2	6	5	11	
przedsiębiorstwa		4	4	4	5	3	6	6	4	11	15	
osoby fizyczne		1	1	4	6	6	2	3	1	5	6	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.8. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba uzyskanych patentów

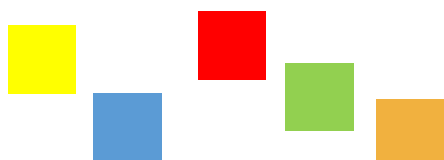

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.1.3. Cel operacyjny 1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu

KONTEKST STRATEGICZNY. Przewaga konkurencyjna gospodarki w coraz większym stopniu determinowana jest poziomem kapitału ludzkiego. Strategia wiele uwagi poświęca roli kapitału społecznego, wyrażającego kompetencje i postawy sprzyjające współpracy, komunikacji, kreatywności, otwartości i umiejętności elastycznego wykorzystywania posiadanej wiedzy i doświadczenia. Za priorytetowe traktuje się w tym dokumencie kwestie związane ze wzrostem poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, dostosowaniem oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Podstawowe wyzwania wiążą się z podjęciem działań w kierunku podwyższenia jakości systemu edukacji, w tym ustawicznej i szkoleń, jego dopasowania do potrzeb gospodarczych i społecznych. Zakłada się rozwój współpracy pomiędzy pracodawcami i szkołami, zwłaszcza zawodowymi i wyższymi, podnoszenie atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego, inwestycje mające na celu wzmacnianie kadr regionalnej gospodarki, w tym zarówno administracji publicznej, pracowników firm, jak i przedsiębiorców (w szczególności w zakresie kompetencji zarządczych).

Dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb regionalnej gospodarki uwzględnia również działania w zakresie reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa, dostosowywanie pracowników do zmieniających się oczekiwań rynku pracy. Przewiduje się również działania zapobiegające „drenażowi mózgów”, takie jak na przykład system wsparcia talentów.

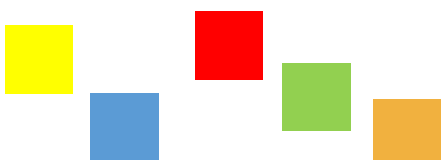
Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy**
- b> **Aktywizacja zawodowa osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy**

Podstawowe działania, podjęte przez Samorząd Województwa Podlaskiego w okresie sprawozdawczym ukierunkowane zostały na rozwój kompetencji do podjęcia pracy oraz usprawniających dostęp do kształcenia zgodnie z potrzebami regionalnego rynku pracy. Obecnie najważniejszymi inicjatywami w tym obszarze są: realizowana przez Wojewódzki Urząd Pracy od 2006 roku *Podlaska Strategia Zatrudnienia do 2015 roku* oraz opracowywany corocznie *Podlaski Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2014 rok* (PRPD/2014), a także działania podejmowane w komponencie regionalnym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Społecznego**, ukierunkowanego na poprawę dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy oraz aktywizację zawodową osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy:

- a) Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, w tym wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia, wsparcie wojewódzkiego i powiatowych urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych,
  - wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy,
  - wsparcie wojewódzkiego i powiatowych urzędów pracy w realizacji zadań na rzecz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych w regionie,
  - inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich,
  - poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych.
- b) Wyrównanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty
  - zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej,
  - wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych,
  - pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego,
  - wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty,
  - oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich,
  - upowszechnienie uczenia się dorosłych,
  - upowszechnienie kształcenia osób dorosłych w formach szkolnych,
  - podwyższanie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i znajomości języków obcych,

- doradztwo dla osób dorosłych w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru kierunków i formy podnoszenia swoich kompetencji i podwyższania kwalifikacji.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Funduszu Pracy** w ramach Podlaskiej Strategii Zatrudnienia do 2014 roku/Podlaskiego Regionalnego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia na 2014 (PRPD/2014) rok:

- a) Promocja zatrudnienia, w tym promocja mobilności na rynku pracy (usługi poradnictwa zawodowego, informacji zawodowej, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, usługi sieci EURES),
- b) Aktywizacja zawodowa młodzieży uczącej się, bezrobotnej i poszukującej pracy,
- c) Wsparcie osób powyżej 50 roku życia oraz zwiększanie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
- d) Wspieranie kształcenia ustawicznego oraz działań na rzecz rozwoju zawodowego zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- e) Wspieranie kształcenia w zawodach i umiejętnościach poszukiwanych na rynku pracy,
- f) Podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego,
- g) Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich.

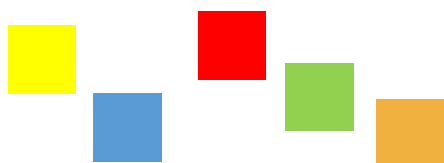
OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Nie jest możliwe odniesienie się, na ile podejmowane działania przyczyniły się do zmian. Dane statystyczne za 2014 r, nie są dostępne. Analiza danych w zakresie wskaźnika uczestnictwa w kształceniu ustawicznym za lata 2003-2013 wskazuje, iż udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie z delikatną tendencją spadkową. Wskaźnik ten kształtuje się zazwyczaj nieznacznie poniżej średniej wartości dla kraju. Zasadne wydaje się zintensyfikowanie działań województwa na rzecz promocji kształcenia ustawicznego i podnoszenia kompetencji u osób dorosłych w celu odwrócenia trendu spadkowego udziału osób kształcących się i uczestniczących w szkoleniach po 25 roku życia.

Realizacja w 2014 roku szeregu inicjatyw i działań w obszarze rynku pracy podejmowanych przez Samorząd Województwa Podlaskiego przyniosła wymierne efekty przyczyniając się do złagodzenia niekorzystnych zmian i łagodzenia niekorzystnych tendencji obserwowanych w regionie.

Analiza wskaźnik zatrudnienia w latach 2003-2014 wśród osób 18-59/64 lata utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie, jednak w 2014 r. obserwujemy najwyższą od 2003 r. wartość tj. 68,3%. Wskaźnik ten kształtuje się zazwyczaj nieznacznie powyżej średniej wartości dla kraju. Wzrost zatrudnienia był głównym celem realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach interwencji w 2014 r. powstało 1 522 miejsc pracy. Wśród uczestników, którzy byli aktywizowani w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w projektach aż 58,33 % było objętych Indywidualnym Planem Działań. Dzięki temu osiągnięta została efektywność wsparcia wyrażona wskaźnikiem efektywności zatrudnieniowej na poziomie 63,50 % (ponad połowa uczestników projektu podjęła zatrudnienie m.in. dzięki właściwie zaplanowanej ścieżce rozwoju zawodowego w ramach IPD).

W przypadku aktywizacji ze środków FP, różnymi formami wsparcia w postaci usług i instrumentów rynku pracy objęto 30 726 osób. Osiągnięta efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej wyniosła: dla prac interwencyjnych - 78,4%, dla staży - 70,2%, dla szkoleń - 41%, dla robót publicznych - 59%.

Należy jednak wskazać, iż na osiągnięte wyniki w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych, wpływają uwarunkowania systemowe, wynikające z zapisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹⁸, wyrażające się np. w obowiązkach zatrudnienia bezrobotnych skierowanych do udziału w określonej formie subsydiowanego zatrudnienia po zakończeniu okresu subsydiowania, także przyjęte sposoby liczenia efektywności w programach rynku pracy¹⁹, które w dużej mierze „wymuszają” efektywność zatrudnieniową bezpośrednio po zakończeniu udziału bezrobotnego w danej formie aktywizacji. Na zawyżone szacunki dotyczące efektywności zatrudnieniowej aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu wskazują analizy kontrolne NIK.²⁰

W wyniku realizacji RPOWP w roku 2014 r. powstało ok. 530 miejsc pracy (brutto). Najwięcej w osi priorytetowej I *Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości*, w Działaniu 1.4. *Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw*.

Efekty szeregu inicjatyw i działań w obszarze rynku pracy, w tym podejmowanych przez realizatorów Podlaskiego Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2014 r. PRPD/2014, mogły przyczynić się do złagodzenia niekorzystnych zmian i odwrócenia niekorzystnych tendencji zachodzących w regionie. W roku 2014 nastąpił wzrost **wskaźnika zatrudnienia ludności w wieku 20-64 lata**, a także wzrost liczby podmiotów gospodarczych w regionie. Pozytywne zmiany, jakie zaobserwowano w 2014 roku, to (w porównaniu do danych z 2013 r.):

- spadek poziomu bezrobocia rejestrowanego o 10,5 tys. osób (z 70,9 tys. osób do 60,4 tys. osób), tj. o 14,8%,
- spadek stopy bezrobocia o 2,0 punktu proc. z 15,1% do 13,1% w końcu 2014 r.

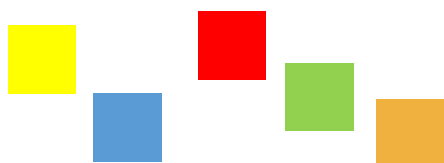
Podkreślenia wymaga wysoki koszt podejmowanych działań prozatrudnieniowych. W 2014 r., ze środków EFS oraz FP wydatkowano na nie łącznie 206 362,20 tys. zł., co przełożyło się na spadek bezrobocia o 10,5 tys. osób (bez uwzględniania spadku w wyniku migracji). Średni koszt wyprowadzenia z rejestru jednej osoby bezrobotnej wyniósł więc 19,7 tys. zł. Należy przy tym zaznaczyć, iż wyprowadzenie z rejestru osoby bezrobotnej nie jest jednoznaczne z uzyskaniem efektu zatrudnieniowego. Efektywność aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych była zróżnicowana w zależności od formy aktywizacji. Nie opierała się ona jednak na badaniu stanu faktycznego (podjęcie zatrudnienia po zakończeniu udziału w danej formie aktywizacji), ale na analizie wyrejestrowań lub powrotów do statystyk osób wyrejestrowanych z powodu udziału w danej formie aktywizacji zawodowej (por. przypis 19). Tym samym zasadne staje się prowadzenie analiz oceniających realną efektywność zatrudnieniową bezrobotnych i wyliczanie kosztów zatrudnienia jednej osoby bezrobotnej, uwzględniających porównanie wydatków na aktywizację zawodowa bezrobotnych do liczby bezrobotnych, którzy faktycznie znaleźli zatrudnienie.

Zakres działań podejmowanych w kierunku wsparcia jakości kształcenia i szkolenia był ukierunkowany na zmniejszenie nierówności w upowszechnianiu edukacji, szczególnie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Można stwierdzić, iż nastąpiło podniesienie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego dzięki wzrostowi liczby szkół kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy

¹⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 poz. 149 z późn. zm.).

¹⁹ Przyjmuje się, że osoba podjęła zatrudnienie, jeżeli w trakcie trwania lub w okresie do 3 miesięcy od czasu zakończenia udziału w programie wyrejestrowała się z ewidencji powiatowego urzędu pracy (np. w przypadku szkoleń) lub jeżeli w okresie do 3 miesięcy od czasu zakończenia udziału w programie nie zarejestrowała się ponownie w powiatowym urzędzie pracy (np. w przypadku prac interwencyjnych).

²⁰ Najwyższa Izba Kontroli, Informacja o wynikach kontroli – Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach, Warszawa, 2015 r., s. 10-14.

rozwojowe oraz liczby szkół prowadzących kształcenie zawodowe przy współpracy z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania programów rozwojowych, poszerzeniu dostępu nauczycieli do podwyższania kwalifikacji zawodowych.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 1.3. w Załączniku 1.

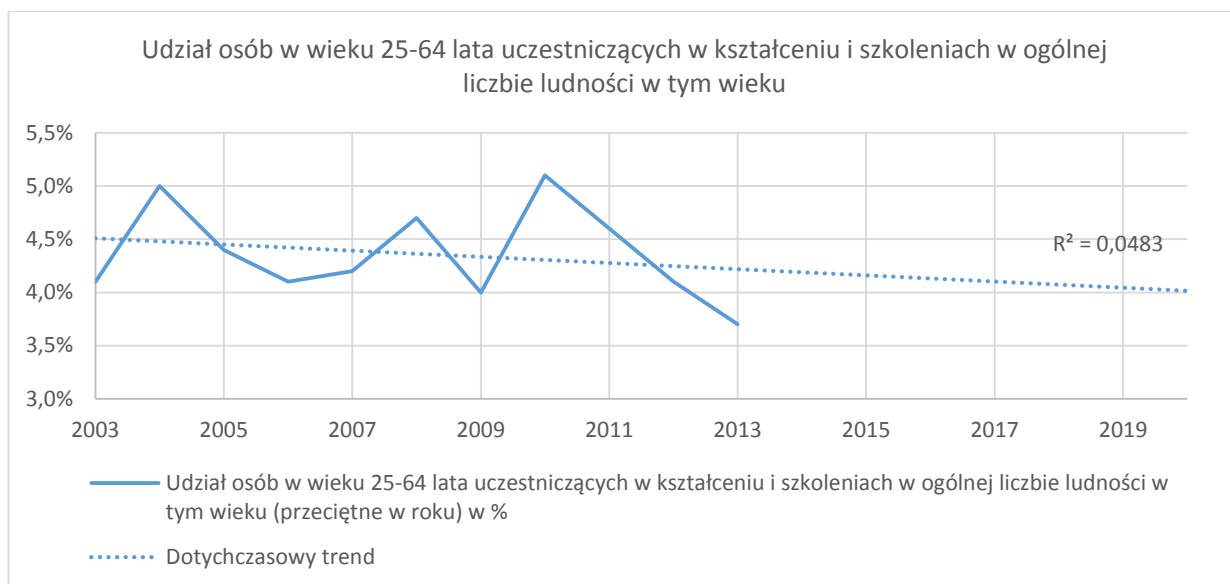
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.9. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	%	4,1	5,0	4,4	4,1	4,2	4,7	4,0	5,1	4,6	4,1	3,7	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%	17,1	22,0	-12,0	-6,8	2,4	11,9	-14,9	27,5	-9,8	-10,9	-9,8	
% wartości dla Polski	%	93	100	92	87	82	100	85	98	105	91	86	
Pozycja wśród województw		9	6	9	9	9	6	11	6	4	7	8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.9. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %

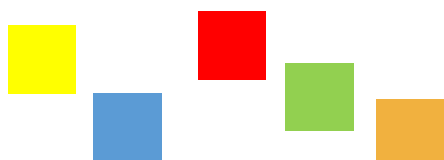

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.10. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %

Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	%	60,4	62,6	66,9	68,5	67,9	65,4	66,3	66,9	67,5	70,0	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		3,6	6,9	2,4	-0,9	-3,7	1,4	0,9	0,9	3,7	
% wartości dla Polski	%	102,0	102,0	104,7	104,3	104,6	101,4	102,5	102,9	102,9	103,9	
Pozycja wśród województw		4	5	2	2	2	3	3	2	4	2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

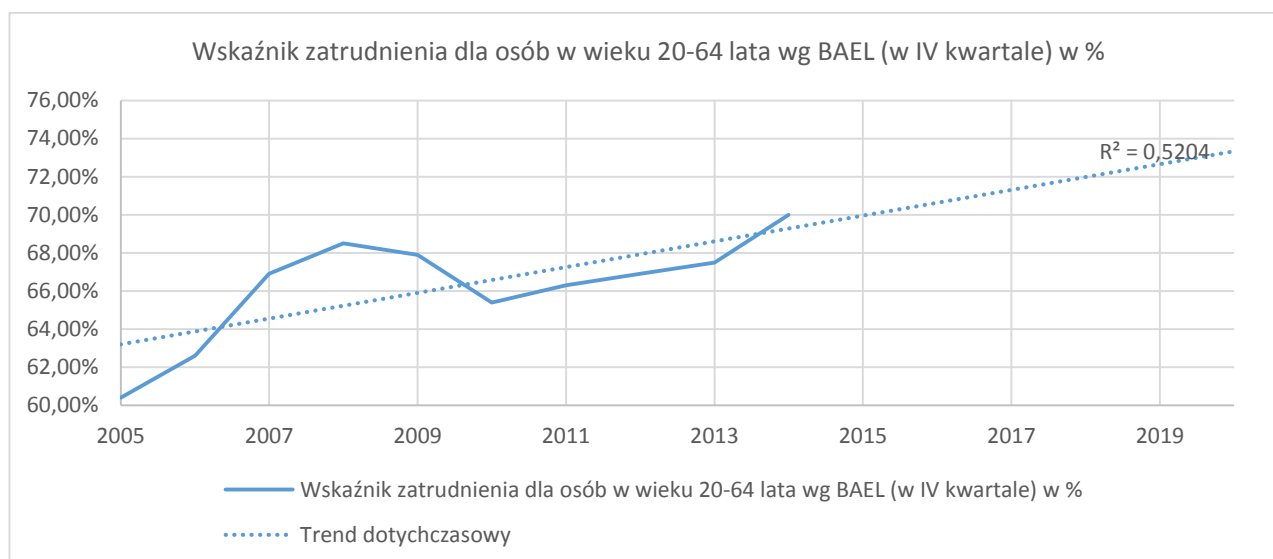

Podlaskie

Wykres 4.10. Analiza trendu dla Wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.1.4. Cel operacyjny 1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych

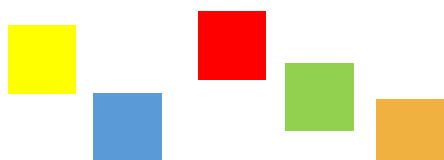
KONTEKST STRATEGICZNY. W Strategii Europa 2020 inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągnięcia większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 dostrzega konieczność kształtowania w społeczeństwie umiejętności działania w strukturach sieciowych, dbania o zdrowe relacje społeczne, o dobro wspólne i współpracę.

Działania ukierunkowuje się na wzmocnienie społecznych i obywatelskich kompetencji mieszkańców regionu oraz wspieranie dialogu społecznego; kształtowanie kompetencji sprzyjających kooperacji, takich jak tolerancja, otwartość, innowacyjność i kreatywność. Zakłada się również poprawę jakości działania instytucji publicznych, szczególnie w sferze komunikacji z obywatelem. Precyzuje się działania ukierunkowane na wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Promowanie wartości i postaw sprzyjających współpracy i aktywności obywatelskiej oraz wspieranie dialogu społecznego**
- b> **Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego**
- c> **Zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym poprzez poprawę dostępu do jej dóbr oraz kształtowanie nawyków kulturalnych**
- d> **Poprawa skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego – sprawna administracja**

Działania w okresie sprawozdawczym podejmowane przez Samorząd Województwa Podlaskiego polegały przede wszystkim na realizacji cyklicznych działań zarówno w sferze rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz wspieraniu dialogu społecznego, wspieraniu działalności kulturalnej, jak i poprawy skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego, poprzez zapewnienie sprawnej administracji. W sferze rozwoju współpracy Województwa Podlaskiego na różnorodnych płaszczyznach

oraz z wieloma grupami interesariuszy, oraz w sferze promowania aktywności obywatelskiej, podjęto prace nad przygotowaniem Programu „**Podlaskie Otwarte do 2020 roku**”.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Analiza statystyczna wskaźnika: *Liczba podmiotów trzeciego sektora (w relacji do liczby ludności)* nie wykazuje w Polsce dużego zróżnicowania w poszczególnych województwach. W województwie podlaskim wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie średnim dla Polski. Z roku na rok notowany jest niewielki wzrost wskaźnika (dostępne dane dotyczą jednak tylko lat 2008, 2010 i 2012).

Działania podejmowane w 2014 r. przyczyniły się m.in. do realizacji założonych celów w sferze współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi, rozwoju porozumień na rzecz zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich w regionie, kultury, czy budowy systemu e-administracji. Założenia *Strategii* w ramach celu operacyjnego 1.4. znajdują odzwierciedlenie w przygotowywanym programie rozwojowym „**Podlaskie Otwarte do 2020 roku**”.

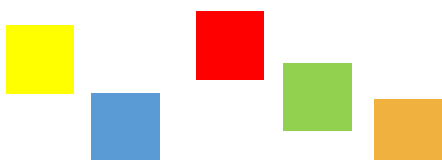
W celu poprawy stopnia partycypacji społecznej oraz promocji partnerstwa terytorialnego samorząd województwa aktywnie wspierał tworzenie i rozwój na obszarach wiejskich Lokalnych Grup Działania czyli zrzeczeń przedstawicieli lokalnych organizacji z sektora publicznego prywatnego i pozarządowego oraz mieszkańców danych obszarów. W 2014 roku w województwie podlaskim funkcjonowało 16 Lokalnych Grup Działania, które powstały w ramach osi Leader Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich.

W 2014 r. powołano również Podlaskie Forum Terytorialne, jako ciało do stymulowania dyskusji oraz oceny i rekomendacji dotyczących realizacji strategii rozwoju województwa. W skład forum wchodzi przedstawiciele: przedsiębiorców, uczelni, organizacji pozarządowych i samorządów.

Szeroką partycypację społeczną zapewniono w trakcie przygotowywania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020, w której mieszkańcy województwa mogli wypowiedzieć się na temat zaproponowanego podziału unijnych środków. Do wyrażenia swojej opinii zaproszono również organizacje pozarządowe, środowiska naukowe, władze samorządowe, ekologów, lokalnych przedsiębiorców i innych interesariuszy.

Idea partycypacji społecznej jest głównym założeniem nowego instrumentu, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność. Instrument ma ułatwić społecznościom lokalnym podejmowanie działań rozwojowych przy współudziale lokalnych partnerów publicznych, społeczno-gospodarczych i mieszkańców danego obszaru. Zaangażowane społeczności lokalnych wpłynę na rozwój społeczno-gospodarczy poprzez podejmowanie wspólnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów.

Korzystne warunki dla rozwoju podmiotów trzeciego sektora zapewnia realizacja *Programu współpracy Samorządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2014 roku*. Roczny plan działań w Programie zakłada realizację zadań publicznych w formie pomocy finansowej oraz pozafinansowej organizacjom pozarządowym i pożytku publicznego. Współpraca Zarządu Województwa Podlaskiego z organizacjami pozarządowymi była realizowana przez departamenty merytoryczne i jednostki organizacyjne Województwa Podlaskiego. Obszarami współpracy w województwie podlaskim w 2014 roku były m.in. takie sfery pożytku publicznego jak: pomoc społeczna, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, ochrona i promocja zdrowia, kultura fizyczna i sport, ratownictwo i ochrona ludności, kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji, podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój

świadomości narodowej, obywatelskiej, działalność na rzecz mniejszości narodowych, turystyka i krajoznawstwo, ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego.

W ramach pozafinansowych form współpracy w 2014 roku zrealizowano działania w następujących obszarach: konsultacje z organizacjami pozarządowymi, ufundowanie nagród, współorganizacja konferencji, seminariów, spotkań, umowy współpracy, obejmowanie przedsięwzięć Honorowym Patronatem Marszałka Województwa Podlaskiego.

Pod względem uczestniczenia w kulturze mieszkańcy województwa wykazują największą aktywność w odniesieniu do średnich wartości dla kraju poprzez uczestniczenie w imprezach organizowanych przed domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice (wartość wskaźnika w każdym roku, dla którego były dostępne dane, była znacząco wyższa od średniej dla kraju) oraz w zakresie uczestnictwa w spektaklach teatralnych i instytucjach muzycznych (choć w tym przypadku liczba słuchaczy wykazuje powolną tendencję spadkową). Bardzo niska aktywność dotyczy natomiast zwiedzania muzeów oraz galerii sztuki (wskaźnik 11).

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajduje się w tabeli 1.4. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

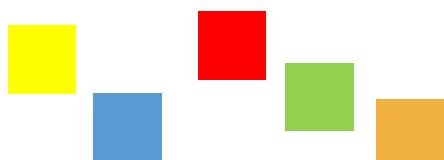
Tabela 4.11. Liczba podmiotów trzeciego sektora na 1000 ludności

Wyszczególnienie	2008	2010	2012	Zakładana tendencja
Liczba podmiotów zaliczanych do III sektora (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne) na 1000 mieszkańców	1,9	2,2	2,2	Wzrost
% wartości dla Polski	100,0	104,8	100,0	
Pozycja wśród województw	6	5	6	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

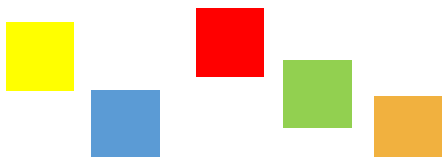
Tabela 4.12. Wskaźniki dotyczące kultury dla celu operacyjnego 1.4

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne na 1000 ludności		295,7	364,3	349,5	331,8	409,8	361,8	301,7	292,2	341,4	321,5	350
Dynamika wskaźnika	%		23,2	-4,1	-5,1	23,5	-11,7	-16,6	-3,1	16,8	-5,8	8,9
% wartości dla Polski	%	66,9	79,5	72,1	69,5	76,4	66,5	55,7	50,7	52,8	46,4	46,4
Pozycja wśród województw		11	7	8	9	7	9	11	11	11	11	11
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności		301,07	268,14	280,84	297,56	331,02	337,99	335,84	308,69	273,71	218,36	278,08
Dynamika wskaźnika	%	-4,7	-10,9	4,7	6,0	11,2	2,1	-0,6	-8,1	-11,3	-20,2	27,3
% wartości dla Polski	%	120,8	109,8	111,5	118,2	128,2	111,1	111,4	103,2	96,4	78,8	93,5
Pozycja wśród województw		3	5	5	2	2	5	5	6	6	10	6
Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców		1042,2	b.d	1190,3	b.d	1033	b.d	1271,4	b.d	953,3	914,8	b.d
Dynamika wskaźnika	%										-4,0	
% wartości dla Polski	%	131,8		140,7		117,1		140,8		119,4	112,0	

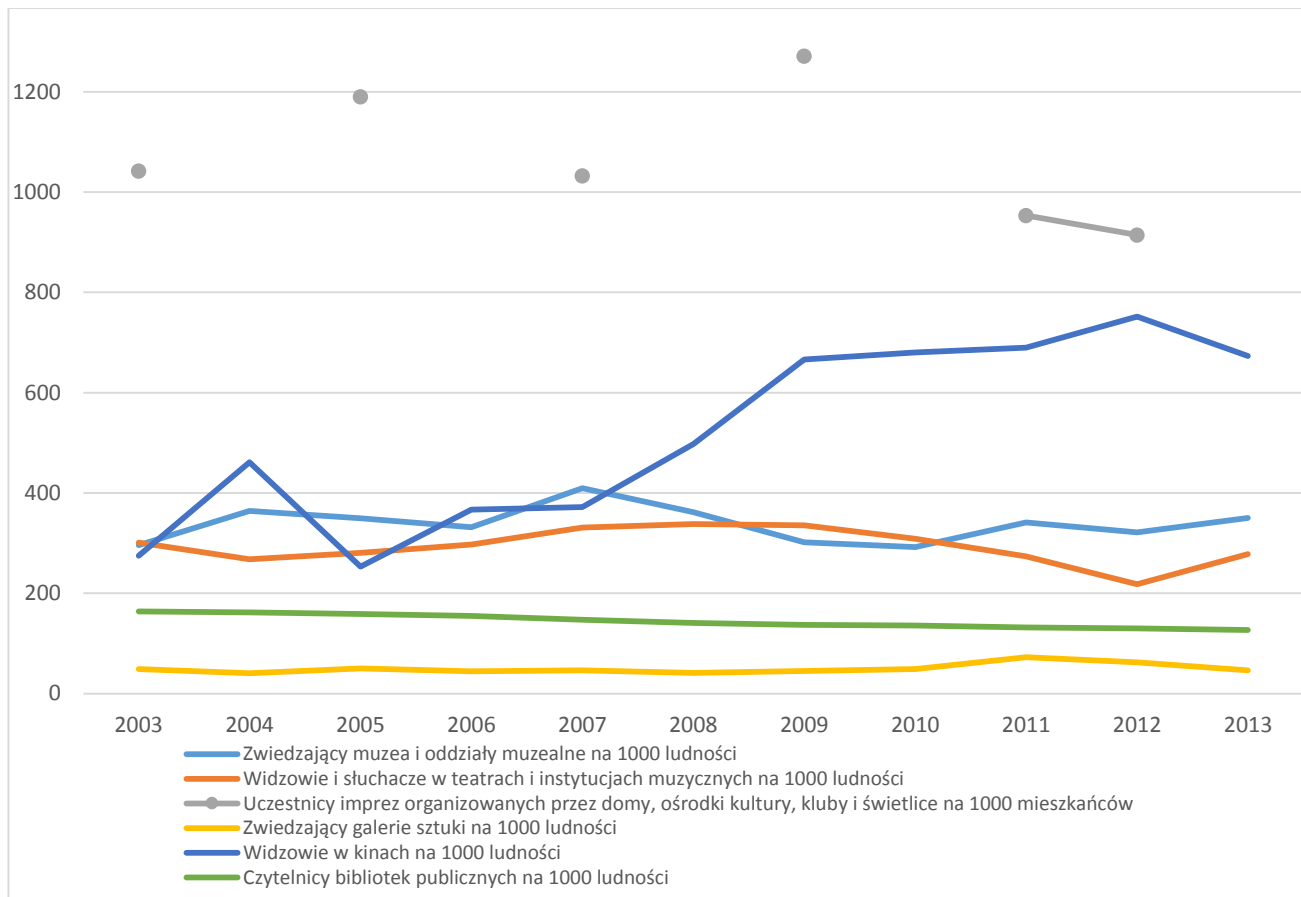

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pozycja wśród województw		3		1		5		1		6	8	
Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności		48,8	40,5	50,0	44,6	46,3	41,5	45,3	48,7	72,6	62,4	46,6
Dynamika wskaźnika	%	44,2	-17,1	23,6	-10,7	3,8	-10,5	9,2	7,4	49,1	-14,0	-25,3
% wartości dla Polski	%	61,5	51,7	64,7	52,0	51,6	46,0	43,3	46,8	66,3	64,6	39,3
Pozycja wśród województw		9	11	9	12	10	12	12	13	10	10	13
Widzowie w kinach na 1000 ludności		275,0	461,0	253,0	367,0	372,0	498,0	666,0	680,0	690,0	752,0	673,0
Dynamika wskaźnika	%		67,6	-45,1	45,1	1,4	33,9	33,7	2,1	1,5	9,0	-10,5
% wartości dla Polski	%	41,6	52,9	38,8	43,2	41,9	53,9	65,0	69,5	67,0	77,3	70,1
Pozycja wśród województw		13	13	13	15	15	12	11	11	12	11	11
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności		164	162	159	155	147	141	137	136	132	130	127
Dynamika wskaźnika	%		-1,2	-1,9	-2,5	-5,2	-4,1	-2,8	-0,7	-2,9	-1,5	-2,3
% wartości dla Polski	%	83,7	81,8	80,7	80,7	79,9	80,1	80,1	79,1	78,1	77,4	75,6
Pozycja wśród województw		16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.11. Wskaźniki dotyczące kultury dla celu operacyjnego 1.4

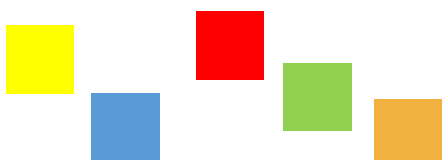
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.1.5. Cel operacyjny 1.5. Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych

KONTEKST STRATEGICZNY. Wzrost efektywności korzystania z zasobów przez podlaskie przedsiębiorstwa powinien przyczynić się do obniżenia kosztów działalności, a tym samym do podniesienia ich konkurencyjności. Największy potencjał w tym zakresie daje realizacja przedsięwzięć ograniczających energo- i materiałochłonność działalności.

Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych mają służyć ekoinnowacje, wdrażane także w sektorach tradycyjnych, takich jak: przemysł tekstylny, drzewny czy produkcja żywności. Przewiduje się realizację wszelkich przedsięwzięć związanych z zieloną gospodarką, w tym na terenach wiejskich, tak zwanych *business & biodiversity*, rozwój technologii ICT. Poza innowacjami technologicznymi uwzględnia się także zorientowanie na innowacje pozatechnologiczne, takie jak organizacyjne (zielone zamówienia publiczne, certyfikacja), czy nowe modele biznesowe (leasing, Product Service Systems). Uzupełniający charakter mają mieć działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik (*best available technology – BAT*), wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków.

Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych powinno również sprzyjać podniesienie efektywności energetycznej i wzrost użycia OZE poprzez wdrażanie programów oszczędnego gospodarowania energią (w tym poprzez działania termomodernizacyjne), zarówno w przedsiębiorstwach, jak i w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej. Skutkiem tych działań powinno być

mniej zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi oraz redukcja kosztów utrzymania budynków.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych**
- b> **Ograniczanie energo – i materiałochłonności**
- c> **Produkcja energii ze źródeł odnawialnych**

Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym, podjętym przez Samorząd Województwa Podlaskiego, było wspieranie przedsięwzięć dotyczących produkcji energii w oparciu o źródła odnawialne (OZE).

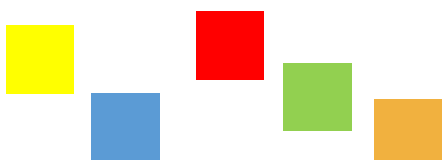
Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2007 - 2015:**

Działania ukierunkowane na zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacyjne, wpływające na wzrost wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii. Wspieranie **regionalnej i lokalnej infrastruktury ochrony środowiska** – projektów o zasięgu ponadlokalnym, wykraczających poza obszar jednej gminy. Priorytetowe traktowanie inwestycji dotyczących **kompleksowego zagospodarowania odpadów wraz z instalacjami do termicznego przekształcania odpadów połączone z odzyskiem energii** (np.: międzygminne sortownie, kompostownie, obiekty do końcowej utylizacji odpadów, takie jak zakłady mechaniczno-biologiczne, spalarnie oraz wysypiska odpadów) przewidziane w Wojewódzkim Planie Gospodarowania Odpadami: instalacje i systemy obsługujące maksymalnie 150 tys. mieszkańców, funkcjonujące na terenach nie objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Działania ukierunkowane na **poprawę jakości powietrza**, budowę i przebudowę systemów ciepłowniczych wraz z modernizacją istniejących linii dystrybucji ciepła. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii połączonych z budową sieci energetycznej.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:**

- a) ukierunkowanego na OZE:
W obszarze poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, poprzez rozwijanie niektórych elementów infrastruktury technicznej zapewniających dostęp do podstawowych usług dla ludności i gospodarki, działania ukierunkowane na zmniejszenie zużycia paliw kopalnych poprzez inwestycje dotyczące wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, poprzez wspieranie projektów w zakresie wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy (zakres pomocy obejmuje koszty inwestycyjne, w szczególności: zakup materiałów i wykonanie prac budowlano – montażowych, zakup niezbędnego wyposażenia).
- b) ukierunkowanego na rozwój technologii ICT
W obszarze poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, poprzez rozwijanie niektórych elementów infrastruktury technicznej zapewniających dostęp do podstawowych usług dla ludności i gospodarki, działania ukierunkowane na budowę infrastruktury szerokopasmowego Internetu (finansowanie inwestycji prowadzących do

utworzenia w gminach sieci dystrybucyjnych, wspieranie operacji polegających na tworzeniu i umożliwianiu dostępu do infrastruktury szerokopasmowej, w tym instalacji urządzeń do przesyłu wstecznego i urządzeń naziemnych) dla odbiorców prywatnych i instytucjonalnych, wspieranie tworzenia publicznych punktów dostępu do Internetu (tzw. PIAP).

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych charakteryzuje się bardzo dynamicznym rozwojem w województwie podlaskim. Udział produkcji elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł w roku 2013 aż 72,3%, co było najwyższą wartością wśród wszystkich województw Polski. Od roku 2010 wskaźnik ten charakteryzuje się w województwie bardzo szybkim tempem wzrostu. W latach 2010 – 2014 bardzo znacząco spadła ilość metanu (CH₄) emitowanego w regionie. W 2014 emisja metanu z województwa podlaskiego stanowiła jedynie 0,0015% całkowitej emisji tego gazu w Polsce. Należy jednak pamiętać, że osiągnięcie tak dobrych rezultatów było możliwe w dużej mierze dzięki stosunkowo niskiej ilości produkcji elektrycznej w województwie oraz niskiemu poziomowi uprzemysłowienia województwa.

Działania podejmowane przez Samorząd Województwa Podlaskiego w 2014 r. skupiły się na rozwoju możliwości wykorzystania OZE. Niewątpliwie stworzyły podłoże dla rozwoju sieci instalacji wykorzystujących źródła odnawialne. Środki zakontraktowane w okresie sprawozdawczym na budowę infrastruktury niezbędnej dla zwiększenia wykorzystania w regionie energii ze źródeł odnawialnych powinny zaowocować w latach następnych dalszym zwiększaniem udziału tej energii w produkcji energii elektrycznej ogółem. Działania w kierunku wzrostu efektywności energetycznej objęły termomodernizację budynków publicznych, co prowadzi do oszczędności w zakresie zużycia energii, niższych kosztów utrzymania budynków, a także do ograniczenia emisji CO₂ do atmosfery.

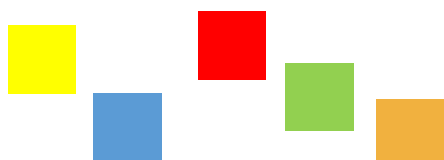
Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 1.5. w Załączniku 1

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.13. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %

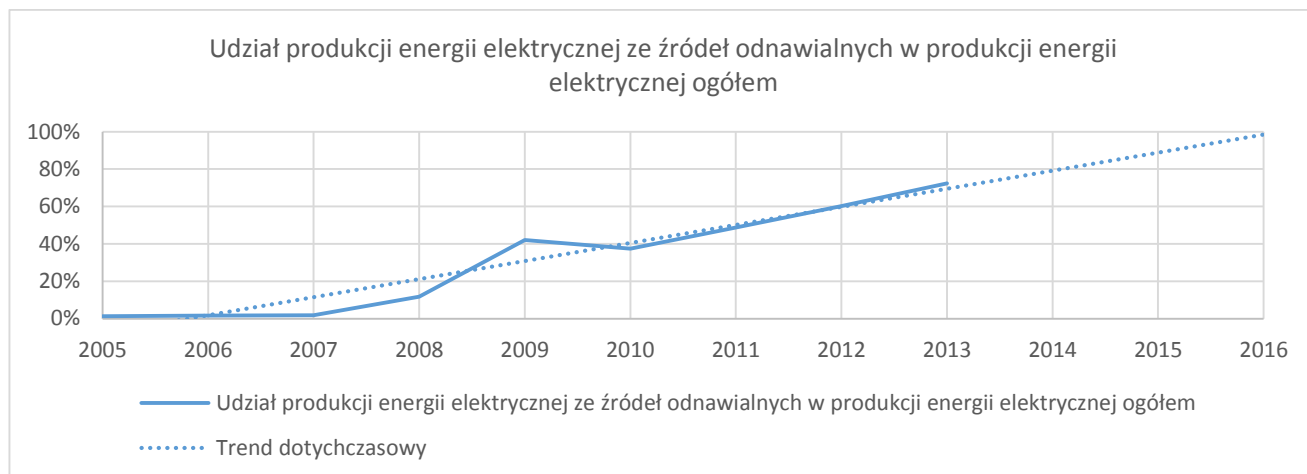
Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	1,3	1,6	1,8	11,8	42,0	37,5	48,8	60,2	72,3	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		23,1	12,5	555,6	255,9	-10,7	30,1	23,4	20,1	
% wartości dla Polski	%	52,0	59,3	52,9	274,4	736,8	543,5	610,0	578,8	695,2	
Pozycja wśród województw		10	10	11	4	2	3	3	2	1	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.12. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %

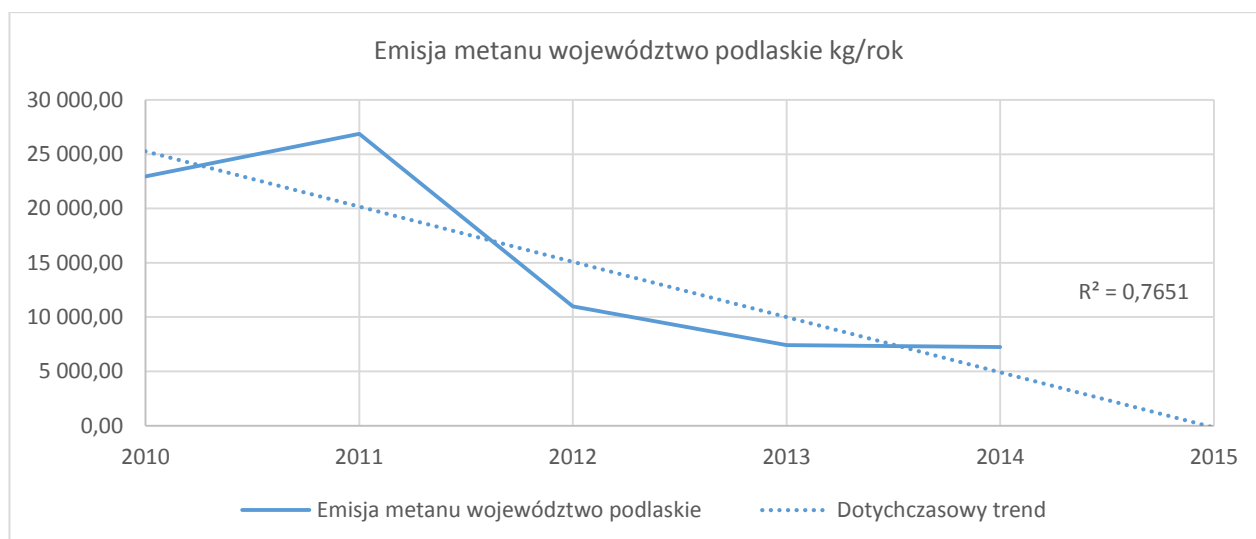
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.14. Emisja metanu CH₄

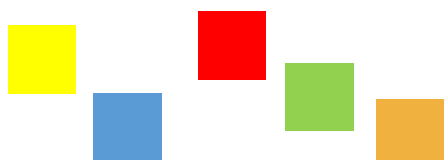
Wyszczególnienie	Miara	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Emisja metanu województwo podlaskie	kg/rok	22 943,60	26 888,51	10 973,90	7 425,10	7 241,49	Spadek
Dynamika wskaźnika	%		17,2%	-59,2%	-32,3%	-2,5%	
Wartość dla Polski	kg/rok	261 835 090,99	376 058 108,41	477 864 400,86	472 354 985,00	483 816 831,03	
% wartości dla Polski	%	0,00876	0,00715	0,00230	0,00157	0,00150	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KOBiZE.

Wykres 4.13. Analiza trendu dla wskaźnika: Emisja metanu CH₄

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KOBiZE.

4.1.6. Cel operacyjny 1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa

KONTEKST STRATEGICZNY. Powszechna dostępność do szerokopasmowego Internetu powinna stać się standardem cywilizacyjnym: warunkuje rozwój społeczeństwa informacyjnego, upowszechnienie korzystania z usług świadczonych drogą elektroniczną, ale także poprawę konkurencyjności podmiotów gospodarczych. Strategia formułuje więc działania ukierunkowane na inwestycje w infrastrukturę telekomunikacyjną, wpływające na podniesienie atrakcyjności regionu z punktu widzenia zarówno przedsiębiorców, jak i mieszkańców. Zakłada się rozbudowę i modernizację infrastruktury energetycznej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem energetyki opartej na energii odnawialnej (np. budowa sieci umożliwiającej dystrybucję energii ciepłej). Precyzuje się działania dotyczące rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej, rozwój sieci gazowej w regionie.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej**
- b> **Przebudowa systemu energetycznego**
- c> **Wspieranie rozwoju infrastruktury gazowej**

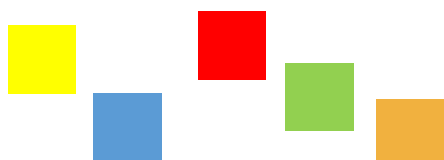
Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym była realizacja kolejnych etapów wieloletnich programów dotyczących zapewnienia dostępu dla mieszkańców województwa oraz przedsiębiorstw i instytucji do szerokopasmowego Internetu poprzez budowę szerokopasmowej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, a także rozbudowę regionalnej infrastruktury teleinformatycznej.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Dostęp do Internetu i sieci szerokopasmowych w województwie podlaskim rozwija się w podobnym tempie jak w reszcie kraju, przez co wskaźniki dostępności do Internetu w gospodarstwach domowych, jak i przedsiębiorstwach utrzymują się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej. Województwo charakteryzuje się bardzo niskim poziomem korzystania z instalacji gazowych. Mniej niż 30% ludności województwa korzystało z instalacji gazowej w roku 2013, co stanowiło zaledwie 53,6% średniej wartości dla Polski i było najniższą wartością wśród wszystkich polskich województw. Mimo to należy stwierdzić, że założenia *Strategii* odnośnie wzrostu wartości wskaźnika *Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności* są realizowane. Należy również odnotować zmianę wartości wskaźnika *Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych*, która w porównaniu z rokiem 2013 wzrosła o 118,5%.

Najważniejszą inicjatywą, mającą za zadanie poprawić dostępność do szybkiego Internetu w województwie podlaskim (również na obszarach peryferyjnych), jest projekt *Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej*, realizowany z programu *Rozwój Polski Wschodniej*. Ponadto, w celu poszerzenia dostępu do informacji oraz promocji wykorzystania nowoczesnych technologii internetowych, w takich obszarach jak: administracja, biznes, ochrona zdrowia oraz edukacja realizowany jest również *Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Podlaskiego do roku 2020 „e-Podlaskie”*.

Działania podejmowane w 2014 r. dotyczyły przede wszystkim realizacji kolejnych etapów wskazanych wyżej programów, w tym też projektów w ramach RPOWP 2007-2013 (w 2014 nie podpisano nowych umów o dofinansowanie). Efekt realizowanych projektów nie może być porównany, w bieżącym okresie sprawozdawczym, do danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej, ze względu na dostępność danych statystycznych dla wskaźników realizacji celu za lata 2012 – 2013. Jednakże

prognozowane trendy zmian pozwalają oczekiwać, że działania podjęte w 2014 roku pozwolą zaobserwować pozytywne zmiany wartości wskaźników, które zostaną opublikowane z opóźnieniem.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 1.6. w Załączniku 1.

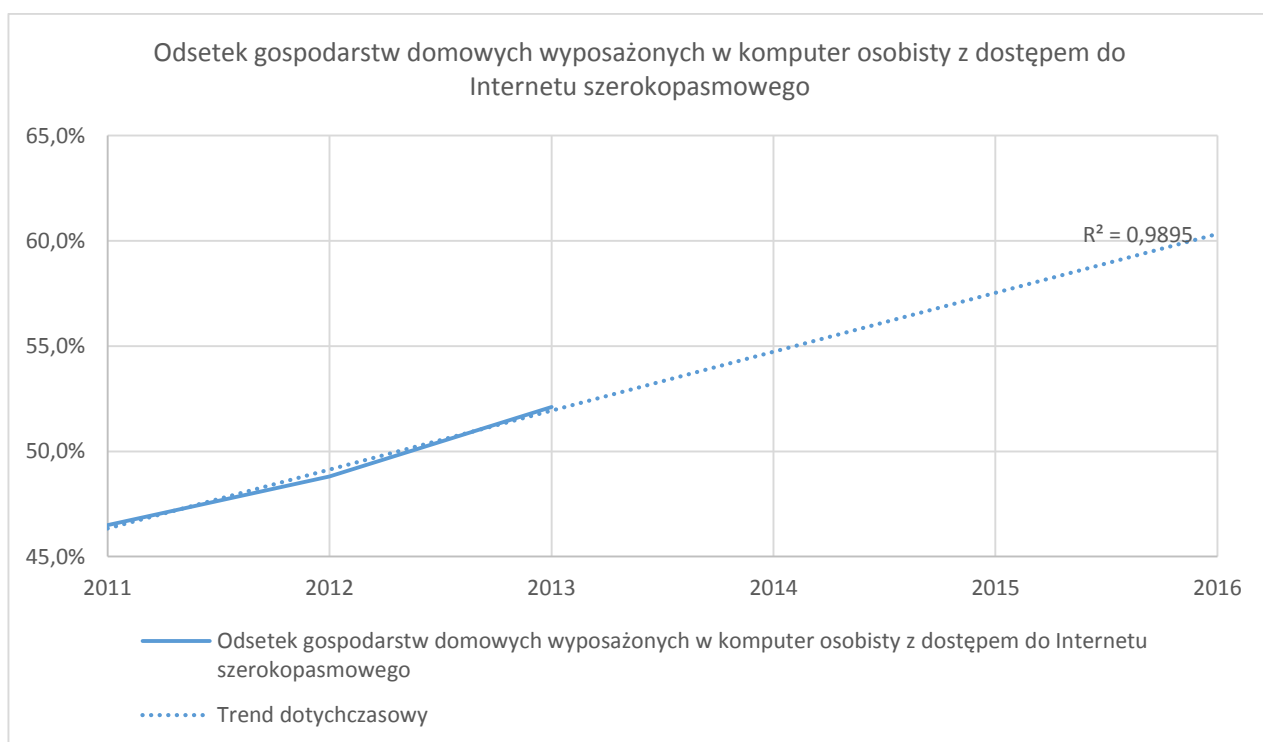
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.15. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu

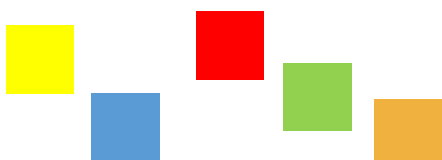
Wyszczególnienie	Miara	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu szerokopasmowego	%	46,5	48,8	52,1	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		4,9	6,8	
% wartości dla Polski	%	96,5	93,1	94,0	
Pozycja wśród województw		8	11	13	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.14. Analiza trendu dla wskaźnika: Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

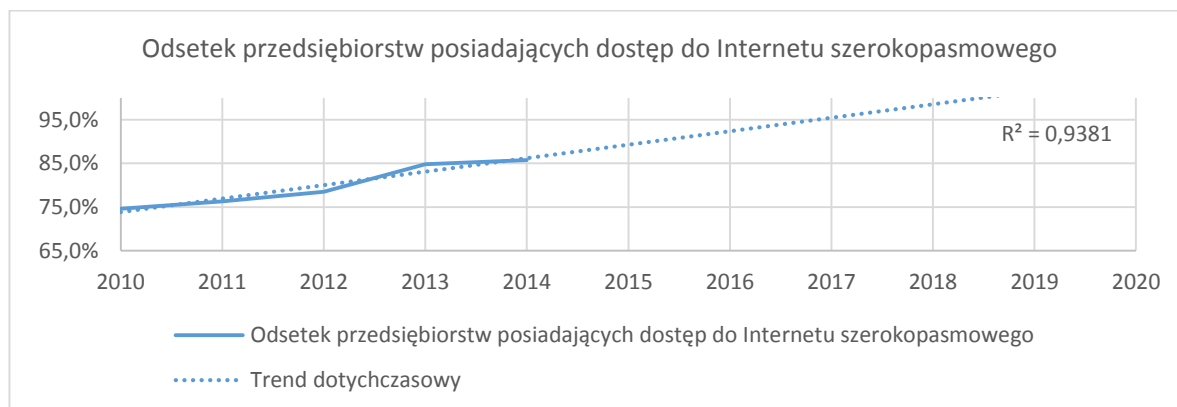

Tabela 4.16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu

Wyszczególnienie	Miara	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego	%	74,6	76,3	78,5	84,8	85,8	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		2,3	2,9	8,0	1,2	
% wartości dla Polski	%	108,1	98,5	95,8	102,7	94,9	
Pozycja wśród województw		1	9	12	3	15	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.15. Analiza trendu dla wskaźnika: Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności

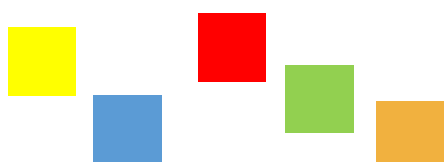
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej	%	27,5	26,1	26,2	26,4	26,5	26,5	27,1	26,9	27,0	27,7	28,1	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-5,1	0,4	0,8	0,4	0,0	2,3	-0,7	0,4	2,6	1,4	
% wartości dla Polski	%	50,7	50,4	50,7	51,0	51,3	51,3	51,5	51,2	51,4	52,9	53,6	
Pozycja wśród województw		16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.16. Analiza trendu dla wskaźnika: Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych

Wyszczególnienie	Miara	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013	Zakładana tendencja
Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych	km	387,9	441,3	356	293,2	366,2	481,4	416	909,06	Nie wskazano
Dynamika wskaźnika	%		13,8	-19,3	-17,6	24,9	31,5	-13,6	118,5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.2. Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe

KONTEKST STRATEGICZNY. Ograniczony potencjał gospodarczy i społeczny województwa podlaskiego sprawiają, iż dostrzega się w Strategii wagę poszukiwania dróg rozwoju w zacieśnianiu współpracy z innymi obszarami, tak w kraju, jak i za granicą. Z perspektywy gospodarki ograniczoność rynku zbytu, ograniczony potencjał inwestycyjny rodzimych firm sprawiają, iż dostęp do zewnętrznych rynków produktów i kapitału będzie miał kluczowe znaczenie z punktu widzenia możliwości przyspieszenia rozwoju regionalnego.

Ze względu na położenie regionu wzdłuż wschodniej granicy Polski i Unii Europejskiej, Strategia przewiduje ukierunkowanie na współpracę z rynkami wschodnimi, które w przeszłości stanowiły silny bodziec gospodarczego rozwoju. Uwagę skupia się na rozwoju współpracy transgranicznej, jako na sposobie poszerzenia kontaktów społeczności lokalnych, promocji regionu, pozyskania inwestorów zagranicznych, a także wykorzystania doświadczeń międzynarodowych organizacji współpracy regionalnej dla przyspieszenia procesów rozwojowych na obszarze województwa.

Zakłada się rozwijanie wszelkich form współpracy i powiązań sieciowych w układach zewnętrznych, poprzez ciągłe komunikowanie się, wymianę informacji, wiedzy, dobrych praktyk oraz tworzenie mniej czy bardziej sformalizowanych powiązań.

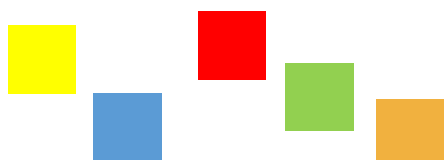
OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Województwo podlaskie charakteryzuje się bardzo niskim poziomem eksportu. Wartość eksportu w przeliczeniu na mieszkańca plasuje się na poniżej 40% średniej wartości dla Polski (1 509,6 EUR/os. w roku 2013). Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast bardzo dynamiczny wzrost eksportu w ostatnich latach. W okresie 2010 – 2013 wartość eksportu w przeliczeniu na mieszkańca wzrosła w województwie podlaskim aż o około 63% (w tym samym okresie średnia wartość dla Polski wzrosła o około 28%).

Dynamiczny wzrost wartości eksportu w ostatnich latach nie został przewidziany na etapie prac nad SRWP, stąd już w roku 2012 województwo podlaskie osiągnęło wartość docelową zakładaną w Strategii. Niemniej jednak, pomimo iż tempo rozwoju eksportu znacznie przewyższało średnią dla Polski, to dynamiczny rozwój eksportu miał miejsce w całym kraju. Przy ciągle bardzo niskim wolumenie eksportu w przeliczeniu na osobę województwo podlaskie ma bardzo nikłe szanse, aby wielkość eksportu z województwa zrównała się z przeciętną wartością dla Polski w perspektywie do roku 2020.

Źródłem dynamicznego wzrostu eksportu w latach 2010 – 2013 była przede wszystkim działalność kilku dużych przedsiębiorstw produkcyjnych i przetwórczych:

- a) W roku 2011 największy wzrost eksportu odnotowano wśród następujących kategorii towarów: odgrzewacze do wody i grzałki nurnikowe; aparatura do ogrzewania, elektrycznego; urządzenia elektrotermiczne; oporowe elementy grzejne (prawie 30% ogólnego wzrostu eksportu w tym roku

odnotowany był w tej kategorii towarów); Mięso ze świń świeże, schłodzone lub zamrożone (około 11 % ogólnego wzrostu eksportu w roku 2011) oraz Ryby suszone w solance; ryby wędzone; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi (10%).

- b) W roku 2012 największy przyrost eksportu miał miejsce w kategorii: Mięso ze świń świeże, schłodzone lub zamrożone (9,1%), Sery i twarogi (8,5%) oraz Ryby suszone w solance; ryby wędzone; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi (7%).
- c) W roku 2013 największy przyrost eksportu odnotowano w kategorii: Ryby suszone w solance; ryby wędzone; mąki, mączki i granulki z ryb, nadające się do spożycia przez ludzi (32 %); Meble i ich części (14%) oraz Sery i twarogi (13%).

Pozytywnie należy ocenić fakt, iż w okresie największego wzrostu eksportu z województwa podlaskiego nie miała miejsca deprecjacja złotego względem najważniejszych walut zagranicznych, co oznacza, że wzrost eksportu nie był spowodowany spadającymi kosztami eksportu polskich produktów a zwiększoną aktywnością podlaskich przedsiębiorców na rynkach światowych.

Województwo podlaskie cechuje się też najmniejszą ilością ulokowanego kapitału zagranicznego wśród Polskich województw. W roku 2013 tylko 0,34% kapitału zagranicznego, który napłynął do Polski, zostało zainwestowane w województwie podlaskim. Również ten wskaźnik charakteryzował się w ostatnich latach znaczną dynamiką, co pozwoliło na osiągnięcie w 2013 roku zakładanej w Strategii wartości docelowej. Uzyskany wzrost wartości przedmiotowego wskaźnika nie był jednak na tyle relatywnie wysoki by umożliwić poprawę pozycji województwa na tle innych regionów Polski. Konieczne są zatem dalsze zintensyfikowane działania ukierunkowane na przyciąganie inwestorów zagranicznych.

Działania podejmowane przez samorząd województwa w celu stymulowania rozwoju eksportu oraz powiązań krajowych i międzynarodowych województwa podlaskiego to przede wszystkim promocja województwa w kraju i za granicą poprzez organizowanie i udział w wydarzeniach promocyjnych, a także wsparcie tworzenia i uzbrajania terenów pod duże inwestycje. Działania te mają na celu zarówno zachęcenie inwestorów zagranicznych do aktywności w województwie podlaskim oraz promocję podlaskich produktów na arenie międzynarodowym.

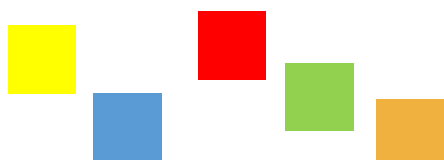
Bardzo ważne z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego jest dalsze wspieranie rozwoju infrastruktury transportowej, której zły stan stanowi poważną barierę rozwojową województwa podlaskiego. Dużym sukcesem w tej dziedzinie w 2014 roku było wynegocjowanie Kontraktu Terytorialnego między władzami samorządu województwa a Polskim Rządem. Kontrakt ten zakłada realizację wielu kluczowych z punktu widzenia województwa przedsięwzięć transportowych na czele z inwestycjami stanowiącymi część Transeuropejskiej sieci Transportowej TEN-T (Via Baltica i Rail Baltica).

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.19. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca

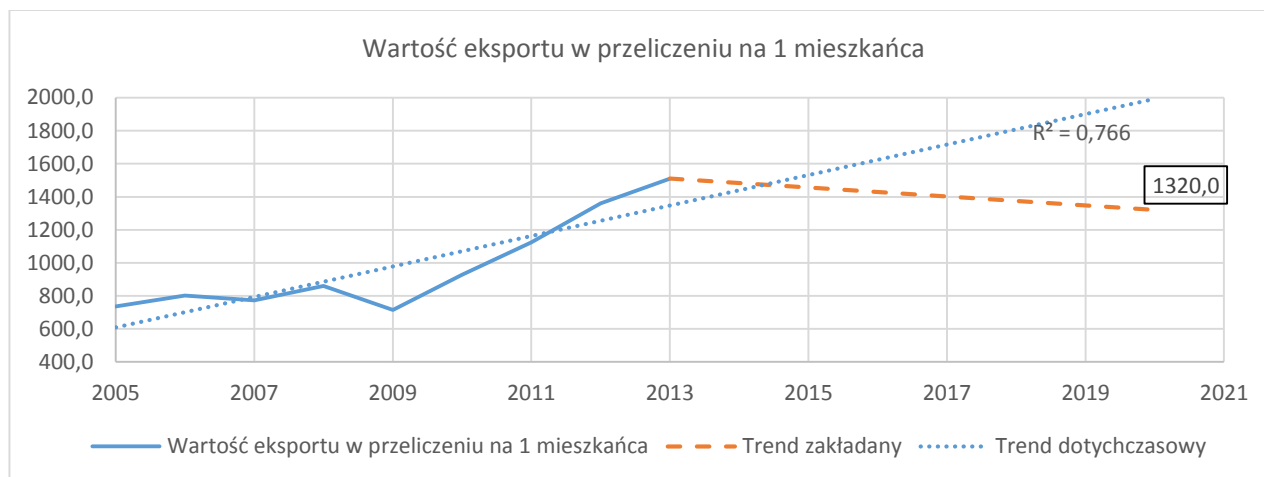
Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 (wart. doc.)
Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	EUR/os	737,0	802,1	772,1	859,8	715,5	927,5	1123,4	1359,6	1509,6	1320
Dynamika wskaźnika	%		8,8	-3,7	11,4	-16,8	29,6	21,1	21,0	11,0	
% wartości dla Polski	%	39,2	34,6	28,8	28,4	27,9	29,7	31,9	36,3	37,7	
Wartość dla Polski	EUR/os	1880,1	2315,0	2680,9	3022,8	2562,6	3125,6	3519,2	3741,9	4009,5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.17. Analiza trendu dla wskaźnika: Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca

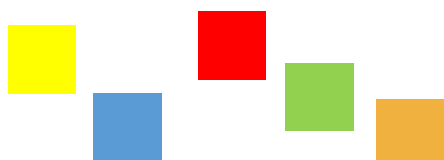

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

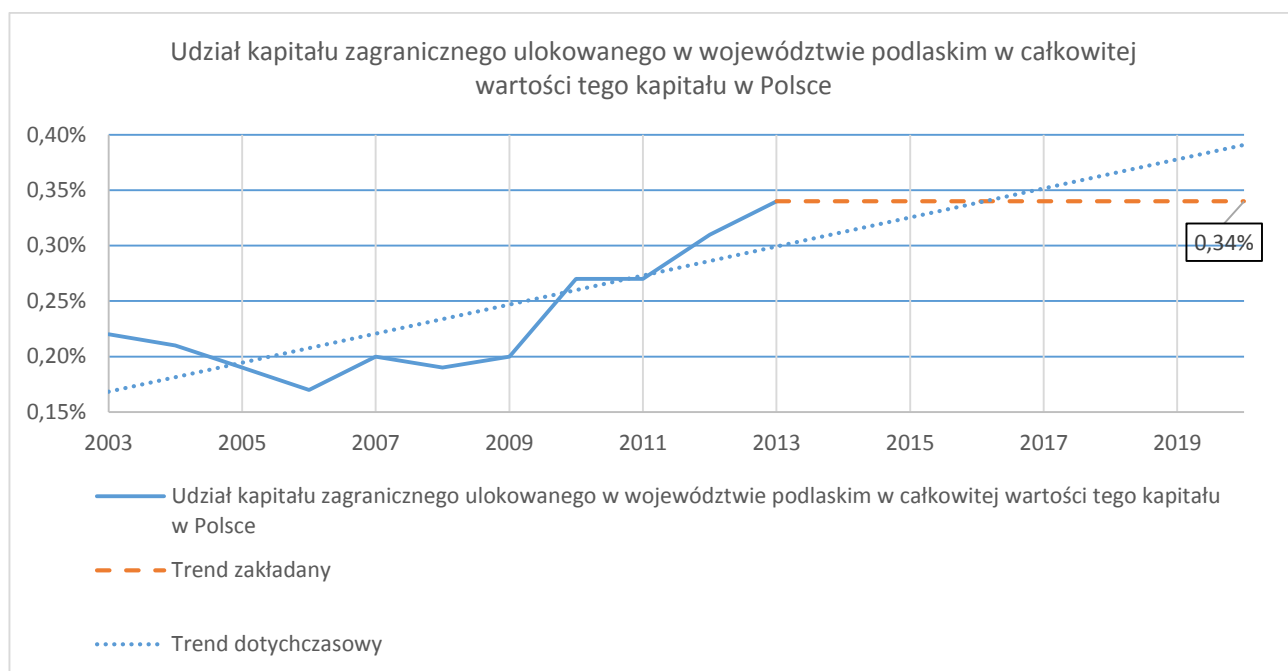
Tabela 4.20. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 (wart. doc)
Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	%	0,22	0,21	0,19	0,17	0,20	0,19	0,20	0,27	0,27	0,31	0,34	0,34%
Dynamika wskaźnika	%		-4,55	-9,52	-10,53	17,65	-5,00	5,26	35,00	0,00	14,81	9,68	
Pozycja wśród województw		b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	16	16	16	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.18. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.2.1. Cel operacyjny 2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym

KONTEKST STRATEGICZNY. Strategia wskazuje na słabą aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynkach zewnętrznych i niskie nakłady inwestycyjne, co odbija się na konkurencyjności podlaskiej gospodarki i jej zdolności do wzrostu. Bariery rozwoju podlaskich firm diagnozuje się m.in. w wysoce ograniczonym potencjale rynku lokalnego, determinowanym niewielką liczbą mieszkańców i ich niskimi dochodami.

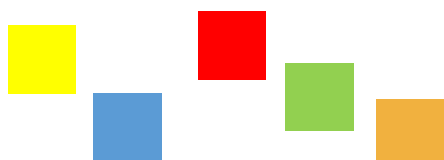
Realizacji powyższego celu upatruje się w kreowaniu inicjatyw służących nawiązywaniu kontaktów gospodarczych, wspieraniu działań marketingowych i promocyjnych na rynkach zewnętrznych oraz promocji regionu uwzględniającej potencjał regionalnej gospodarki.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Promocja gospodarcza regionu**
- b> **Inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych oraz wspieranie obecności podlaskich przedsiębiorstw na rynkach zewnętrznych**

Podstawowym kierunkiem działań, w okresie sprawozdawczym, podjętym przez Samorząd Województwa Podlaskiego była promocja regionu na rynkach ponadregionalnych i zagranicznych, podejmowana w ramach **Planu promocji województwa na rok 2014**. Plan promocji zawiera zestawienie najważniejszych przedsięwzięć o charakterze promocyjnym, realizowanych poszczególne Departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Zaplanowane działania promocyjne zorientowane zostały na upowszechnianie pozytywnego wizerunku regionu wśród potencjalnych odbiorców jego oferty.

Rodzaje wsparcia realizowanego ze środków **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**:

- a) Stworzenie i rozwój współpracy centrów obsługi inwestora (COI), czyli sieci profesjonalnych ośrodków informacji, promocji i doradztwa dla inwestorów w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej,
- b) Rozwój sieci centrów obsługi inwestorów i eksporterów (COIE), w ramach programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

Działania realizowane w ramach **Planu promocji województwa podlaskiego na 2014 r.:**

- a) Podlaska Marka Roku - konkurs, którego ideą jest promocja potraw, miejsc i inicjatyw związanych z województwem podlaskim, które ze względu na swoją jakość i unikatowe walory mogą stanowić wizytówkę regionu w kraju i poza granicami Polski.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

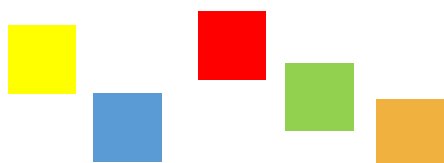
Analiza danych statystycznych w zakresie eksportu wskazuje natomiast na dynamiczny wzrost wolumenu eksportu z województwa podlaskiego. W ostatnich latach wzrasta też udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem. W 2013 roku 32% sprzedaży w województwie podlaskim stanowiła sprzedaż eksportowa. Jeżeli dynamika tego wskaźnika z ostatnich lat utrzyma się, możliwe będzie stosunkowo szybkie osiągnięcie poziomu odpowiadającego średniej wartości dla Polski. Należy tu jednak zaznaczyć, że pomimo, iż główną przyczyną wzrostu wskaźnika był dynamiczny rozwój eksportu w województwie, to był on również do pewnego stopnia wywołany znacznym spadkiem wielkości sprzedaży hurtowej i detalicznej w roku 2013 (spadek o 8,6%).

Działania podejmowane w 2014 r. ukierunkowane były na promocję gospodarczą regionu. Nie jest możliwa ocena bezpośredniego związku pomiędzy działaniami promocyjnymi, a wzrostem eksportu (i dostaw wewnątrzspółnotowych), należy natomiast oczekiwać, iż działania promocyjne powinny mieć wpływ na postrzeganie regionu przez podmioty gospodarcze spoza województwa, a także mieszkańców.

Ważnym wydarzeniem w roku 2014 z punktu widzenia promocji regionu była organizacja Wschodniego Kongresu Gospodarczego w Białymstoku, na którym miały miejsce debaty oraz dyskusje z udziałem prestiżowych gości: polityków ze szczebla regionalnego, krajowego (w tym prezydenta RP) oraz europejskiego, przedstawicieli polskich oraz zagranicznych firm oraz naukowców i ekspertów. Wschodni Kongres Gospodarczy został zaplanowany jako wydarzenie cykliczne i uzyskał szeroki i pozytywny przekaz medialny.

W Obwodzie Grodzieńskim, rok rocznie, odbywa się znaczące wydarzenie międzynarodowe – Wielobranżowa Wystawa „Euroregion Niemen”. Wydarzenie to zostało stworzone w celu aktywizacji procesów współpracy podmiotów gospodarczych, rozwoju i wzmocnienia więzi kulturowych i humanitarnych w obszarach przygranicznych, prezentacji i sprzedaży nowych produktów oraz ustanowienia wzajemnie korzystnych handlowo-ekonomicznych kontaktów i zawarcia umów biznesowych. Na tę okoliczność województwo podlaskie przygotowało m.in. ekspozycję wystaw fotograficznych Tomasza Tomaszewskiego pt.: „Zapewnia się atmosferę życzliwości”, uznaną podczas międzynarodowej konferencji mediów w Waszyngtonie.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 2.1. w Załączniku 1.

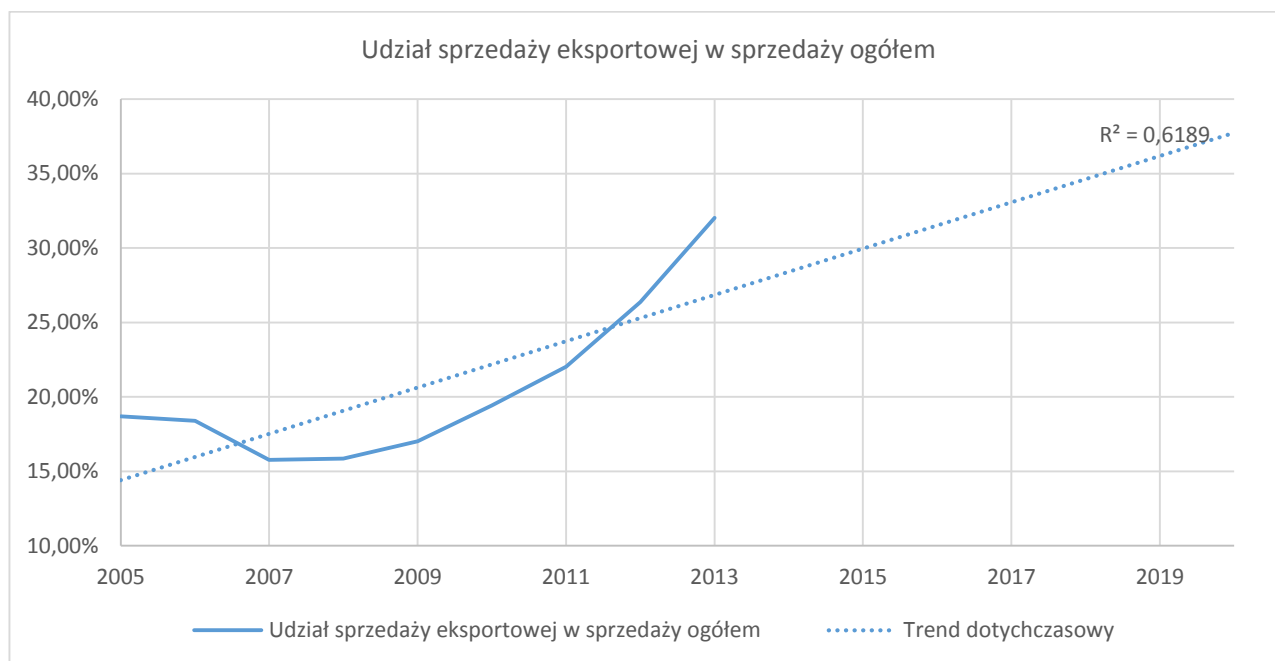
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.21. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem

Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	%	18,70	18,40	15,78	15,85	17,01	19,43	22,02	26,37	32,03	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-1,6	-14,2	0,4	7,3	14,2	13,3	19,8	21,5	
% wartości wskaźnika dla Polski	%	55,29	50,55	44,12	46,09	46,49	49,95	54,24	62,41	72,40	
Wartość wskaźnika dla Polski	%	33,81	36,40	35,75	34,39	36,59	38,90	40,60	42,26	44,24	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.19. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem

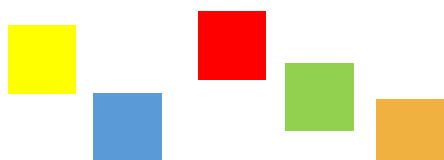
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.2.2. Cel operacyjny 2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa

KONTEKST STRATEGICZNY Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa powinno przyczynić się do wzrostu poziomu nakładów inwestycyjnych ze strony firm regionalnych, jak i inwestorów zewnętrznych. Dlatego też, Strategia zakłada aktywne działania w celu pozyskania takich inwestorów, poprzez, z jednej strony wykorzystanie przewag województwa i ich umacnianie, a z drugiej – adresowanie oferty do wyselekcjonowanych odbiorców, dla których słabsze strony województwa mają mniejsze znaczenie.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> Aktywność informacyjno-promocyjna ukierunkowana na inwestorów (aktywne pozyskiwanie inwestorów)
- b> Dostępność terenów inwestycyjnych

Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym była realizacja zadań z zakresu promocji gospodarczej oraz obsługi inwestorów, w tym również podejmowania działań promujących Województwo Podlaskie jako atrakcyjne miejsce do lokowania inwestycji.

Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**:

- tworzenie nowych oraz podnoszenie jakości istniejących terenów inwestycyjnych, zintegrowana promocja regionu oraz podnoszenie aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym,
- wspieranie kompleksowego uzbrojenia terenów inwestycyjnych („greenfield”) wraz z drogami dojazdowymi w celu przyciągnięcia inwestorów z kraju i zagranicy,
- w ramach promocji gospodarczej regionu przewidziano do wsparcia tworzenie terenów wystawienniczych, udział w imprezach targowych, organizację i promocję wydarzeń regionalnych i ponadlokalnych, realizację kampanii reklamowych promujących region w kraju i zagranicą oraz promocję wspólnej marki powiązań kooperacyjnych,
- w celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym zakłada się wsparcie misji gospodarczych oraz udziału w targach i wystawach międzynarodowych.

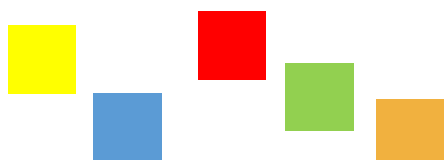
OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Analiza danych statystycznych wskazuje na zwiększanie się liczby pracujących w podmiotach zagranicznych według lokalizacji siedziby zarządu. Dotychczasowy trend wskazuje na długofalowy wzrost ilości pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego z występowaniem istotnych corocznych cyklicznych wahań. W roku 2014 nie odnotowano, utrzymującej się z jednym wyjątkiem w 2009 r., ostatniej pozycji wśród polskich regionów, poprawy tej pozycji w rankingu IBnGR według wartości wskaźnika atrakcyjności inwestycyjnej województwa. Aktywność województwa wobec inwestorów, rozumiana jako zdolność do kreowania dobrego klimatu dla inwestycji obejmuje jedynie fragment działań marketingowych prowadzonych przez region. Pomimo to, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową każdego roku analizuje czynniki atrakcyjności inwestycyjnej województw i szereguje regiony w rankingu. W roku 2014, województwo podlaskie pozostało na 16 pozycji względem pozostałych województw w kraju. Cykliczne wahania nie wpłynęły negatywnie na liczbę pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego (dotychczasowy wzrostowy trend utrzymał się).

W województwie podlaskim, tak jak i w pozostałych regionach kraju, udało się połączyć potrzeby inwestorów z potrzebami regionu. W ramach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na terenie miast regionu: Suwałk, Białegostoku i Łomży funkcjonują Podstrefy – nowoczesne dzielnice przemysłowe przygotowane do szybkiej realizacji inwestycji przez przedsiębiorców krajowych i zagranicznych. Całkowita powierzchnia SSSE wynosi 375,6334 ha. W 2014 roku, SSSE wydała 16 nowych zezwoleń na prowadzenie działalności produkcyjnej na terenie strefy. Przedsiębiorcy deklarują utworzenie 220 nowych miejsc pracy²¹. Dodatkowo, w regionie działa Podstrefa Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, do której należy gmina Łapy (11,96 ha).

W 2014 roku, Samorząd Województwa realizował działania, których celem było podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Centrum Obsługi Inwestora nieodpłatnie udzielało kompleksowej informacji na wpływające do Władz Samorządowych zapytania inwestorskie oraz współpracowało z

²¹ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. [w:] http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/sse/suwalki (dostęp 04.08.2015).

licznymi instytucjami wspierającymi przedsiębiorczość. W latach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Samorząd Województwa podpisał umowy o wartości 5 284,3 tys. zł (w tym 4 752,0 tys. zł – dofinansowanie z EFRR) na utworzenie terenów inwestycyjnych.

Podsumowując, podstawowym kierunkiem działań Samorządu Województwa w okresie sprawozdawczym była realizacja zadań z zakresu promocji gospodarczej oraz obsługi inwestorów, w tym również podejmowania działań promujących Województwo Podlaskie jako atrakcyjne miejsce do lokowania inwestycji.

Przykłady działań realizowanych w zakresie promocji gospodarczej regionu:

- **„Podlasie na eksport”** to konferencja o dużej randze promocji gospodarczej regionu. W grudniu 2014 roku, potencjalni inwestorzy mieli okazję uczestniczyć w czterech sesjach dyskusyjnych poświęconych: podlaskiej ofercie eksportowej, innowacyjności w województwie podlaskim, potencjałowi inwestycyjnemu Podlasia oraz warsztatom w zakresie rynków eksportowych Podlasia.
- **Polsko – Białoruskie Forum Inwestycyjne.** Wydarzenie skupiło przedstawicieli sektora przetwórstwa rolno-spożywczego, budownictwa, energetyki, ICT, transportu, logistyki i szeroko rozumianego przemysłu.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 2.2. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.22. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego – pozycja w rankingu.

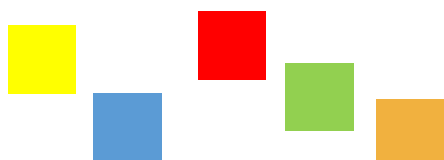
Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa - pozycja w rankingu	Pozycja	16	16	16	16	15	16	16	16	16	16	Poprawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

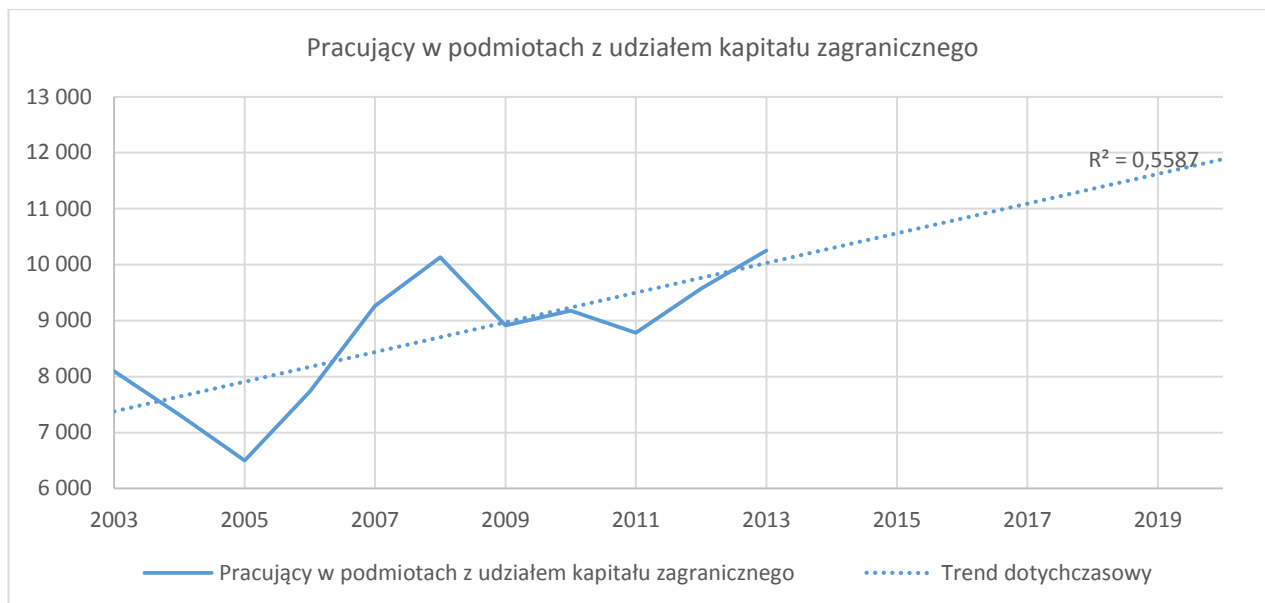
Tabela 4.23. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego	osoby	8094	7318	6500	7735	9260	10130	8915	9175	8782	9570	10251	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-9,6	-11,2	19,0	19,7	9,4	-12,0	2,9	-4,3	9,0	7,1	
% wartości dla Polski	%	0,79	0,66	0,55	0,59	0,64	0,66	0,61	0,60	0,56	0,61	0,63	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.20. Analiza trendu dla wskaźnika: Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.2.3. Cel operacyjny 2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej

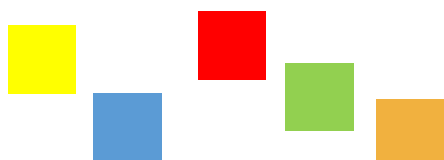
KONTEKST STRATEGICZNY. Strategia przywiązuje wagę do poprawy transgranicznych zdolności do współpracy na poziomie regionalnym i lokalnym, wymiany informacji, doświadczeń, dobrych praktyk i kadr, współpracy instytucji publicznych, przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego na obszarach przygranicznych, szczególnie w zakresie wspólnego planowania strategicznego i przestrzennego. Zakłada się więc wykorzystanie możliwości współpracy gospodarczej bazującej na wspólnych projektach oraz wykorzystywaniu potencjałów przedsiębiorczości po obu stronach granic, rozwój partnerskiej współpracy z sąsiadami ze Wschodu, oparty na potencjale oraz istniejących już doświadczeniach ośrodków naukowych regionu.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> Poprawa przepustowości i zwiększanie sieci przejść granicznych
- b> Działania w zakresie ułatwień w przekraczaniu granicy
- c> Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy
- d> Ochrona i efektywne wykorzystanie wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Rozwój gospodarczy województwa podlaskiego warunkowany jest m.in. jego położeniem transgranicznym. Priorytetowe, w kontekście uwarunkowań międzynarodowych, stają się zatem ułatwienia w przekraczaniu granicy, zwiększanie jej przepustowości, a w dalszej kolejności wspieranie rozwoju przedsiębiorczości po obu stronach granicy. Wg danych Komendy Głównej Straży Granicznej, w 2013 roku na przejściach granicznych zlokalizowanych na zewnętrznej granicy lądowej Unii Europejskiej dokonano łącznie 31,8 mln odpraw osób przybywających do Polski lub opuszczających Polskę (granice

polsko-białoruską przekroczyło o 1,2% mniej w porównaniu do 2012 roku)²². Przekroczenia polskiego odcinka zewnętrznej granicy UE związane były z celami zakupowymi. Na granicy polsko-białoruskiej, w 2013 roku, udział wydatków stanowił odpowiednio – 36,4% w przypadku cudzoziemców oraz 11,4% w przypadku Polaków. Średnie wydatki poniesione w Polsce przez cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską wyniosły 807 zł i były największe w porównaniu do średnich wydatków poniesionych w Polsce przez osoby przekraczające polski odcinek zewnętrzną granicy UE. Obcokrajowcy przeciętnie najwięcej wydawali na artykuły radiowo-telewizyjne – 125 zł, odzież i obuwie – 98 zł oraz sprzęt gospodarstwa domowego – 92 zł (granica polsko-białoruska). Dla porównania, wydatki Polaków przekraczających granicę z Białorusią dotyczyły zakupu paliwa – 80% (wzrost o 2,8% w porównaniu do 2012 roku) oraz napoje alkoholowe (spadek o 0,5%).

W roku 2014, województwo podlaskie kontynuowało działania promujące region jako właściwe miejsce do inwestowania, rozwoju współpracy transgranicznej w oparciu o walory, potencjały województwa. Zgodnie z dokumentem *Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Podlaskiego* kontynuowano współpracę z regionami przygranicznymi Litwy i Białorusi, ze szczególnym uwzględnieniem regionów zrzeszonych w euroregionach „Niemen” i „Puszcza Białowieska”.

Samorząd województwa jest aktywny w promowaniu regionu na arenie międzynarodowej, zgodnie z opracowanym corocznie *Planem promocji województwa*, który precyzuje działania promocyjne zorientowane na upowszechnianie pozytywnego wizerunku regionu wśród potencjalnych odbiorców jego oferty. Dodatkowo opracowany został dokument *Zasady komunikacji marki Województwa Podlaskiego*, którego celem jest określenie zasad dotyczących komunikowania marki Województwa Podlaskiego w perspektywie najbliższych lat. Na rzecz przyciągania potencjalnych zagranicznych inwestorów do województwa podlaskiego działa Podlaskie Centrum Obsługi Inwestora oraz Podlaskie Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów.

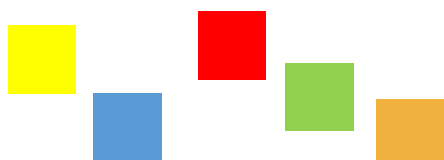
W celu stymulowania współpracy międzynarodowej i transgranicznej, zwłaszcza z Białorusią, państwami bałkańskimi oraz innymi państwami wschodnimi, opracowany został Program *Podlaskie Otwarte* do 2020 roku, do celów programu należy również tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości opartej o lokalny potencjał kulturowy i kreatywny oraz rozwój kapitału społecznego poprzez zwiększenie poziomu partycypacji obywateli województwa w tworzeniu i realizacji polityk publicznych oraz integrację środowisk wewnątrz województwa.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 2.3. w Załączniku 1.

4.2.4. Cel operacyjny 2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej

KONTEKST STRATEGICZNY. Województwo należy do makroregionu Polski Wschodniej, obejmującego 5 województw charakteryzujących się niskim poziomem rozwoju, tak na tle innych regionów kraju, jak i Unii Europejskiej. Dotychczasowe przyjmowane strategie rozwoju tego makroregionu oraz efekty Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej ujawniły istotne, często wspólne potencjały tego obszaru. Dlatego też, wspólne problemy rozwojowe, jak i wspólne potencjały rozwoju, Strategia traktuje jako właściwą płaszczyznę współpracy w układzie międzyregionalnym, zwłaszcza w zakresie przekonywania inwestorów

²² *Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 roku*, Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa – Rzeszów 2014, str. 24

zagranicznych, pozyskiwania środków publicznych na rozwój uboższych regionów, prowadzenie spójnej polityki rozwoju regionalnego.

Dokument ten wskazuje również na konieczność rozwijania partnerskiej współpracy z innymi regionami w Polsce i w Unii Europejskiej, w tym najwyższej rozwiniętymi. Dzięki temu może nastąpić przepływ wiedzy i dobrych praktyk. Warto rozwijać współdziałanie w zakresie wspólnych badań naukowych czy wymiany kadry.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy**
- b> **Rozwój specjalizacji ponadregionalnych i współpraca w zakresie wspólnych problemów**
- c> **Rozwój współpracy w sferze innowacji i inwestycji**

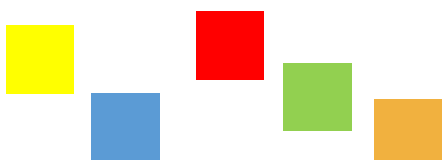
Współpraca między województwem podlaskim a innymi województwami Polski w głównej mierze koncentruje się na przygotowywaniu i wdrażaniu programów ponadregionalnych i transgranicznych. W roku 2014 województwo podlaskie było aktywnie zaangażowane w przygotowywanie *Systemu Monitorowania Strategii Ponadregionalnych*, który w znacznej mierze ma służyć monitorowaniu stopnia osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej określa cele rozwojowe dla Makroregionu Polski Wschodniej, do którego zalicza się pięć województw: Warmińsko-Mazurskie, Podlaskie, Lubelskie, Świętokrzyskie i Podkarpackie. Województwo uczestniczyło również w przygotowaniu raportu *Rozwój Makroregionu Polski Wschodniej po 2004 roku*, którego celem było podsumowanie rezultatów osiągniętych między innymi w ramach wdrażania Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

W ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa województwo podlaskie aktywnie współpracuje z województwami: podkarpackim, lubelskim i mazowieckim we wdrażaniu międzynarodowego Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 oraz z województwem warmińsko-mazurskim i pomorskim we wdrażaniu programu Litwa-Polska-Rosja 2007-2013. Z kolei w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej województwo podlaskie wdrażało, wraz z województwem Warmińsko Mazurskim Program Litwa-Polska 2007-2013. Województwo podlaskie współpracuje z województwem Warmińsko-Mazurskim również w ramach Euroregionu Niemen.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Współpraca międzywojewódzka województwa podlaskiego w głównej mierze koncentruje się na współpracy z innymi województwami makroregionu Polski Wschodniej a w szczególności z województwem Warmińsko-Mazurskim. Zarówno bliskość terytorialna jak i podobny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obydwu województw sprawia, że jest to najbardziej naturalny kierunek współpracy międzywojewódzkiej. Założenia perspektywy finansowej 2014-2020, ukierunkowane na premiowanie przedsięwzięć o charakterze ponadregionalnym w strategiach krajowych i makroregionalnych implikują preferencje w kryteriach wyboru projektów dla projektów o charakterze ponadregionalnym.

Samorząd województwa aktywnie uczestniczy w przygotowaniu programów nowej perspektywy w ramach EWT i Europejskiego instrumentu sąsiedztwa i partnerstwa. W nowym okresie programowania tj. w latach 2014-2020, współpraca partnerska rozwijana będzie poprzez programy transnarodowe: Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego, INTERREG Europa oraz transgraniczne. Województwo podlaskie objęte będzie wsparciem:

- Programu Współpracy Transgranicznej INTERREG V-A Litwa Polska 2014-2020 (Program jest już po konsultacjach społecznych i czeka na zatwierdzenie przez Komisję Europejską) oraz programów realizowanych w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa:
- Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014-2020,
- Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Rosja 2014-2020.

Partnerska współpraca z innymi regionami Unii Europejskiej, w roku 2014 rozwijana była w ramach programów transgranicznych mijającej perspektywy finansowej. Beneficjentami Europejskiej Współpracy Terytorialnej Polska – Litwa 2007-2013 zostały 24 podmioty z obszaru województwa podlaskiego (w tym 15 samorządów) oraz siedem podmiotów w ramach Europejskiej Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 2.4. w Załączniku 1.

4.2.5. Cel operacyjny 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu.

KONTEKST STRATEGICZNY. Jedną z najważniejszych determinant rozwoju regionalnego jest dostępność transportowa oparta o nowoczesny, sprawny i wydajny system transportowy, na który składa się system dróg różnych kategorii, linie kolejowe oraz transport lotniczy. Strategia wskazuje, iż dla rozwoju regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do optymalizacji i integracji systemów transportowych, zwiększenia ich efektywności, zmniejszenia obciążeń środowiskowych i poprawy bezpieczeństwa ich użytkowania, z uwzględnieniem walorów przyrodniczych województwa i obecności węzłów sieci ekologicznej.

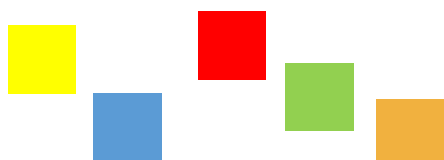
Strategia zakłada interwencję w zakresie integrowania transportu drogowego, kolejowego, powietrznego, tworzenia warunków do komplementarności różnych rodzajów transportu oraz rozbudowa „inteligentnych” systemów transportowych. Pierwszoplanowe znaczenie przypisuje stworzeniu dogodnych warunków do budowy i rozbudowy terminali przeładunkowych i przesiadkowych dla różnych form transportu. W aglomeracji białostockiej oraz innych ośrodkach miejskich zakłada dążenie do tworzenia intermodalnego pasażerskiego transportu publicznego.

Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Poprawa zewnętrznej dostępności transportowej regionu**
- b> **Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej**
- c> **Efektywny system transportu publicznego**

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013 możliwe było finansowanie projektów transportowych z zakresu:

- a) rozwoju transportu drogowego w formie budowy, przebudowy lub remontów dróg: gminnych, powiatowych, wojewódzkich i ulic w głównych miastach województwa (Białystok, Łomża, Suwałki)
- c) rozwoju transportu lotniczego
- d) rozwoju transportu publicznego
- e) rozwoju transportu kolejowego

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

W analizowanym okresie wielkość nowych inwestycji drogowych charakteryzował się dużą zmiennością. W 2010 roku, najwięcej odcinków nowych lub zmodernizowanych dróg realizowały samorządy lokalne (drogi powiatowe i gminne). W roku 2011 najwięcej nowych lub zmodernizowanych dróg sfinansował samorząd województwa. W 2012 roku, w województwie podlaskim najwyższe wartości wskaźnika osiągnęły drogi krajowe. Najwięcej nowych lub zmodernizowanych odcinków dróg oddano do użytku w 2010 roku – 244,616 km, najmniej w 2013 roku – 75,537 km.

Pomimo, iż województwo podlaskie charakteryzuje się bardzo dobrymi statystykami jeśli chodzi o ilość dróg publicznych w stosunku do liczby mieszkańców, to z uwagi na znaczną powierzchnię województwa w stosunku do liczby ludności (niską gęstość zaludnienia) oraz wysokie natężenie ruchu tranzytowego mającego miejsce w regionie liczba ludności nie odzwierciedla adekwatnie potrzeb województwa w tym zakresie. Dynamiczny rozwój infrastruktury drogowej w pozostałych częściach Polski, bez znacznego zwiększenia wydatków inwestycyjnych na infrastrukturę transportową w województwie podlaskim, będzie powodował dalszą peryferyzację regionu.

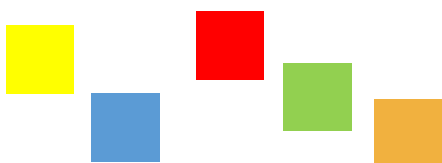
Dostępność transportowa od lat pozostaje wyzwaniem dla regionu. W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku, wizję dostępności regionu oparto na niewykorzystanym potencjale komunikacyjnym. Budowa drogi ekspresowej S61 *Via Baltica* oraz kolejowej *Rail Baltica* to jedne z najważniejszych inwestycji w zawartym z rządem Kontrakcie Terytorialnym dla województwa podlaskiego na lata 2014-2023. Obydwa korytarze transportowe są częścią europejskiej sieci TEN-T, przez co projekty te są przewidziane do realizacji w ramach europejskiego programu Connecting Europe Facility (CEF). Ich realizacja uzależniona jest jednak od rozstrzygnięć CEF, a w dalszej kolejności, dostępności środków w ramach krajowych programów operacyjnych.

W 2014 r., w województwie podlaskim podjęto szereg zadań inwestycyjnych. Podjęto działania zmierzające do zwiększenia dostępności komunikacyjnej regionu oraz poprawy bezpieczeństwa na drogach. W 2014 roku Samorząd Województwa przyznał również dotację dla PKP PLK (w kwocie 1,2 mln zł) na opracowanie dokumentacji niezbędnej do modernizacji linii kolejowych w regionie: 540 tys. zł na studium dotyczące rewitalizacji linii kolejowej 36 na odcinku Łapy - Śniadowo - granica województwa i linii kolejowej nr 49 na odcinku Śniadowo - Łomża. Kolejne 420 tys. zł na studium dotyczące rewitalizacji linii kolejowej nr 57 na odcinku Kuźnica Białostocka - Gieniusze i rewitalizacji linii kolejowej nr 923 na odcinku Bufałowo Wschód - Bufałowo. Oraz 240 tys. zł - na studium rewitalizacji linii kolejowej nr 59 na odcinku granica państwa - Chryzanów.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, w 2014 roku rozpoczęto realizację zadań, których termin ukończenia planowany jest w roku bieżącym tj.:

- Suwałki – Smolany – Dąb – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 653, odc. o dł. 14,87 km,
- Ostrożany – Siemiatycze – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 690, odc. o dł. 16,1 km,
- Michałowo – Juszkowy Gród – przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 686, odc. o dł. 21,55 km.

W chwili obecnej, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Białymstoku nadzoruje realizację budowy strategicznych odcinków dróg: S8, S19, S61. W latach 2014-2017 planowane jest dokończenie szlaku komunikacyjnego w kierunku Warszawy na odcinkach: od końca obwodnicy Mężenina do Jeżewa (14,26 km), od obwodnicy Zambrowa i Wiśniewa za obwodnicę Mężenina (15,4 km), granica województwa mazowieckiego do obwodnicy Zambrowa (14,9 km). W latach 2015-2018 planowane jest

dokończenie budowy obwodnicy Suwałk w ciągu drogi S61. Równocześnie GDDKiA oddział w Białymstoku planuje inwestycje, które wzmocnią spójność komunikacyjną regionu tj.: S19 na całej długości przebiegu oraz S61 na całej długości przebiegu na obszarze województwa podlaskiego²³.

W roku 2014 działania województwa podlaskiego w obszarze transportu koncentrowały się na rozbudowie i renowacji sieci dróg wojewódzkich. Inwestycje w tym obszarze realizowane były ze współfinansowaniem ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 oraz w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (2007 – 2013). Do najważniejszych inwestycji realizowanych częściowo w roku 2014 należały:

- Michałowo - Juskowy Gród - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 686,
- Suwałki - Smolany Dąb - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 653,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 645 na odcinku granica województwa - Nowogród wraz z mostem przez rzekę Pisę w miejscowości Morgowniki (PO RPW),
- Obejście Krasnopola - Sejny - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 653,
- Hajnówka - Jelonka - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 685,
- Tykocin - Jeżewo Stare - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 671,
- Malinówka - Zielone Kamedulskie - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 653.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 2.5. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.24. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych

Wyszczególnienie	Miara	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Ogółem	km	135,153	244,616	59,494	87,058	75,537	Nie dotyczy
krajowych	km	28,473	31,116	10,844	70,118	62,997	
wojewódzkich	km	b.d	1,75	28,29	8,39	11,59	
powiatowych	km	32,88	125,89	11,58	7,71	0,95	
gminnych	km	73,8	85,86	8,78	0,84	0	

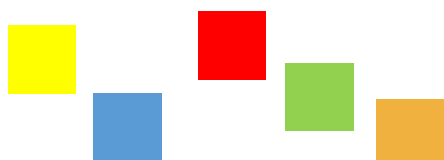
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GDDKiA, UMWP.

4.3. Cel strategiczny 3. Jakość życia

KONTEKST STRATEGICZNY. Strategia wskazuje na czynniki sprzyjające kształtowaniu się wysokiej jakości życia obywateli (wysokość dochodów i związany z tym wzrost gospodarczy, mierzony tradycyjnie wskaźnikiem PKB), jak i na szereg innych czynników silnie warunkujących jakość życia, jak: „długie i zdrowe życie”, „wiedza” i „dostatni standard życia” (wskaźniki istotne dla wyliczenia indeksu HDI).

Strategia wskazuje, iż podejmowanie działań w tych obszarach może znacząco poprawiać jakość życia, a nawet zapewnić szczególnie uprzywilejowaną pozycję w tym zakresie na tle innych regionów, nie tylko w Polsce, ale i w skali Unii Europejskiej.

²³ Mapa stanu budowy dróg Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Białymstoku [w:] http://www.gddkia.gov.pl/mapa-stanu-budowy-drog_podlaskie (dostęp 05.08.2015).

Dlatego wskazuje się na konieczność wykorzystania i rozwoju potencjału czynników warunkujących wysoką jakość życia mieszkańców województwa, aby zapewnić nie tylko najlepsze warunki życia, ale także uczynić z jakości życia symbol regionu i czynnik wspierający możliwość osiągnięcia pozostałych celów strategicznych.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Województwo podlaskie charakteryzuje się corocznie wysokim negatywnym saldem migracji, co w połączeniu z niskim przyrostem naturalnym prowadzi do poważnych problemów demograficznych, w tym postępującego wyludniania się niektórych regionów oraz ich coraz silniejszej peryferyzacji. Odwrócenie tej niekorzystnej tendencji stanowi bardzo duże wyzwanie i wymaga szerokiego działania w celu poprawienia wielu aspektów społeczno-gospodarczych w województwie podlaskim.

Pomimo, iż wynagrodzenia w województwie podlaskim należą do jednych z niższych w kraju, to poziom przeciętnego miesięcznego dochodu do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym plasuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej i co roku systematycznie wzrasta²⁴. Utrzymanie się dotychczasowej dynamiki tego wskaźnika pozwoli na osiągnięcie w roku 2020 jego wartości docelowej założonej w Strategii (1648 PLN).

Działania województwa podlaskiego służące poprawie warunków życia ludności to przede wszystkim środki przeznaczone na poprawę infrastruktury ochrony zdrowia które w 2014 roku przyjmowały głównie formę wsparcia dla rozbudowy i unowocześnienia infrastruktury szpitali w miastach powiatowych w ramach działania 6.2 RPOWP 2007-2013 oraz inwestycje poprawiające dostępność do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych w miastach (Działanie 5.2 RPOWP 2007-2013) oraz na wsi (Działanie 3.2.1 PROW). Inwestycje te są istotne z punktu widzenia województwa z uwagi na bardzo małą dostępność do infrastruktury wodno-ściekowej w regionie, zwłaszcza na terenach wiejskich. Ponadto podejmowano działania finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego służące przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zdobywaniu wykształcenia i kompetencji do pracy. Z kolei prowadzane w roku 2014 działania Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej skupione były przede wszystkim na przeciwdziałaniu ważnym problemom społecznym takim jak: ubóstwo, wykluczenie społeczne, przemoc w rodzinie czy alkoholizm.

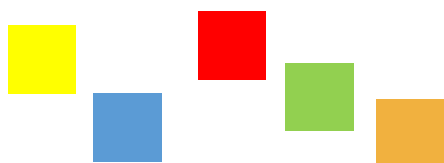
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.25. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

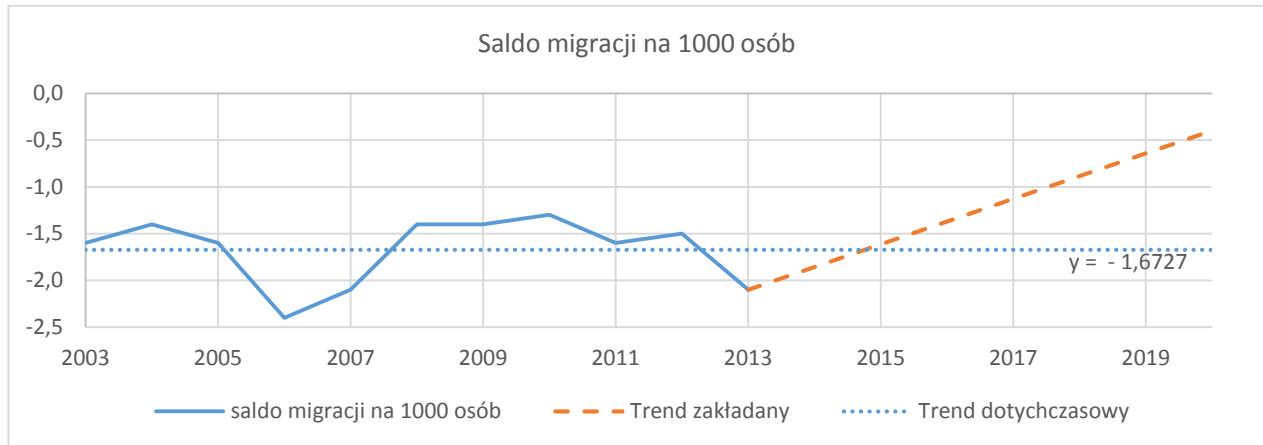
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 (wart. doc.)
Saldo migracji na 1000 osób	osoby	-1,6	-1,4	-1,6	-2,4	-2,1	-1,4	-1,4	-1,3	-1,6	-1,5	-2,1	-0,4
Zmiana w wartościach bezwzględnych			0,20	-0,20	-0,80	0,30	0,70	0,00	0,10	-0,30	0,10	-0,60	
Wartość wskaźnika w Polsce	osoby	-0,4	-0,2	-0,3	-0,9	-0,5	-0,4	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,5	
Pozycja wśród województw		12	11	11	11	11	11	12	12	12	12	12	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

²⁴ Taka sytuacja bierze się stąd, że przeciętne gospodarstwo domowe w województwie podlaskim liczy stosunkowo mało osób oraz z faktu, że duży odsetek osób w przeciętnym gospodarstwie domowym to osoby pracujące bądź osoby pobierające świadczenia emerytalne, rentowe lub społeczne.

Wykres 4.21. Analiza trendu dla wskaźnika: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

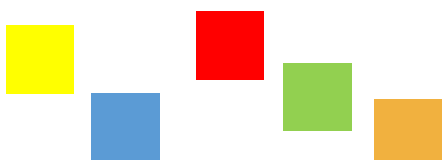
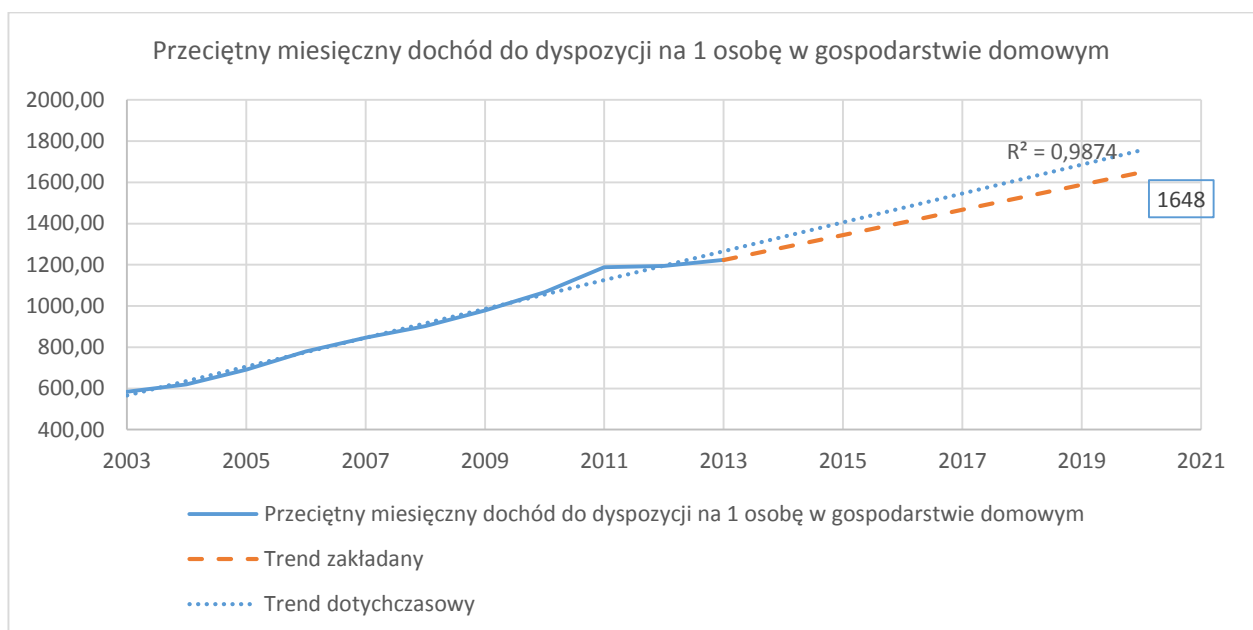
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.26. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020 (wart. doc.)
Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	PLN	583,29	620,07	691,45	779,75	845,52	902,10	978,20	1067,28	1188,46	1194,86	1223,43	1648,00
Dynamika wskaźnika		-2,2	6,3	11,5	12,8	8,4	6,7	8,4	9,1	11,4	0,5	2,4	
% wartości dla Polski		85,4	87,8	94,5	97,2	94,5	89,6	91,3	93,0	100,4	96,9	97,5	
Pozycja wśród województw		14	14	10	9	11	13	13	12	5	8	6	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.22. Analiza trendu dla wskaźnika: . Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym

4.3.1. Cel operacyjny 3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych

KONTEKST STRATEGICZNY. Problemy demograficzne, takie jak spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, presja migracyjna, dysproporcje w rozmieszczeniu siły roboczej, wskazywane są jako kluczowe wyzwania polityki społeczno-gospodarczej nie tylko na poziomie europejskim, krajowym, ale także regionalnym. W odniesieniu do województwa podlaskiego jednym z głównych problemów jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności.

W świetle powyższych zagrożeń Strategia wskazuje na nieuniknione podjęcie działań mających na celu neutralizowanie efektów zmian demograficznych, w tym podtrzymanie aktywności zawodowej i społecznej, w szczególności osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i opieki długookresowej nad osobami zależnymi, rozwój infrastruktury związanej z czasem wolnym z uwzględnieniem potrzeb osób starszych.

Za istotny obszar działania uznaje się tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych, w tym poprzez rozwój systemu opieki nad dziećmi, poprawę dostępności oraz jakości edukacji przedszkolnej.

Wskazuje się na działania w sektorze edukacji formalnej, ukierunkowane na zapewnienie wysokiej jakości usług i poprawy jakości kształcenia ustawicznego.

Precyzuje się konieczność zwiększania uczestnictwa w rynku pracy, tworzenia elastycznych warunków pracy, w tym zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin bądź telepracy oraz pomoc pracownikom, zwłaszcza starszym, w nabyciu i podtrzymaniu umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do pracy.

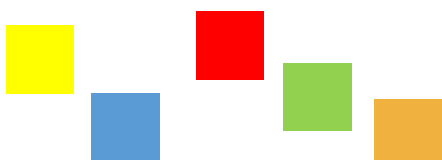
Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi**
- b> **Rozwój nowoczesnych, dobrze adresowanych usług społecznych**
- c> **Wsparcie aktywności zawodowej i społecznej osób starszych, umożliwiające lepsze wykorzystanie ich potencjału**

Samorząd Województwa Podlaskiego nie posiada bezpośrednich instrumentów oddziaływania na zmiany demograficzne w zakresie przyrostu naturalnego ludności. Pozytywne zmiany w tym obszarze mogą być następstwem poprawy dobrobytu ludności, na który z kolei ma wpływ poprawa stanu gospodarki, przejawiająca się w zmianach wskaźników gospodarczych, w tym w obszarze rynku pracy. Dlatego pozytywne oddziaływanie na przyrost naturalny mogą posiadać wszelkie działania opisane w ramach wyżej prezentowanych priorytetów wpływające na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, oraz działania wspierające rodziców małych dzieci w powrocie i funkcjonowaniu na rynku pracy. Dlatego też, w tym miejscu, ograniczono się do prezentacji działań wspierających dostęp do edukacji/opieki przedszkolnej.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

W roku 2013 województwo podlaskie osiągnęło najniższy poziom przyrostu naturalnego wśród pozostałych regionów Polski. W każdym z pozostałych, analizowanych lat przyrost naturalny w województwie był znacząco niższy niż w kraju. Zjawisko to jest szczególnie niepokojące w zestawieniu z negatywnym saldem migracji. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast sukcesywnie zwiększający się

odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (zgodnie z założonym trendem zmian), w ostatnich latach wartość tego wskaźnika zbliżyła się znacznie do średniej wartości dla Polski.

Aktywność zawodowa mieszkańców pozostaje na mniej więcej stałym poziomie od roku 2005, współczynnik aktywności zawodowej kształtuje się na poziomie wartości średniej dla Polski, co należy ocenić pozytywnie. W ostatnich latach trendem spadkowym charakteryzował się odsetek aktywnych zawodowo osób w wieku 15-24 lata. W latach 2009-2014 bardzo znacząco wzrosła natomiast aktywność zawodowa osób z grupy wiekowej 55-64 lata, w 2014 roku ponad połowa osób w tym wieku była aktywna zawodowo co plasowało województwo podlaskie na 2 miejscu wśród województw Polski.

W roku 2014 podejmowano przede wszystkim działania w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Należy zwrócić uwagę na Poddziałanie 9.1.1 *Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej* w ramach, którego wydatkowano kwotę 7 698,3 tys. zł. W efekcie w ciągu roku sprawozdawczego liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich wyniosła 193. Przełożyło się to na wzrost wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich. Na koniec analizowanego okresu wsparcie uzyskało 5 089 dzieci w wieku 3-5 lat z terenów wiejskich, co mogło przyczynić się do osiągnięcia wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej na poziomie ok. 32% na tym terenie. W roku 2014 ogółem wsparciem w ramach Priorytetu IX PO KL objęto 159 ośrodków wychowania przedszkolnego.

Podsumowując należy stwierdzić, że w przypadku większości wskaźników przyjętych do monitorowania realizacji celu operacyjnego 3.1 odnotowano zmiany wartości zgodne z przyjętymi założeniami oraz wyznaczonymi liniami trendów. Największe odstępstwo od trendu odnotowano w przypadku przyrostu naturalnego ludności. Należy jednak stwierdzić, że województwo pod tym względem nadal utrzymuje 10 pozycję w Polsce, co należy wiązać z podobnym trendem zmian w skali całego kraju. W roku 2014 działania Samorządu Województwa dotyczyły przede wszystkim wspierania rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi, w szczególności poprzez zwiększanie dostępu do sieci placówek opieki nad dziećmi w wieku 3-5 lat. Działania wspierające rozwój dobrze adresowanych usług społecznych oraz dedykowane wspieraniu aktywności zawodowej i społecznej osób starszych, będą realizowane w kolejnych latach w ramach RPOWP 2014-2020.

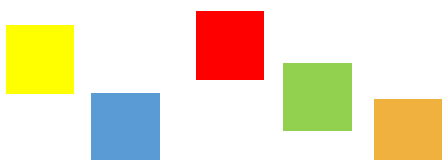
Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 3.1. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

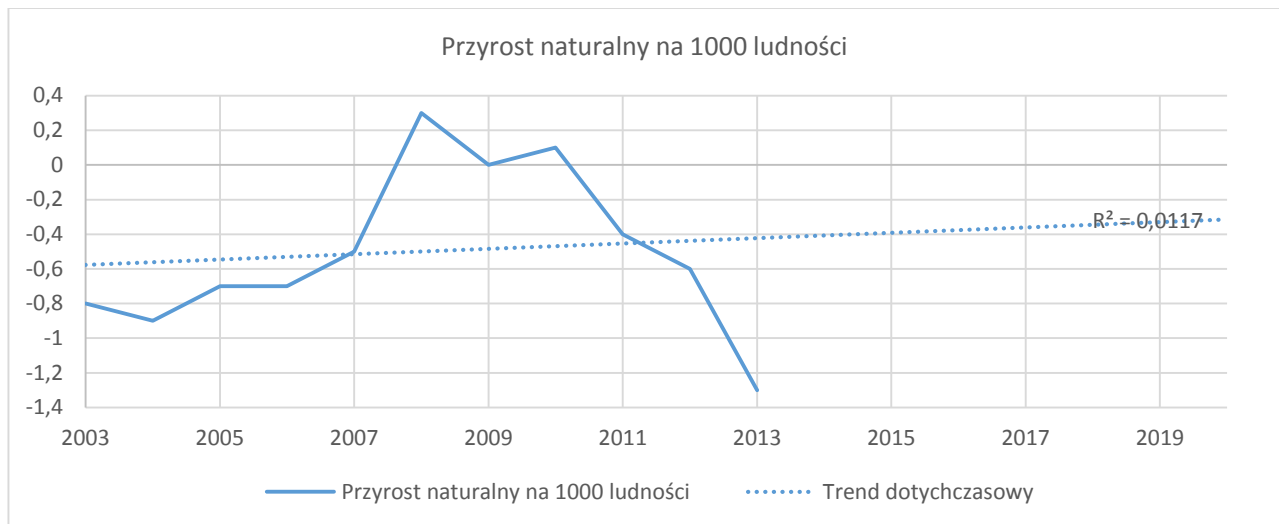
Tabela 4.27. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Przyrost naturalny na 1000 ludności	osoby	-0,8	-0,9	-0,7	-0,7	-0,5	0,3	0	0,1	-0,4	-0,6	-1,3	Const.
Zmiana w wartościach bezwzględnych			-0,1	0,2	0	0,2	0,8	-0,3	0,1	-0,5	-0,2	-0,7	
Wartość wskaźnika w Polsce	osoby	-0,4	-0,2	-0,1	0,1	0,3	0,9	0,9	0,9	0,3	0	-0,5	
Pozycja wśród województw		10	10	10	11	10	10	10	10	10	10	10	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.23. Analiza trendu dla wskaźnika: Przyrost naturalny na 1000 ludności

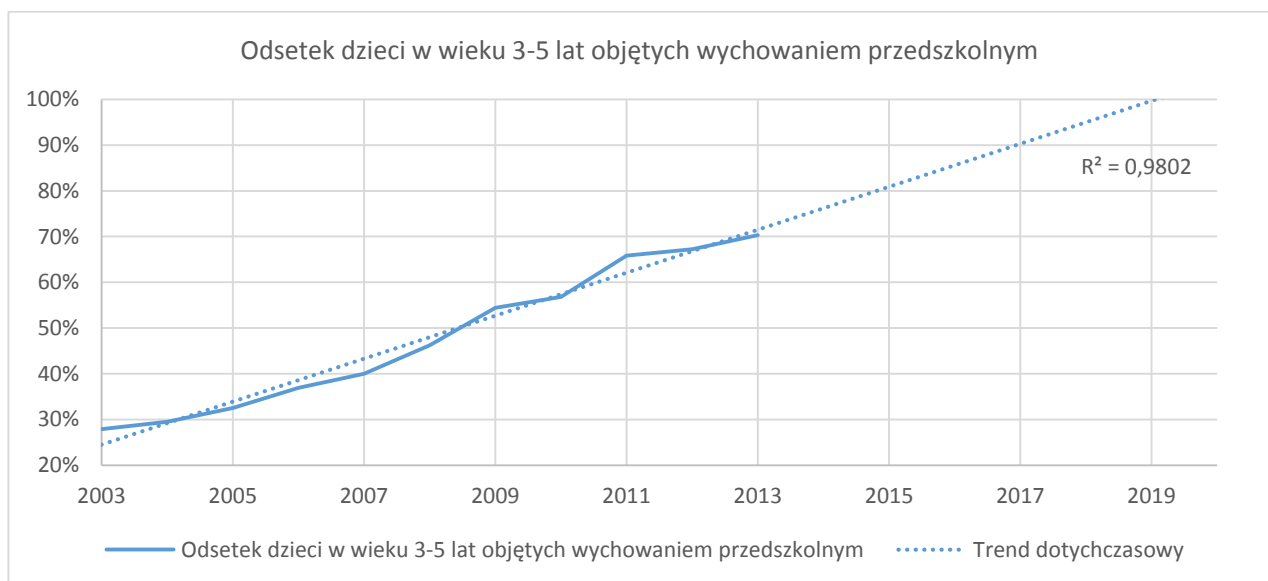
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.28. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	27,9	29,5	32,5	36,9	40,0	46,2	54,4	56,8	65,8	67,2	70,3	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		5,7	10,2	13,5	8,4	15,5	17,7	4,4	15,8	2,1	4,6	
% wartości dla Polski	%	77,1	77,2	79,3	82,7	84,6	87,7	91,1	90,7	95,1	96,4	94,9	
Pozycja wśród województw		14	14	12	11	11	10	10	12	9	9	12	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.24. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

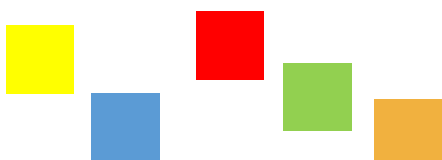
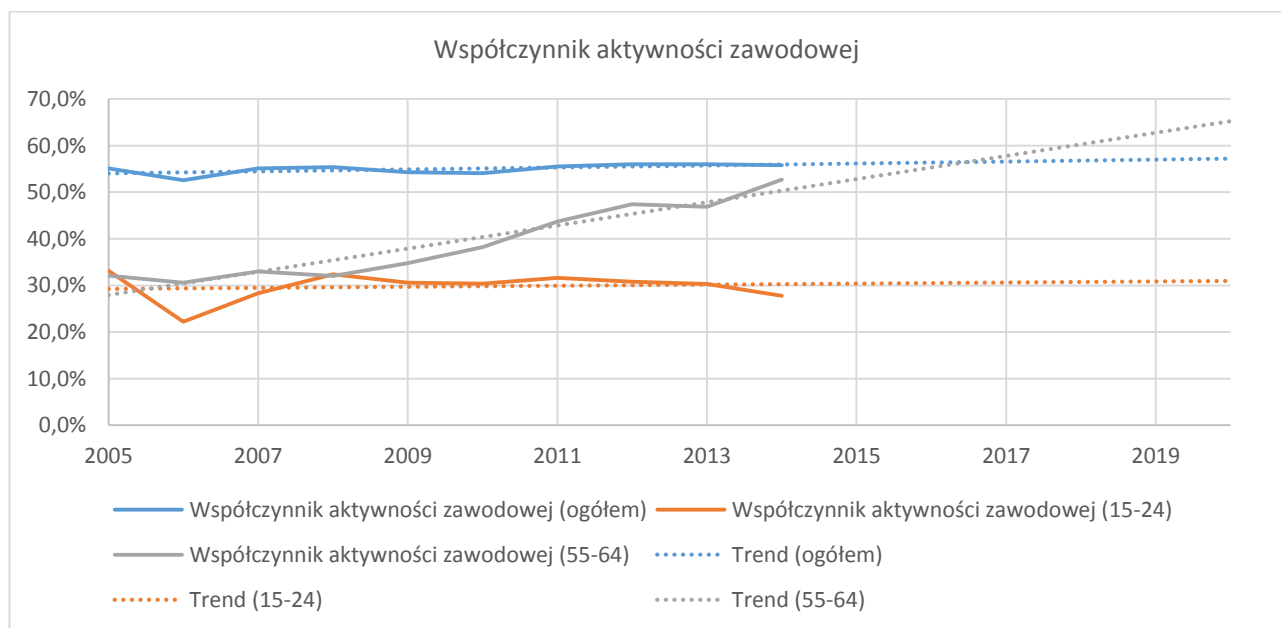

Tabela 4.29. Współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale)

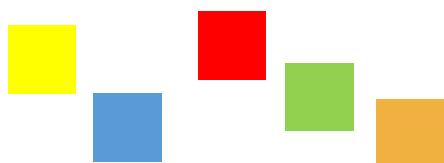
Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)	%	55,1	52,6	55,1	55,4	54,3	54,1	55,5	56,0	56,0	55,8	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-4,5	4,8	0,5	-2,0	-0,4	2,6	0,9	0,0	-0,4	
% wartości dla Polski	%	99,8	97,2	101,8	101,3	98,5	97,7	99,6	100,0	99,8	99,1	
Pozycja wśród województw		6	12	5	6	11	10	7	9	7	8	
Współczynnik aktywności zawodowej (15-24)	%	33,1	22,2	28,3	32,4	30,6	30,4	31,6	30,8	30,3	27,8	
Dynamika wskaźnika	%		-32,9	27,5	14,5	-5,6	-0,7	3,9	-2,5	-1,6	-8,3	
% wartości dla Polski	%	94,3	64,7	86,3	97,0	89,5	89,9	94,0	90,6	90,4	84,0	
Pozycja wśród województw		10	16	15	9	12	13	12	14	13	14	
Współczynnik aktywności zawodowej (55-64)	%	32,1	30,6	33,0	32,0	34,8	38,2	43,7	47,4	46,9	52,7	
Dynamika wskaźnika	%		-4,7	7,8	-3,0	8,7	9,8	14,4	8,5	-1,1	12,4	
% wartości dla Polski	%	101,3	96,8	100,3	94,7	99,1	100,5	108,2	110,7	104,0	112,8	
Pozycja wśród województw		9	9	7	10	7	7	3	2	3	2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.25. Analiza trendu dla wskaźnika: Współczynnik aktywności zawodowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.3.2. Cel operacyjny 3.2. Poprawa spójności społecznej

KONTEKST STRATEGICZNY. Jednym z zasadniczych celów polityki Unii Europejskiej (wyrażonych w Strategii Europa 2020) jest eliminacja ryzyka ubóstwa i wykluczenia. Poprawy spójności społecznej *Strategia* upatruje we wspieraniu grup najbiedniejszych, niwelowaniu ubóstwa, wspieraniu młodzieży, osób niepełnosprawnych i imigrantów. Za istotny element działania uważa się zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych, co sprzyjać będzie ograniczaniu pogłębiania się sfery ubóstwa.

Kluczowym będzie wzmocnienie roli ekonomii społecznej poprzez wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz rozwój współpracy instytucjonalnej na rzecz ekonomii społecznej. Priorytetowo traktowane będą działania z zakresu aktywnej integracji.

Ukierunkowanie interwencji:

- a) **Współpraca i rozwój potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej**
- b) **Wspieranie osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją lub przeżywających trudność**
- c) **Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej**

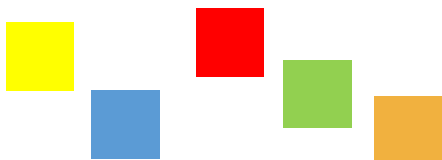
W okresie sprawozdawczym realizowano komplementarne z założeniami *Strategii* działania, zarówno w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, jak i w ramach zadań własnych finansowanych z budżetu województwa.

Wsparcia udzielane ze środków **Europejskiego Funduszu Społecznego**, w ramach **Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013** ukierunkowane było przede wszystkim na poprawę dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej. Szczegółowe działania dotyczyły:

- a) rozwoju i upowszechnienia aktywnej integracji;
- b) przeciwdziałania wykluczeniu i wzmocnienia sektora ekonomii społecznej;
- c) osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

W ramach zadań własnych udzielano wsparcia w ramach następujących programów:

- a) *Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020;*
- b) *Program pomocy społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w województwie podlaskim na lata 2014-2018;*
- c) *Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej Województwa Podlaskiego na lata 2013-2018;*
- d) *Program na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim na lata 2014-2018;*
- e) *Wieloletni program rozwoju ekonomii społecznej w województwie podlaskim na lata 2013-2020;*
- f) *Program profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;*
- g) *Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie podlaskim na lata 2012-2015.*

W okresie sprawozdawczym realizowano komplementarne z założeniami *Strategii* działania, zarówno w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, jak i w ramach zadań własnych finansowanych z budżetu województwa.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Województwo podlaskie jest regionem odznaczającym się jednym z najwyższych poziomów zagrożenia ubóstwem w Polsce, co prawda w ostatnich latach ilość osób zagrożonych ubóstwem spadała, jednak spadek ten był wolniejszy niż w reszcie kraju. W roku 2013 tylko jedno województwo w Polsce (warmińsko-mazurskie) posiadało wyższy odsetek osób zagrożonych ubóstwem od województwa podlaskiego. Podobna sytuacja zachodzi w przypadku liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności, wskaźnik ten odznaczał się w ostatnich latach powolnym spadkiem, jednak spadek ten był znacznie niższy niż w przypadku reszty kraju. W odniesieniu do wskaźnika liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce należy stwierdzić, że zmiana jego wartości wynikała jedynie ze zmniejszenia liczby tego rodzaju przedsiębiorstw na poziomie krajowym. W przyszłości należy rozważyć rezygnację z wykorzystania tego wskaźnika, przede wszystkim ze względu na jego niską wartość informacyjną (województwie podlaskim członkiem organizacji Global Compact jest zaledwie jedno przedsiębiorstwo).

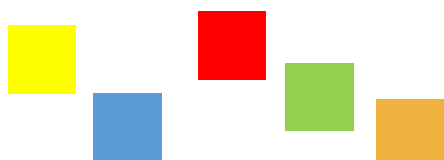
Liczne inicjatywy mające na celu poprawienie spójności społecznej w województwie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 i przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej posiadają charakter:

- a) aktywny – przyczyniają się do reintegracji zawodowej, wyjścia z ubóstwa lub zagrożenia ubóstwem poprzez powrót na ścieżkę aktywności zawodowej,
- b) pasywny – mający na celu łagodzenie skutków wykluczenia społecznego poprzez wsparcie rzeczowo-finansowe.

W roku 2014 w ramach Priorytetu VII (Działania 7.1, 7.2 i 7.4) PO KL 2007-2013 wydatkowano łącznie kwotę 52 643 tys. zł. Realizowane działy dotyczyły przede wszystkim współpracy i rozwoju potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz wspierania osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją lub przeżywających trudność. W roku sprawozdawczym w ramach realizowanych projektów kontraktami socjalnymi objęto 2 565 osób, wsparto z EFS 220 podmiotów ekonomii społecznej, zaś utworzono 18 nowych. W ramach instytucji ekonomii społecznej wsparcie otrzymało 1700 osób, zaś udział w realizowanych projektach zakończyło 265 osób niepełnosprawnych.

W działania ukierunkowane na aktywną integrację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym mocno zaangażowane były również Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie poprzez realizację szeregu instrumentów, tj. kontraktów socjalnych, programów aktywności lokalnej, programów integracji społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej. Do końca 2014 r. ze wsparcia instytucji pomocy społecznej w zakresie aktywnej integracji skorzystało ponad 12,5 tys. osób.

Efekt realizacji powyższego wsparcia nie wykazuje większego wpływu na aktywność zawodową społeczeństwa oraz nie jest w stanie w zadawalający sposób odwrócić negatywnych tendencji demograficznych zachodzących w województwie. Problem ubóstwa w województwie podlaskim wymaga podejścia kompleksowego, gdyż u jego podstaw leży zarówno niższy w stosunku do reszty kraju poziom rozwoju gospodarczego oraz umiarkowany poziom przedsiębiorczości mieszkańców, jak i postępująca

peryferyzacja wielu obszarów województwa i problemy z dostępnością do rynków zbytu utrudniającej rozwój wielu obszarów.

Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 3.2. w Załączniku 1.

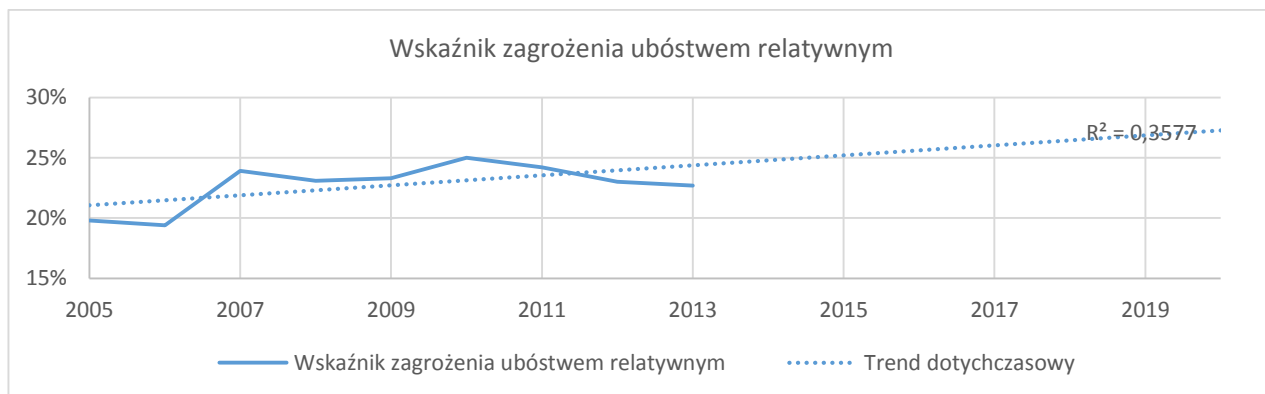
Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.30. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych

Wyszczególnienie	Miara	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	%	21,3	20,8	15,4	17,9	16,7	13,4	16,2	#	# ²⁵	Spadek
Wartość wskaźnika dla Polski	%	20,6	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3	
Pozycja wśród województw		9	11	5	10	6	2	5			
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	19,8	19,4	23,9	23,1	23,3	25,0	24,2	23,0	22,7	
Dynamika wskaźnika	%		-2,0	23,2	-3,3	0,9	7,3	-3,2	-5,0	-1,3	
% wartości dla Polski	%	121,5	123,7	126,0	115,9	123,7	113,8	127,8	127,0	129,0	
Pozycja wśród województw		10	10	13	13	14	13	14	14	15	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.26. Analiza trendu dla wskaźnika: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych

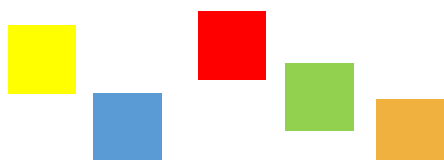

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.31. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności

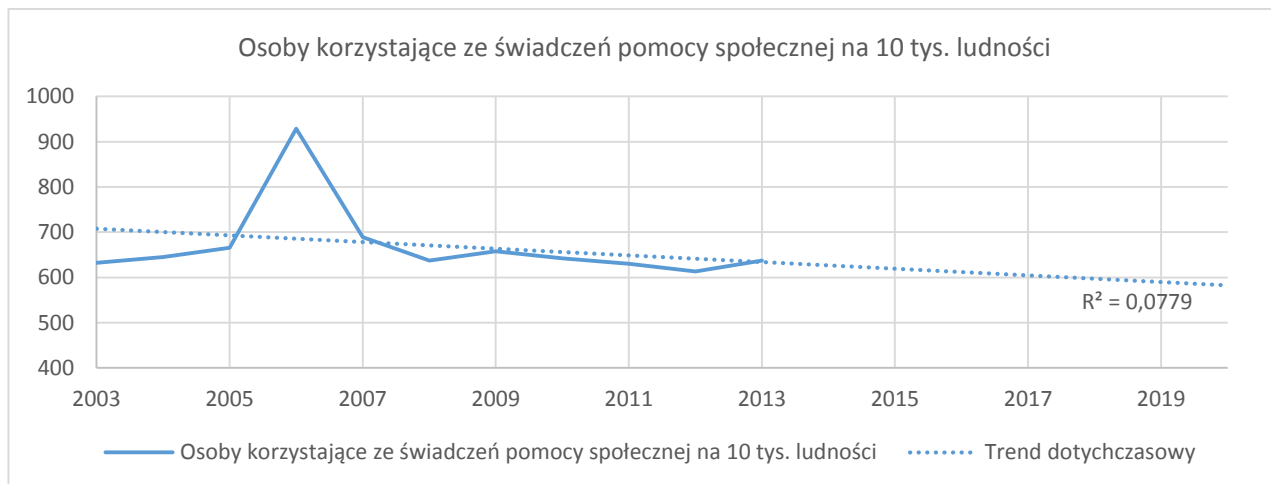
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności		632,3	645,2	666,0	928,7	689,2	637,1	658,2	642,3	630,6	613,2	637,3	Spadek
Dynamika wskaźnika	%	-3,1	2,0	3,2	39,4	-25,8	-7,6	3,3	-2,4	-1,8	-2,8	3,9	
% wartości dla Polski	%	91,5	102,2	98,7	125,8	111,0	115,6	120,6	118,6	120,4	122,7	123,5	
Pozycja wśród województw		6	8	8	13	10	10	11	10	10	12	12	

²⁵ GUS nie opublikował wartości wskaźnika na poziomie województw dla lat 2012 i 2013 w związku ze zbyt słabą jakością wyników osiągniętych w przeprowadzonych badaniach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.27. Analiza trendu dla wskaźnika. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.32. Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce

Wyszczególnienie	Miara	2013	2014
Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce	%	1,8	1,9 ²⁶
Liczba polskich przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact		55	54

Zakładana tendencja
Wzrost

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

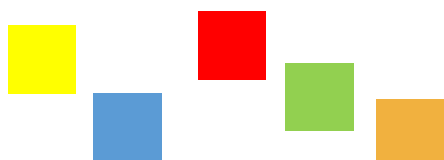
4.3.3. Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego

KONTEKST STRATEGICZNY. Z punktu widzenia jakości życia mieszkańców konieczna jest poprawa warunków w obszarze ochrony zdrowia. Strategia przewiduje wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne w zakresie pielęgniarstwa rodzinnego, głównie dotyczy to opieki nad osobami starszymi, obłożnie i przewlekle chorymi. Uwaga Strategii koncentruje się na chorobach cywilizacyjnych oraz mających największy wpływ na aktywność zawodową i ich profilaktykę, wczesną diagnostykę oraz leczenie.

Na tym polu Strategia przewiduje wykorzystanie ważnego potencjału, jakim jest Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, który może zostać włączony do zapewnienia wysokiej jakości usług medycznych w regionie. Wskazuje się na konieczność dążenia do wykorzystania w pełni posiadanych walorów środowiskowych do rozwijania lecznictwa sanatoryjnego i rehabilitacyjnego.

Uznając wiodącą rolę administracji rządowej w realizacji działań dotyczących sfery bezpieczeństwa publicznego, jako jednego z zadań państwa, za kluczowe Strategia uznaje wspomaganie działań prowadzonych w tym zakresie przez administrację rządową oraz podejmowanie inicjatyw służących wdrożeniu mechanizmów i instrumentów zapewniających większą integrację i lepszą koordynację działań w tej sferze. Obszarem szczególnej uwagi jest poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

²⁶ W latach 2013-2014 tylko jedna podlaska firma należała do organizacji Global Compact.

Ukierunkowanie interwencji:

- c> **Poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie**
- d> **Kształtowanie prozdrowotnego stylu życia**
- e> **Wzrost efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa**

Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym podjętym przez Samorząd Województwa Podlaskiego było wsparcie udzielone publicznym zakładom opieki zdrowotnej. Zadania polegające m.in. na budowie lub utworzeniu oddziałów intensywnej terapii, rozbudowie placówki czy zakupie sprzętu zostały sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013. Zrealizowane zadania były ujęte w Indykatoryjnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych RPOWP na lata 2007-2013.

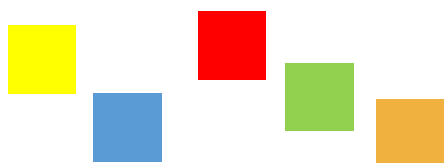
Rodzaje wsparcia udzielanego ze środków **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**:

- a) przebudowa, rozbudowa, remont obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia;
- b) przebudowa i wyposażenie sal operacyjnych i zabiegowych;
- c) modernizacja, zakup nowych sprzętów i aparatury medycznej z wyłączeniem produktów jednorazowego użytku oraz prace remontowe wynikające z konieczności dostosowania pomieszczeń do użytkowania zakupionego sprzętu;
- d) zakup sprzętu i aparatury do diagnostyki i terapii;
- e) dostosowanie obiektów do potrzeb pacjentów, w szczególności osób niepełnosprawnych.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

W województwie podlaskim, podobnie jak w reszcie kraju, liczba zgonów z powodu chorób cywilizacyjnych (choroby układu krążenia i nowotwory) utrzymuje się na w miarę stałym poziomie z delikatną tendencją wzrostową. W przypadku obu grup chorób liczba zgonów na 100 tys. ludności jest niższa w województwie podlaskim od średnich wartości dla Polski. Niekorzystnym zjawiskiem jest powolny wzrost liczby ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych w przeliczeniu na 100 wypadków, należy jednocześnie wskazać na bardzo duże roczne wahania tego wskaźnika. Przyczyną tego stanu rzeczy może być ciągle niezadawalający stan infrastruktury drogowej oraz coroczny wzrost liczby pojazdów na drogach. W 2013 roku województwo podlaskie było drugim województwem (po województwie lubelskim) w kraju pod względem liczby ofiar śmiertelnych w wypadkach w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Wskaźnik liczba rannych w wypadkach drogowych w przeliczeniu na 100 wypadków odnotował wyraźną redukcję wartości, wyznaczając pożądany kierunek zmian. Powolnym wzrostem odznacza się wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw. Od wielu lat wskaźnik ten w województwie podlaskim jest wyższy niż średnia dla kraju. Jednak wzrost wykrywalności przestępstw w Polsce był w ostatnich latach znacznie szybszy niż w województwie podlaskim, co oznacza, że przy utrzymaniu się dotychczasowych tendencji można się spodziewać, że w najbliższych latach wykrywalność przestępstw w województwie podlaskim będzie na zbliżonym poziomie do średniej krajowej.

Województwo podlaskie działa aktywnie na rzecz promocji ochrony zdrowia i promocji profilaktyki zdrowotnej. Działania województwa podlaskiego w tym zakresie zawarte są w dokumencie *Kierunki promocji zdrowia i profilaktyki chorób w województwie podlaskim na lata 2013-2016* oraz w opracowywanym obecnie planie rozwojowym *Kierunki rozwoju w zakresie ochrony zdrowia w województwie podlaskim*. Działania podjęte przez Samorząd Województwa w 2014 r. w zakresie inwestycji w infrastrukturę zdrowotną polegały na dofinansowaniu istotnych dla szpitali zadań, tym samym

przyczyniły się do wzrostu dostępności świadczonych usług przez publiczne zakłady opieki medycznej oraz podniesienia jakości świadczonych usług medycznych. Głównie działania były prowadzone z wykorzystaniem środków EFRR przekazywanych za pośrednictwem RPOWP 2007-2013. Wśród dofinansowanych jednostek należy wskazać przede wszystkim na :

- Szpital Wojewódzki im. dr Ludwika Rydygiera w Suwałkach;
- Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. dr Stanisława Deresza w Choroszczu;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Sejnach;
- Szpital Ogólny w Grajewie;
- Szpital Powiatowy w Zambrowie;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Siemiatyczach;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach.

Podsumowując należy stwierdzić, że działania podejmowane przez Samorząd Województwa w roku 2014 zmierzały do poprawy efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie oraz kształtowania prozdrowotnego stylu życia jego mieszkańców.

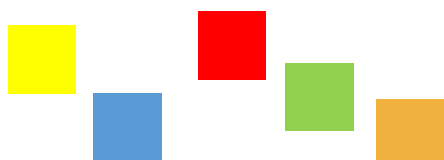
Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 3.3. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.33. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców

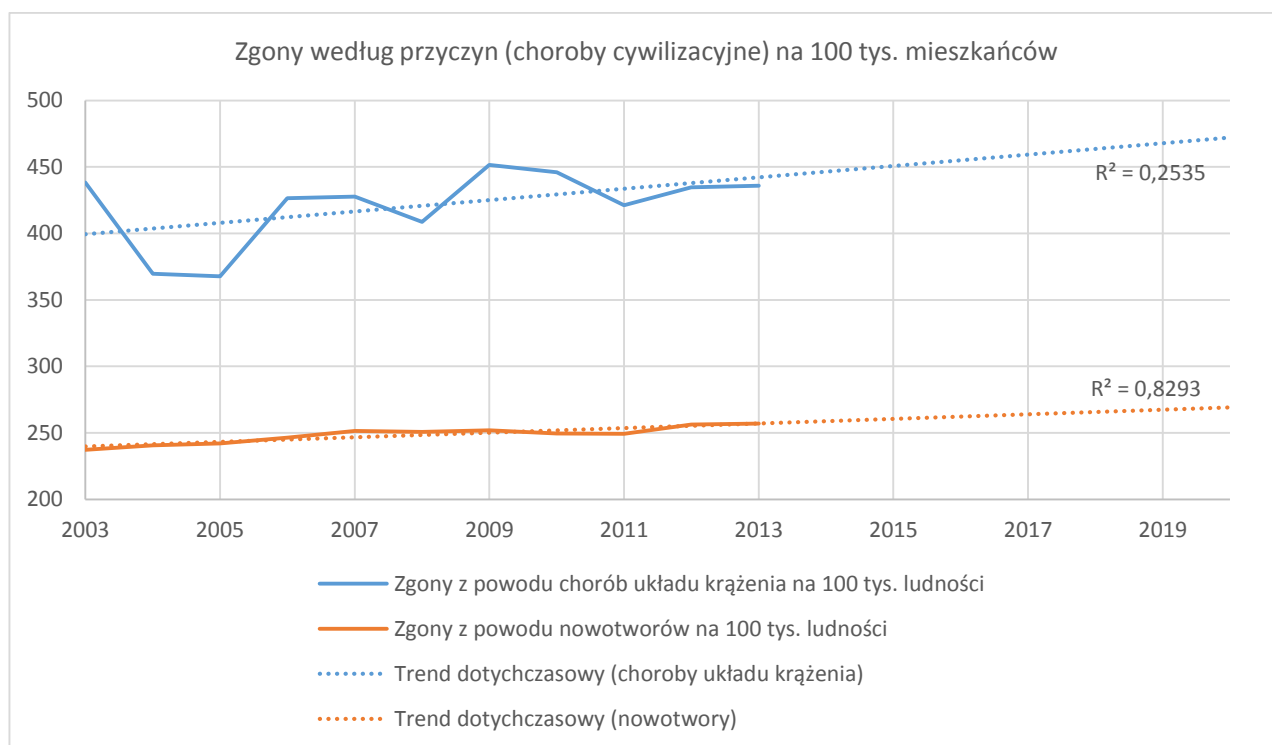
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności		438,3	369,8	367,7	426,4	427,7	408,7	451,5	446,1	421,1	434,7	435,9	Const.
Dynamika wskaźnika	%		-15,6	-0,6	16,0	0,3	-4,4	10,5	-1,2	-5,6	3,2	0,3	
% wartości dla Polski	%	97,2	83,7	83,4	96,5	95,1	90,1	96,8	98,7	95,5	94,3	94,6	
Pozycja wśród województw		7	3	3	8	7	5	7	8	8	7	6	
Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności		237,3	240,5	242	246,3	251,4	250,6	252	249,4	249,2	256,3	256,9	
Dynamika wskaźnika	%		1,3	0,6	1,8	2,1	-0,3	0,6	-1,0	-0,1	2,8	0,2	
% wartości dla Polski	%	95,8	97,9	96,8	96,1	96,1	93,4	94,0	93,1	95,3	92,7	95,8	
Pozycja wśród województw		6	8	5	6	6	3	3	4	4	4	5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.28. Analiza trendu dla wskaźnika: Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców

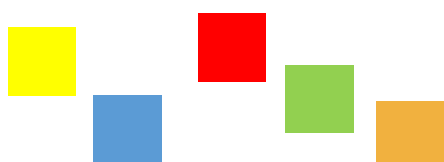

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.34. Wskaźniki: Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków, Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Zakładana tendencja
Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków		15,8	16,31	17,8	18,3	18	14,3	17,2	17,2	18,6	17,1	18,3	18,2	Spadek
Dynamika wskaźnika	%		3,2	9,1	2,8	-1,6	-20,6	20,3	0,0	8,1	-8,1	7,0	-0,5	
Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków		127,99	128,2	125,7	125,6	124	130,5	130	132,8	123,3	126,5	118,4	114,6	
Dynamika wskaźnika	%		0,2	-2,0	-0,1	-1,3	5,2	-0,4	2,2	-7,2	2,6	-6,4	-3,2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

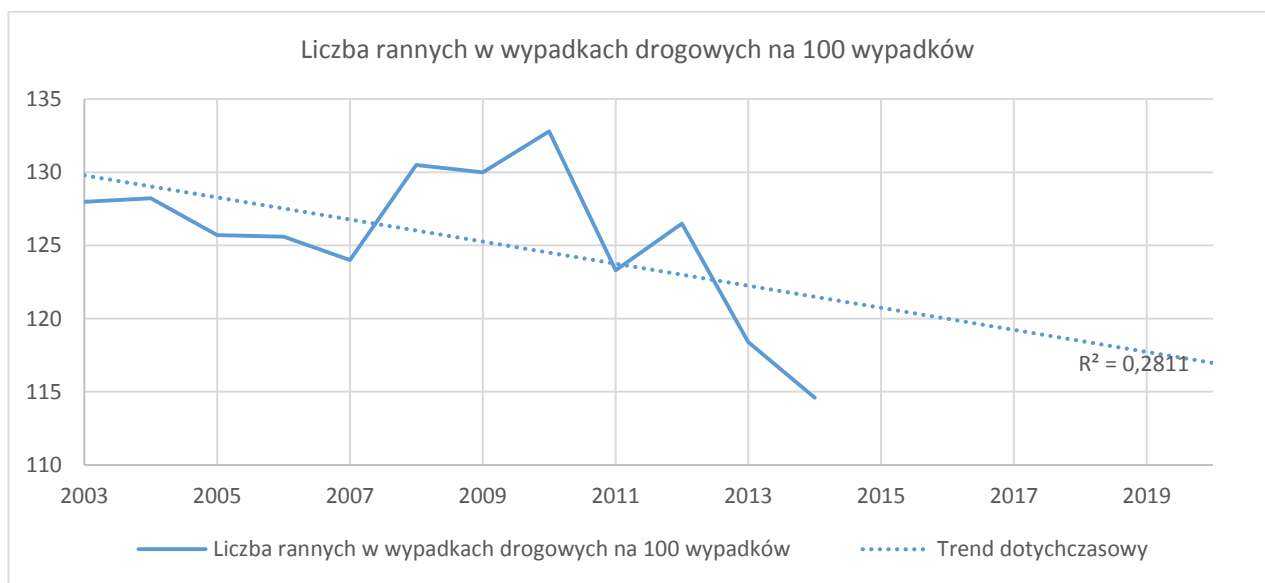

Wykres 4.29. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.30. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków

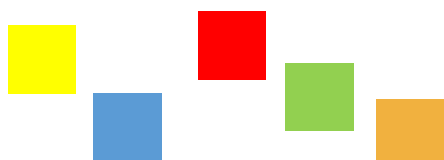

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.35. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę

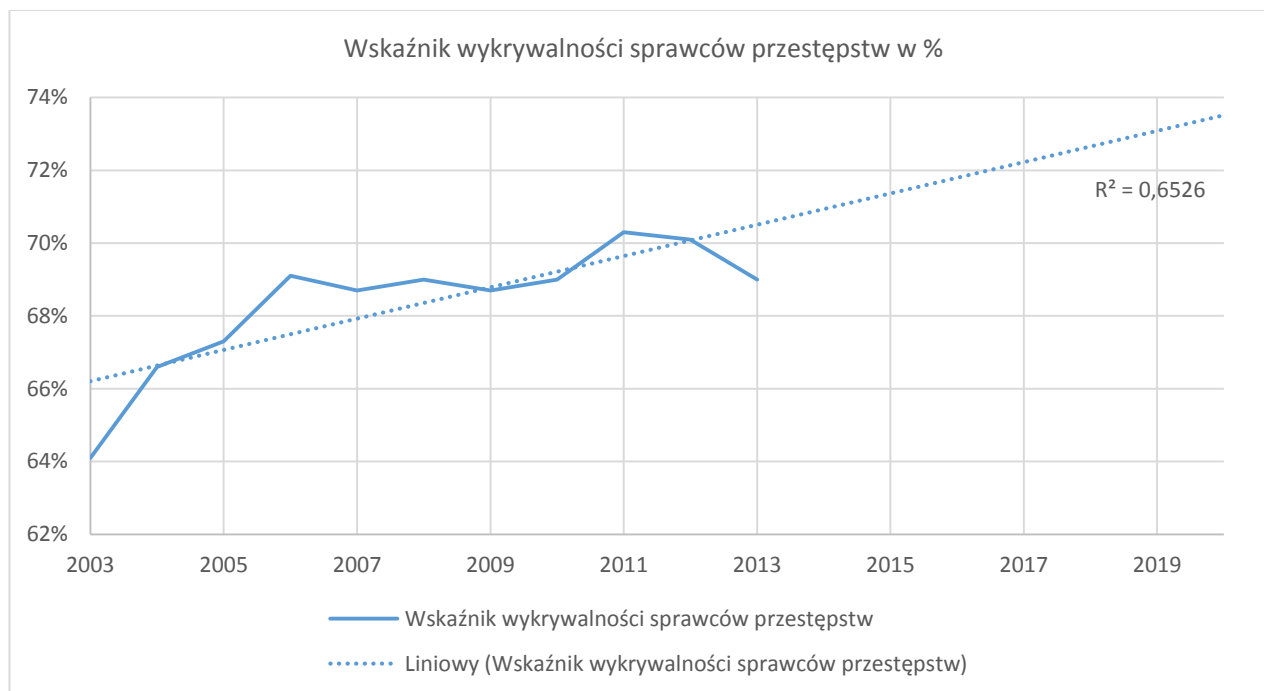
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw	%	64,1	66,6	67,3	69,1	68,7	69,0	68,7	69,0	70,3	70,1	69,0	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		3,9	1,1	2,7	-0,6	0,4	-0,4	0,4	1,9	-0,3	-1,6	
% wartości dla Polski	%	116,1	118,5	114,8	110,7	106,3	104,7	102,4	101,6	102,3	103,4	102,8	
Pozycja wśród województw		7	5	6	5	7	8	9	10	9	9	8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.31. Analiza trendu dla wskaźnika: Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę

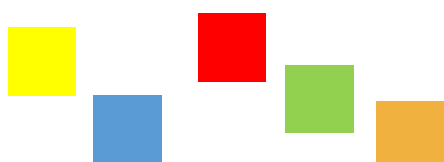
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

4.3.4. Cel operacyjny 3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

KONTEKST STRATEGICZNY. Rozwój gospodarki jest zawsze związany z korzystaniem z zasobów naturalnych. Większość zasobów jest jednak ograniczona ilościowo bądź odnawia się w długim czasie. Dlatego Strategia przewiduje ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów, w tym przestrzeni. Efektywne użytkowanie zasobów jest również ważne ze względów ekonomicznych i geostrategicznych.

Za niezbędne Strategia uznaje przejście na rozwój zasobooszczędny, racjonalizację wykorzystania zasobów środowiska oraz przemyślane działania kompensacyjne. Wskazuje się na konieczność troski o środowisko i obowiązek stałego przeciwdziałania czynnikom oraz zjawiskom negatywnie oddziałującym na różnorodność biologiczną, także na ochronę krajobrazu.

W trosce o zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wód dobrej jakości na potrzeby gospodarki i społeczeństwa, przewiduje się dążenie do jak najlepszego oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych, a także do propagowania zmian sposobu gospodarowania w zlewni, tak aby doprowadzić do zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód ze źródeł rozproszonych (rolniczych). Szczególnie intensywne działania formułuje się w obszarze jak najskuteczniejszej ochrony głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych i powierzchniowych. Efektywna gospodarka wodna powinna prowadzić także do utrzymania niezbędnej ilości zasobów wody oraz usuwania bądź zmniejszania wszelkich zagrożeń związanych z jej deficytem i nadmiarem. Wsparcie w tym zakresie ukierunkowane ma być w szczególności na wykorzystanie inżynierii ekologicznej. Zakłada się wspieranie inwestycji związanych z gospodarką wodno-ściekową, w tym w systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni ścieków, poprawę parametrów istniejących oczyszczalni, jak również wspieranie gospodarki osadami ściekowymi.

Na terenach o zabudowie rozproszonej, w tym w szczególności na obszarach wiejskich, zakłada się promowanie rozwoju indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Działania prorozwojowe mają się koncentrować wokół ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z energetyki i transportu drogowego, w tym gazów cieplarnianych i pyłów oraz rozpowszechnienia technologii zwiększających efektywność produkcji i wykorzystania energii.

Zakłada się zapobieganie powstawaniu i zmniejszanie niekorzystnego oddziaływania związanego z wytwarzaniem i gospodarowaniem odpadami oraz, pośrednio, poprawę efektywności użytkowania zasobów nieodnawialnych środowiska. Realizacja tak postawionego celu wymaga stopniowego odchodzenia od systemu składowania odpadów do systemu opartego na przetwarzaniu i odzysku surowców oraz energetycznym wykorzystaniu odpadów. Priorytetowym kierunkiem interwencji będzie wdrożenie selektywnego zbierania/odbierania odpadów komunalnych i objęcie nim wszystkich mieszkańców i organizacji województwa.

Przewiduje się zmniejszenie liczby nieefektywnych, lokalnych składowisk odpadów oraz wspieranie niskoodpadowych technologii produkcji oraz efektywnych technologii odzysku i unieszkodliwiania, zagospodarowanie energetyczne odpadów komunalnych i odpadów z przemysłu spożywczego. Istotnym kierunkiem działań ma być wspieranie efektywności energetycznej, m.in. poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym oraz zwiększanie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, takiej jak np. oświetlenie.

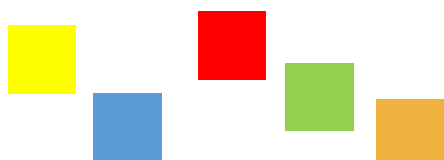
Ukierunkowanie interwencji:

- a> **Edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności prośrodowiskowej społeczeństwa**
- b> **Ochrona powietrza, gleb, wody i innych zasobów**
- c> **Efektywny system gospodarowania odpadami**
- d> **Gospodarka niskoemisyjna (w tym efektywność energetyczna)**
- e> **Ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych.**

Podstawowym kierunkiem działań w okresie sprawozdawczym, podjętym przez Samorząd Województwa Podlaskiego była kontynuacja działań określonych w ramach Priorytetu V *Rozwój infrastruktury ochrony środowiska* RPOWP 2007-2013. Należy również zwrócić uwagę na zakończenie prac nad RPOWP 2014-2020, którego wybrane priorytety inwestycyjne i działania są zbieżne z zapisami przedmiotowego celu operacyjnego *Strategii*. Ponadto w ramach Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013 finansowane były projekty z zakresu infrastruktury wodno-ściekowej na obszarach wiejskich w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.

OCENA STOPNIA REALIZACJI CELU

Odsetek osób korzystających z oczyszczalni ścieków w województwie podlaskim od wielu lat charakteryzował się mniej więcej stałym trendem wzrostowym i wartościami bliskimi średniej dla kraju. Jednak w ostatnich latach nastąpił bardziej dynamiczny wzrost dostępności do oczyszczalni ścieków w kraju przez co wartość tego wskaźnika dla województwa podlaskiego spadła poniżej średniej krajowej. Dużą dynamiką charakteryzuje się natomiast udział odpadów poddanych odzyskowi w stosunku do wytworzonych odpadów, pomimo znacznego spadku wartości tego wskaźnika w roku 2013 w stosunku do roku 2012, ogólny trend wydaje się wskazywać na wyraźną tendencję wzrostową, a odsetek odpadów podanych odzyskowi w województwie podlaskim co roku jest wyższy niż analogiczna średnia wartość dla kraju. Na bardzo niskim poziomie kształtuje się natomiast odsetek odpadów komunalnych

zebranych selektywnie. Od wielu lat województwo podlaskie jest województwem o najmniejszym udziale odpadów zbieranych selektywnie. Pomimo, iż tendencja wzrostowa w ilości odpadów zbieranych selektywnie jest wyraźnie widoczna, to obecne tempo wzrostu nie jest wystarczające, aby „dogonić” pod tym względem resztę kraju.

W 2014 roku w ramach Priorytetu V RPOWP 2007-2013 zatwierdzono wydatkowanie 43 353,21 tys. zł, a wartość dofinansowanie podpisanych umów wyniosła ogółem 75 914,51. Efektem zrealizowanych w 2014 roku działań było zwiększenie dodatkowej moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych o 3,91 MW. W ramach realizowanych projektów wybudowano sieci wodociągowe długości 5,93 km oraz 12,41 km sieci kanalizacji sanitarnej. Utworzono również 14 nowych lub zrehabilitowanych wysypisk śmieci, zaś Powierzchnia terenów zrehabilitowanych w wyniku realizacji projektów wyniosła 24,76 ha. Wartość dofinansowania z EFRROW zrealizowanych operacji wyniosła 36 634,30 tys. zł. Zrealizowano 40 operacji w ramach, których wybudowano 139 km sieci wodociągowej oraz 54 km sieci kanalizacyjnej. Wybudowano również dwie oczyszczalnie ścieków. Należy również zwrócić uwagę na zakończenie prac nad RPOWP 2014-2020, którego wybrane priorytety inwestycyjne i działania są zbieżne z zapisami przedmiotowego celu operacyjnego *Strategii*.

Podsumowując należy stwierdzić, że podejmowane w 2014 roku działania przyczyniły się do prowadzenia efektywnej gospodarki wodnej, szczególnie poprzez rozbudowę sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej. Wsparto również inwestycje zapewniające wysoką jakość oczyszczania ścieków komunalnych

i przemysłowych, a także prowadzące do zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód ze źródeł rozproszonych. Należy zauważyć, że większość dofinansowanych inwestycji powinna przynieść odroczone korzyści, które będzie można obserwować dopiero w kolejnych latach.

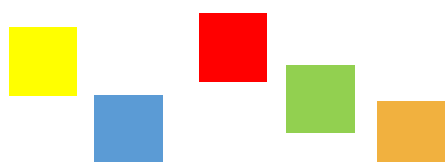
Podsumowanie działań Samorządu Województwa Podlaskiego służących realizacji celu strategii znajdują się w tabeli 3.4. w Załączniku 1.

Analiza statystyczna wskaźników realizacji celu:

Tabela 4.36. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności

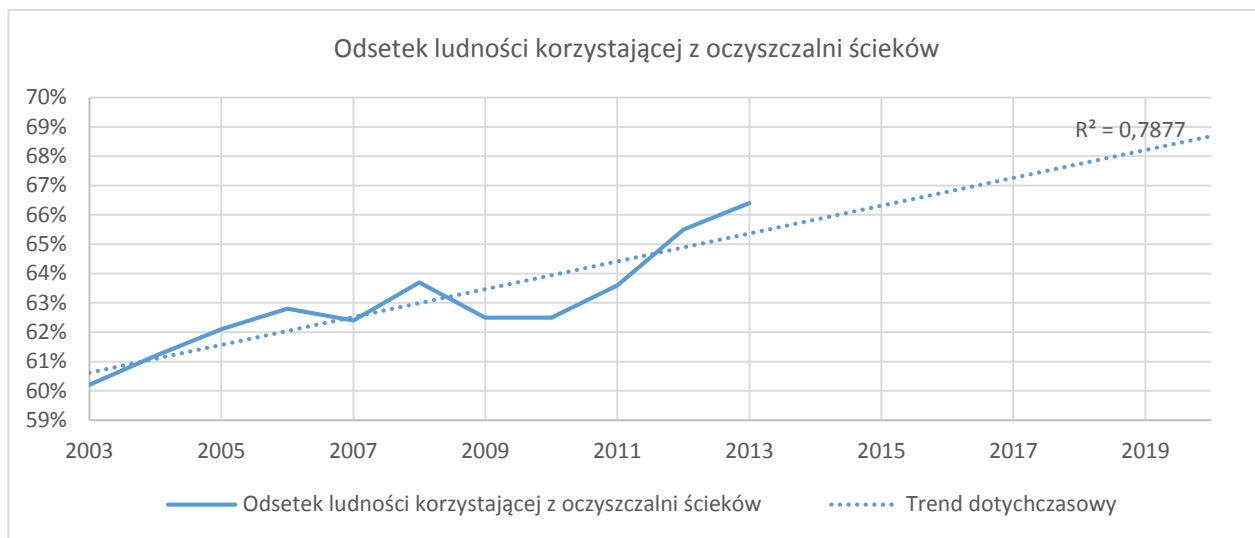
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	60,2	61,2	62,1	62,8	62,4	63,7	62,5	62,5	63,6	65,5	66,4	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		1,7	1,5	1,1	-0,6	2,1	-1,9	0,0	1,8	3,0	1,4	
% wartości dla Polski	%	103,4	103,7	103,2	102,3	100,3	101,0	97,4	96,6	96,8	95,5	94,5	
Pozycja wśród województw		7	7	8	8	8	9	10	11	11	12	13	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.32. Analiza trendu dla wskaźnika: Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Tabela 4.37. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych)

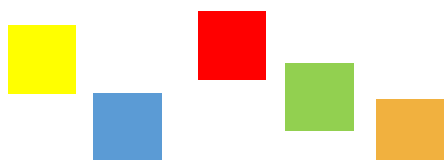
Wyszczególnienie	Miara	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych	%	83,9	81,4	85,7	89,1	88,5	87	90,2	86,5	90,7	94,9	82,9	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-3,0	5,3	4,0	-0,7	-1,7	3,7	-4,1	4,9	4,6	-12,6	
% wartości dla Polski	%	106,1	103,7	108,1	116,0	115,8	116,2	122,9	116,4	126,3	131,3	119,5	
Pozycja wśród województw		4	6	6	2	2	3	2	5	5	2	8	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.33. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

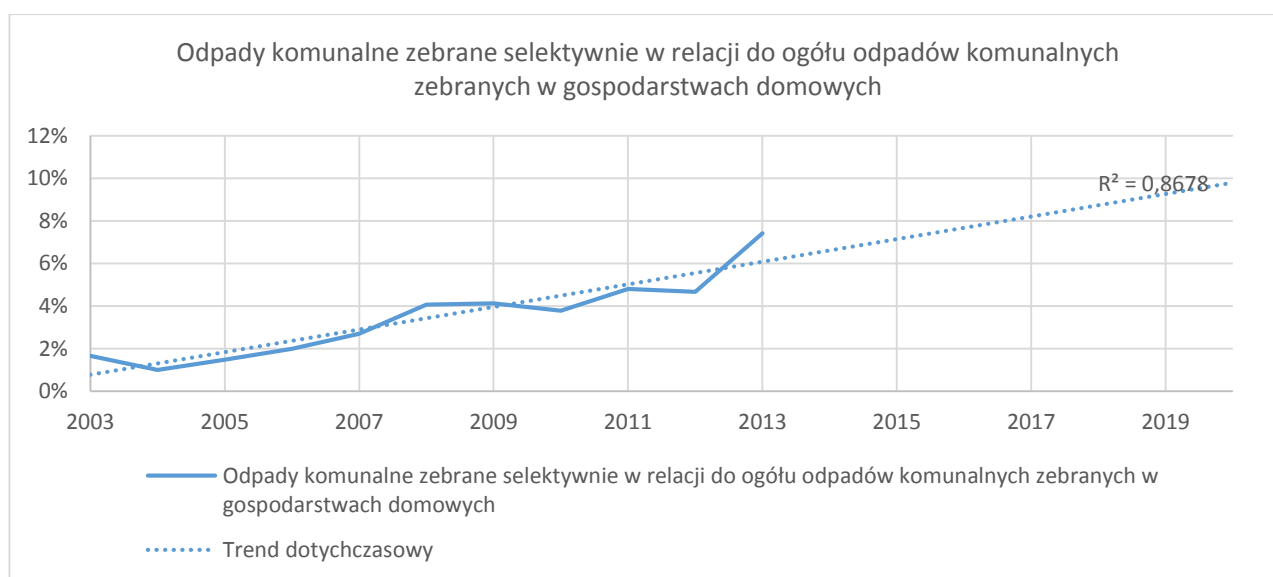

Tabela 4.38. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku

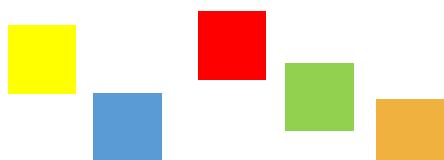
Wyszczególnienie	Miary	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Zakładana tendencja
Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w gospodarstwach domowych	%	1,7	1,0	1,5	2,0	2,7	4,1	4,1	3,8	4,8	4,7	7,4	Wzrost
Dynamika wskaźnika	%		-40,1	48,0	35,1	35,5	50,2	1,5	-8,5	27,2	-2,7	58,5	
% wartości dla Polski	%	135,8	40,8	49,0	53,2	55,3	62,0	52,5	43,6	49,0	44,4	51,5	
Pozycja wśród województw		4	15	16	16	16	16	16	16	16	16	16	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Wykres 4.34. Analiza trendu dla wskaźnika: Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

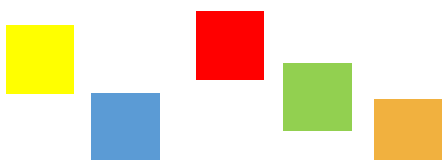
5. Wnioski i rekomendacje

Wnioski sformułowano w oparciu o wyniki przeprowadzonych analiz eksperckich i statystycznych. Opis przeprowadzonych analiz znajduje się w kolejnych rozdziałach i miejscach opisujących wyniki prowadzonych prac monitoringowych. W procesie wnioskowania unikano odwoływania się do sytuacji oczywistych.

W przedmiotowym rozdziale zaprezentowane zostały sytuacje, które wymagają zwrócenia uwagi i przedyskutowania w szerszym kręgu podmiotów zaangażowanych w proces monitorowania Strategii: Grupy Sterującej Ewaluacją, Zespołu zadaniowego ds. realizacji Strategii oraz Podlaskiego Forum Terytorialnego. Dyskusja powinna doprowadzić do ewentualnego sformułowania rekomendacji w zakresie podjęcia określonych działań, aktywności w obszarze realizacji celów Strategii.

5.1. Wnioski wynikające z analiz korelacji

1. Przeprowadzona analiza korelacji wskazuje na silne powiązanie *PKB* z niektórymi wskaźnikami, dotyczącymi ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania odpadami, tj. *1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %, 42. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w % oraz 41. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności.* Po przeprowadzeniu dodatkowych analiz, występowanie analogicznej, silnej korelacji, stwierdzono również w przypadku większości pozostałych województw Polski. Sytuacja może wskazywać na wysoki stopień oddziaływania polityki Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska na ogólny wzrost *PKB*, poprzez stymulowanie wydatków na niezbędną infrastrukturę i dostosowanie produktów i świadczonych usług do norm unijnych stwarzając przez to większy popyt na rynku regionalnym. Położenie szczególnego nacisku na działania proekologiczne z jednej strony prowadzi do realizacji wizji Podlaskie Zielone, z drugiej zaś, może do pewnego stopnia wpłynąć na gospodarkę regionu i realizację **Celu Strategicznego 1. Konkurencyjna gospodarka.**
2. Analiza korelacji ze wskaźnikiem *S.2 Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* pokazała istotny wpływ na liczbę przedsiębiorstw wpisanych w rejestrze REGON, czynników związanych z rozwojem technologii IT. Silną, dodatnią korelację, zaobserwowano pomiędzy *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* a dostępem podmiotów gospodarczych do szerokopasmowego Internetu. Sytuacja każe wnioskować, iż dostęp podmiotów gospodarczych do szerokopasmowego Internetu ułatwia prowadzenie działalności gospodarczej, przez co pośrednio wywiera pozytywny wpływ na wzrost liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON. Wynik analizy wydaje się istotny z punktu widzenia podejmowania działań w zakresie budowy sieci szerokopasmowego Internetu w regionie. Należy jednak wskazać, iż otrzymany wynik może być obarczony błędem. Baza REGON nie jest rejestrem w pełni wiarygodnym. Wynika to z faktu posiadania, zgodnie z obowiązującymi przepisami, jedynie przez podmioty gospodarcze rejestrujące swoją działalność gospodarczą, obowiązku jej zgłoszenia jej do bazy REGON (prowadzonej przez GUS). W sytuacji zakończenia działalności gospodarczej, podmioty nie posiadają już obowiązku zgłoszenia tego faktu do urzędu statystycznego. Tym samym, w rejestrze, ujęte są często podmioty, które faktycznie zakończyły już prowadzenie działalności gospodarczej. Wpisywanie nowych podmiotów, bez wykreślenia z rejestru

starych (kończących prowadzenie działalności gospodarczej) może istotnie wpływać na wiarygodność wyników badań opartych na analizie danych z REGON. W procesach wnioskowania o rozwoju przedsiębiorczości na danym terenie, w oparciu o dane na temat liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON, może się okazać, iż wzrost liczby podmiotów w bazie nie jest wynikiem faktycznego wzrostu liczby podmiotów funkcjonujących w gospodarce, ale sytuacją wynikającą z niewykreślenia z rejestru podmiotów, które zakończyły swoją działalność.

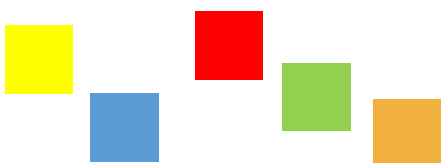
Zaobserwowana sytuacja może uzasadniać dokładniejsze przyjrzenie się danym pochodzącym z REGON i możliwościom pozyskiwania informacji w zakresie potrzebnym do monitoringu Strategii z innych baz, np. Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, a w efekcie zmianę wskaźnika *S.2 Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, na inny.

3. Na uwagę zasługują zaobserwowane powiązania międzynarodowe (silna korelacja liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON ze wskaźnikami związanymi z eksportem i kapitałem zagranicznym). Sytuacja może wskazywać, iż zwiększanie eksportu ma wpływ na powstawanie nowych podmiotów wykazujących powiązania z eksporterami. Podobna zależność może występować w sytuacji lokowania kapitału zagranicznego w regionie. Ulokowanie jednego dużego podmiotu z kapitałem zagranicznym w regionie, może istotnie stymulować powstawanie nowych, wchodzących z nim w relacje, podmiotów gospodarczych. Wynik analizy wydaje się istotny z punktu widzenia podejmowania działań w zakresie wspierania eksportu oraz pozyskiwania inwestorów zagranicznych.
4. W kontekście korelacji wskaźnika *S1. PKB na 1 mieszkańca* (ceny stałe z roku 2005) z pozostałymi, należy uwypuklić niektóre wnioski, wynikające z zaobserwowanego **braku silnych** związków tego indykatora z innymi wskaźnikami.

Analiza korelacji PKB ze wskaźnikiem *27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych*, wskazała na słabą, ujemną zależność. Wartość współczynnika korelacji wyniosła w tym przypadku (- 0,613). Obserwowana sytuacja wynika z faktu przyrostowego charakteru wskaźnika *27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych* (ilość wybudowanych dróg w danym roku, a nie ilość dróg w ogóle istniejących w regionie w danym roku, co wpływa na stosunkowo niskie wartości wskaźnika). Negatywne korelacje bezsprzecznie wiążą się z faktem budowania w ostatnich latach coraz mniejszej liczby km dróg (wygasanie perspektywy finansowej i coraz niższa dostępność środków strukturalnych na budowę dróg).

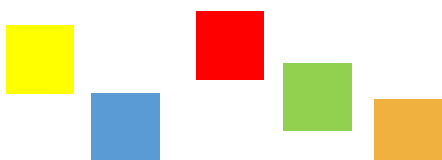
W tej sytuacji przeprowadzono dodatkową analizę w celu wykrycia korelacji PKB z innymi wskaźnikami, charakteryzującymi wewnętrzną dostępność transportową. Zupełnie inne wartości przyjmuje współczynnik korelacji pomiędzy PKB, a wskaźnikami, wydawałoby się, lepiej odzwierciedlającymi wewnętrzną dostępność transportową regionu, takimi jak: *drogi o twardej nawierzchni na 100 km²* i *drogi o twardej nawierzchni na 10 tys. ludności*. Współczynnik korelacji przyjmuje w tym zakresie wartości odpowiednio: 0,97 i 0,98. Obserwowana sytuacja każe zastanowić się nad zmianą w zestawie analizowanych wskaźników.

5. Zaobserwowano dosyć nieoczekiwanie, słabe związki wskaźnika PKB ze wskaźnikami charakteryzującymi poziom zatrudnienia. Analiza wykazała dodatni związek PKB ze wskaźnikiem *9. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)*. Wartość współczynnika korelacji, nieznacznie przekroczyła w tym przypadku, założoną wartość progową (wyniosła 0,71).

Wzrost zatrudnienia wykazał więc związek ze wzrostem gospodarczym, jednak zależność jest niższa od spodziewanej. Poziom wzrostu gospodarczego należy tym samym ocenić jako zbyt niski dla odnotowania **trwałych** zmian w poziomie zatrudnienia. Obserwowane fluktuacje wartości wskaźnika zatrudnienia jednoznacznie wskazują na jego związki z innymi, bliżej niezidentyfikowanymi czynnikami. Jednocześnie zanotowano dosyć silną, ujemną korelację PKB *per capita* ze wskaźnikiem 33. *Współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale)* ogółem: -0,84. Wyjaśnienie obserwowanej w tym zakresie sytuacji wymaga pogłębionych analiz w obszarze wpływu składowych współczynnika (liczba pracujących i liczba bezrobotnych) na wartość samego wskaźnika.

6. Warte uwagi jest również silna, negatywna korelacja PKB ze wskaźnikiem 13. *Emisja metanu (CH₄)*. Negatywna korelacja wskazuje, iż rozwój przedsiębiorczości w regionie przyczynia się do spadku emisji metanu. Sytuacja może być spowodowana wpływem na ogólne wyniki w zakresie przedsiębiorczości, zmian w zakresie liczby podmiotów funkcjonujących w Sekcji A. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Otrzymany wynik pokazuje, że rozwój przedsiębiorczości nie koniecznie musi być trudny do pogodzenia z redukcją emisji gazów cieplarnianych. Biorąc pod uwagę fakt, że zanotowano silną korelację pomiędzy liczbą podmiotów gospodarczych, a liczbą certyfikowanych ekologicznych gospodarstw rolnych, należałoby stwierdzić, iż rozwój przedsiębiorczości w regionie może w dużym stopniu opierać się o rozwój podmiotów w Sekcji A, wpływając na ogólny wzrost liczby podmiotów funkcjonujących w gospodarce województwa, zwłaszcza w obszarze zielonej gospodarki, bez jednoczesnego, ujemnego wpływu na środowisko. Obserwowana sytuacja może wskazywać na zasadność dokładniejszego analizowania liczby podmiotów wg sekcji/działów/grup PKD, w celu obserwowania dynamiki zmian w liczbie podmiotów w poszczególnych działach gospodarki (przy uwzględnieniu uwagi w zakresie wiarygodności rejestru REGON).
7. Analizy **nie wykazały związku** pomiędzy liczbą podmiotów gospodarczych, a wskaźnikami dotyczącymi innowacyjności. Zmiany samej liczby podmiotów funkcjonujących w rejestrze REGON nie wpływają na poziom innowacyjności regionu, ani innowacyjność nie wywiera bezpośredniego wpływu na liczbę przedsiębiorstw funkcjonujących w gospodarce województwa.
8. Wskaźnik S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* wykazuje silniejsze od PKB powiązanie ze wskaźnikami dotyczącymi kwestii ekologicznych. Na uwagę zasługuje odnotowany bardzo wysoki współczynnik korelacji ze wskaźnikiem 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %* (0,96). Wskazana zależność stanowi argument na rzecz przeprowadzenia pogłębionej obserwacji eksportu w działach związanych z produkcją ekologiczną. Ponadto zauważalny jest fakt, iż eksport, w znacznie większym stopniu niż wzrost PKB, uzależniony jest od poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki (wysoka korelacja ze wskaźnikami *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)* oraz *Liczba uzyskanych patentów (ogółem)*). Wniosek z obserwacji wydaje się być jednoznaczny: dążąc do stałego zwiększania wolumenu eksportu należy podejmować działania zwiększające innowacyjność przedsiębiorstw eksportowych i ich produktów.
9. Zaobserwowano ponadto wysoki współczynnik korelacji wskaźnika S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* ze wskaźnikiem 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*. Analiza korelacji wykonana dla obu wskaźników pokazuje wysokie zależności obu wymienionych wskaźników z innymi, identycznymi 18 wskaźnikami (oraz czterema dodatkowymi w przypadku wskaźnika 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*). W obu przypadkach

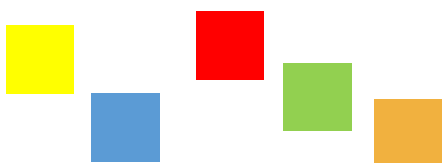

wartości współczynników korelacji dla wspomnianych 18 wskaźników są bardzo zbliżone. Należy więc stwierdzić, że oba wskaźniki niosą podobny ładunek informacyjny. Tym samym możliwa wydaje się rezygnacja z monitorowania jednego z wymienionych wskaźników.

10. Wskaźnik S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce* wykazuje silną pozytywną korelację z bardzo wieloma współczynnikami. Pokazuje to, że bardzo wiele aspektów ma wpływ na lokowanie się zagranicznych inwestycji w regionie. Należą do nich zarówno czynniki ekologiczne, innowacyjność gospodarki, jak i wydajność pracy. Należy jednak wskazać, iż również w tym przypadku, kwestie ekologiczne odgrywają duże znaczenie (5 wskaźników, między innymi osiągający najwyższą wartość współczynnika korelacji wskaźnik 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %* oraz wskaźnik 12. *Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %*).
11. Pozytywna korelacja wskaźnika S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce* ze wskaźnikiem S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł* i negatywna ze Wskaźnikiem *zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych*, mogą świadczyć o tym, że niski poziom płac w regionie nie jest kluczowym czynnikiem w lokowaniu inwestycji zagranicznych (zwłaszcza, że podobne korelacje można zauważyć w większości województw Polski).
12. Wskaźnik S5. *Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności* jest silnie skorelowany dodatnio tylko z poziomem aktywności zawodowej w grupie wiekowej (15-24 lata). Oznacza to, że im wyższa wartość współczynnika aktywności zawodowej, tym wyższe saldo migracji. Sytuacja jednoznacznie wskazuje, że decyzje migracyjne młodych są powiązane z sytuacją na rynku pracy. Należy wskazać, iż wskaźnik 33. *Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)* obliczany jest jako udział ludności aktywnej zawodowo (pracującej i bezrobotnej łącznie) w ludności w wieku produkcyjnym. Oznacza to, że na wartość współczynnika wpływa nie tylko liczba pracujących w regionie, ale również liczba zarejestrowanych bezrobotnych. W przypadku wykazanej korelacji, wpływu na migracje, należy poszukiwać w dużej liczbie młodych figurujących w statystykach bezrobocia.

Zauważalny jest brak silnego powiązania salda migracji ze wskaźnikami wzrostu gospodarczego, co oznacza, że w krótkim okresie wzrost gospodarczy nie wpływa na decyzje o emigracji mieszkańców województwa. Sytuacja może mieć związek z faktem, iż zachodzący w województwie wzrost gospodarczy nie przekłada się bezpośrednio na wzrost zatrudnienia, gdyż jest w dużej mierze wywołany wzrostem wydajności pracy. Oddziaływanie pozytywnych zmian gospodarczych na decyzje mieszkańców województwa dotyczące migracji będzie więc najprawdopodobniej mocno przesunięte w czasie.

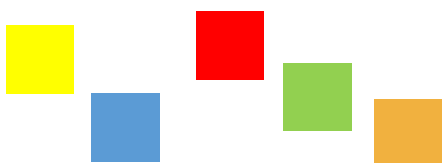
Ogólnie rzecz biorąc, wysoka wartość współczynnika aktywności zawodowej nie daje informacji o tym, czy związana jest z dużą liczbą pracujących w regionie, czy dużą liczbą bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, w województwie. Stąd należy stwierdzić, iż wartość informacyjna współczynnika aktywności zawodowej jest ograniczona. Ponieważ wyniki korelacji, wskazujące na dodatnią zależność (rośnie aktywność zawodowa, rośnie migracja) wskazują na związek migracji z bezrobociem, należałoby wskazać, że na migrację młodych osób mają wpływ ograniczone możliwościami znalezienia zatrudnienia. Należałoby się więc zastanowić, czy bardziej

właściwe dla celów monitoringu nie byłoby zastąpienie współczynnika aktywności zawodowej wskaźnikiem zatrudnienia w grupie wiekowej (15-24 lata), który bezpośrednio wskazywałby na powiązanie migracji z poziomem zatrudnienia ludzi młodych.

13. Wskaźnik 2. *Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym* nie jest silnie powiązany ze wskaźnikami dotyczącymi innowacyjności. Potwierdza to wyniki opisanych wyżej obserwacji, wskazujące na fakt, iż rozwój przedsiębiorczości pod względem ilościowym, nie jest zależny od poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki. Analizowany wskaźnik wykazuje również słabsze, niż inne wskaźniki z tego obszaru, powiązania z resztą wskaźników opisujących sytuację społeczno-gospodarczą województwa. Należałoby w tej sytuacji zauważyć, że sam fakt powstawania nowych podmiotów gospodarczych ma ograniczony wpływ na rozwój przedsiębiorczości w regionie. Jest potrzebny, ale niewystarczający dla realizacji wizji Podlaskie Przedsiębiorcze.
14. Korelacja wskaźnika 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)* ze wskaźnikami: 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*, S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* oraz S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce*, pokazuje na silne powiązania pomiędzy prowadzeniem działań badawczo-rozwojowych, a otwartością gospodarki i ilością inwestycji zagranicznych lokowanych w regionie.
15. Jednocześnie zaobserwowano brak silnej korelacji wskaźników 4. *Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem* oraz 5. *Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady*, z innymi wskaźnikami dotyczącymi rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Sytuacja jest trudna do wytłumaczenia. W celu wyciągnięcia wniosków w tym zakresie, konieczna jest kontynuacja obserwacji. Możliwe jest postawienie tez (wymagających jednak potwierdzenia w badaniach) o możliwym przesunięciu w czasie odczuwalności efektów oddziaływania na siebie obu wskaźników. Powodem braku silnej korelacji może być również niska efektywność nakładów na B+R w podmiotach gospodarczych przy jednocześnie i małej, ogólnej liczbie nakładów.
16. Dość zaskakujące wyniki otrzymano w analizach korelacji wskaźników realizacji Celu operacyjnego **1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu**. Wskaźnik 8. *Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku)* nie wykazuje znaczących powiązań z innymi wskaźnikami rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Natomiast 9. *Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)* wykazał jedynie niewielkie powiązania ze wskaźnikami dotyczącymi wzrostu gospodarczego (PKB) oraz wysokie powiązania z ilością osób pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego. Obserwowana sytuacja jest trudna do wyjaśnienia i wymaga pogłębionych analiz. Można jednak się spodziewać, iż zbyt niski poziom wzrostu gospodarczego w regionie nie wywołuje efektu trwałych zmian w poziomie zatrudnienia. Istotne zaś, okazują się dla wzrostu zatrudnienia, inwestycje kapitału zagranicznego, które wywierają zauważalnie pozytywny wpływ na ten wskaźnik. Natomiast braku powiązań poziomu uczestnictwa w kształceniu ustawicznym należałoby doszukiwać się w wielu obszarach, jednym z nich może być istnienie w regionie przewagi miejsc pracy nie wymagających

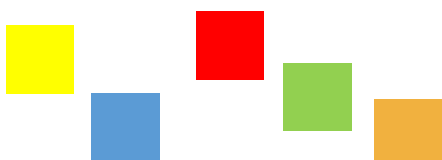

specjalistycznych kwalifikacji, nie wywołujących potrzeby doksztalcania się pracowników w takim zakresie, który znacząco wpływałby na wskaźniki uczestnictwa w kształceniu ustawicznym.

O ile w przypadku uczestniczących w kształceniu ustawicznym, można byłoby pogodzić się z zaobserwowaną sytuacją, poddać ją dalszym analizom i ewentualnie zastanowić się nad poszukiwaniem innego wskaźnika obrazującego wpływ kształcenia na gospodarkę (należałoby w tym przypadku przeanalizować przede wszystkim sposób wyliczania wskaźnika i jego zmienne składowe), o tyle zaskoczeniem jest brak korelacji 9. *Wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale)* z innymi wskaźnikami gospodarczymi, poza pracującymi w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego i stosunkowo niską korelacją z PKB. Wysoka korelacja wskaźnika zatrudnienia ze wskaźnikiem 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu* sugeruje, jak wskazywano, że liczba miejsc pracy w regionie jest silnie uzależniona od inwestycji zagranicznych w województwie.

17. Wskaźniki odnoszące się do aktywności kulturalnej mieszkańców (wiązanej z kapitałem społecznym), obserwowanej przez pryzmat uczestnictwa w akcjach, przedsięwzięciach placówek kultury, wskazały na pewien stopień powiązania pomiędzy zaspokajaniem potrzeb kulturowych mieszkańców województwa a rozwojem gospodarczym. Na powiązania te wskazywano przy analizie wskaźników gospodarczych. Należy zaznaczyć, iż wskaźniki kapitału społecznego wykazują dość często chaotyczne zmiany w kolejnych okresach analitycznych, przez co ich korelacja może cechować się dużym stopniem przypadkowości, w szczególności jeśli chodzi o wskaźnik 12. *Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności* oraz wskaźnik 11. *Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności*. Sytuacja może być również związana z preferowanymi przez społeczeństwo formami uczestnictwa w kulturze. Powiązania tych wskaźników z innymi wymagają dalszych obserwacji, a obecne wyniki analiz nie uzasadniają stwierdzenia jakoby kapitał społeczny mógł być uznany za katalizator procesów rozwojowych. Ponieważ diagnoza strategiczna wykazała niski poziom **wiążącego kapitału społecznego**, wskazywanego jako czynnik wyzwalaający procesy rozwojowe, należałoby zastanowić się nad ewentualną obserwacją innych, adekwatnych wskaźników, które w przypadku stwierdzenia powiązań ze wzrostem gospodarczym, wskazałyby na ewentualne obszary możliwego oddziaływania w kierunku stymulowania procesów rozwoju kapitału społecznego.
18. Ze względu na dużą zmienność danych dotyczących budowy dróg, wyniki analizy korelacji wskaźników: 27. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)* i 28. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (krajowych)*, należy uznać za charakteryzujące się dużym stopniem przypadkowości. Przeprowadzone analizy nie wykazały przede wszystkim oczekiwanych związków, np. z lokowaniem inwestycji zagranicznych w regionie. Należy jednak w tym miejscu odwołać się do argumentów przytoczonych we wniosku nr 4.

Wysoka korelacja między wskaźnikiem 27a. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych* a wskaźnikiem 39. *Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków*, może świadczyć o wpływie na liczbę rannych w wypadkach nie tyle jakości dróg, co zachowania kierowców na drodze. Skłonność do podejmowania ryzyka, wyrażająca się w skłonności do jazdy z większą prędkością na drogach o lepszej jakości, może determinować wzrost prawdopodobieństwa spowodowania wypadku, w którym są ranni. Sytuacja może wnikać również z faktu, iż jakość dróg, pomimo obserwowanych zmian, nie jest wystarczająca w kontekście stale rosnącej liczby pojazdów na drogach.

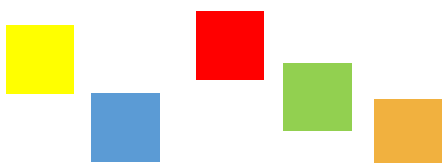

19. Przeprowadzone analizy wykazały brak wyraźnego powiązania pomiędzy wskaźnikiem 31. *Przyrost naturalny na 1000 ludności*, a wskaźnikami związanymi z sytuacją gospodarczą województwa. Wpływ wzrostu gospodarczego na kategorie związane z demografią zawsze będzie znacząco odsunięty w czasie, dlatego też w celu poprawienia sytuacji związanej z negatywnym przyrostem naturalnym samorząd musi skupić się na działaniach długofalowych, które pozwolą na stabilną i trwałą poprawę sytuacji gospodarczej regionu oraz jakości życia.
20. Wyniki analizy korelacji dla wskaźnika 33. *Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)* nie wykazały oczekiwanych powiązań ze wskaźnikami gospodarczymi. Wskaźnik 34. *Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)* wykazał powiązania z migracjami, natomiast wskaźnik 35. *Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)* wskazuje, iż rozwój województwa, szczególnie pod kątem eksportu i innowacji, może skutkować zwiększeniem aktywności zawodowej osób po 55 roku życia. Należy jednak jeszcze raz podkreślić, iż na wartość współczynnika aktywności zawodowej, oprócz liczby pracujących w wieku produkcyjnym, wpływ ma liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy. Jedyne pożądane powiązania w przypadku współczynników aktywności zawodowej wystąpiły ze wskaźnikiem 35. *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności* (ujemna korelacja wskazała, że wzrost wartości współczynnika aktywności zawodowej wskazuje na zmniejszenie liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej). Jednak sytuacja ta byłaby prawdziwą jedynie w przypadku, gdyby na wartość współczynnika zatrudnienia w danym roku, wpłynęła w przeważającej mierze liczba pracujących. Aby taki fakt potwierdzić, należałoby w danym okresie sprawdzić wartości składowych czynnika (iloraz sumy pracujących i bezrobotnych i liczby ludności w wieku produkcyjnym).

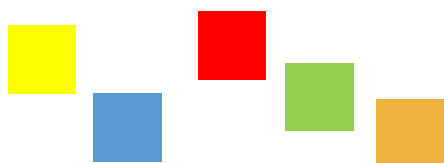
5.2. Wnioski wynikające z analiz trendu

Analiza trendu pokazuje silne i słabe strony w rozwoju gospodarki województwa podlaskiego.

1. Wstępne szacunki GUS co do PKB w roku 2013 pokazały wzrost PKB na poziomie wyższym niż średnia dla kraju. Zaobserwowane zmiany mogą świadczyć o odwróceniu się, notowanych tendencji w zakresie dywergencji województwa podlaskiego w stosunku do innych regionów kraju. Formułując niniejszy wniosek, należałoby podkreślić, iż obserwowana sytuacja może mieć związek z działaniami podejmowanymi w latach poprzednich. Wszelkie działania prorozwojowe, zarówno w ujęciu kreowania polityki rozwoju jak i inwestowania w określone sfery życia społeczno- gospodarczego dają efekt odroczony w czasie. Należy więc się spodziewać, iż obserwowany w 2013 r. efekt wzrostu PKB jest wynikiem właściwego ukierunkowania rozwoju regionu w latach poprzednich oraz efektem polityki inwestycyjnej Samorządu Województwa, wspierającej rozwój gospodarczy.
2. Niewątpliwym atutem województwa podlaskiego jest szybki rozwój w obszarze związanym z ekologią i ochroną środowiska. Odsetek energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych charakteryzuje się stałym wzrostem, spada natomiast poziom emisji zanieczyszczeń. Ponadto, coraz bardziej upowszechnia się rolnictwo ekologiczne. Kontynuowanie dotychczasowych działań w tym zakresie powinno pozwolić na utrzymanie się korzystnych trendów, co może umożliwić województwu podlaskiemu stanie się liderem w kwestii zielonej energii i rolnictwa ekologicznego. Dużo gorzej wygląda kwestia ochrony środowiska, z punktu widzenia infrastruktury sanitarnej. Analiza trendu pokazuje, że zdecydowanie potrzebne jest zintensyfikowanie poziomu inwestycji w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej, oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych.

3. Pod względem rozwoju gospodarczego województwo podlaskie rozwija się w tempie, które nie pozwala na doścignięcie reszty kraju. Obecne tempo wzrostu PKB, wartości dodanej brutto, czy liczby podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON pozwala na utrzymanie dotychczasowego dystansu do średnich wartości w Polsce, co nie zapewni realizacji celów Strategii. W ostatnich latach bardzo gwałtownie wzrósł natomiast poziom eksportu województwa, a także udział kapitału zagranicznego lokowanego w województwie. Gwałtowny wzrost sprawił, że już w roku 2013 osiągnięte zostały wartości docelowe tych wskaźników założone w Strategii. Kontynuacja tak szybkiego wzrostu pozwoliłaby znacznie zmniejszyć dystans do reszty Polski pod względem wielkości eksportu. Można się jednak obawiać, że notowany dotychczas, tak gwałtowny wzrost, był możliwy po części ze względu na utrzymujący się od lat niski poziom eksportu i kapitału zagranicznego lokowanego w regionie. Wydaje się więc konieczne dążenie do zintensyfikowania działań województwa stymulujących rozwój regionu i przedsiębiorczości w celu zwiększenia tempa wzrostu gospodarczego oraz utrzymania obecnego tempa wzrostu eksportu w województwie.
4. Pomimo znacznych środków, dostępnych na rozwój innowacji, województwo podlaskie nie odnotowuje odczuwalnego wzrostu poziomu innowacji gospodarki regionalnej. Może to oznaczać, że podniesienie poziomu innowacyjności województwa względem reszty kraju wymagać będzie zaangażowania ponadprzeciętnych środków, a korzyści ekonomiczne płynące z takiej działalności będą znacznie odsunięte w czasie.
5. Wyraźnym problemem rozwojowym województwa podlaskiego są kwestie demograficzne. Zarówno saldo migracji, jak i przyrost naturalny nie wykazują tendencji wzrostowych, a w przypadku przyrostu naturalnego, w ostatnich latach zauważalny był dość szybki spadek. Obydwa czynniki prowadzą do wyludniania się województwa i postępującej peryferyzacji niektórych jego obszarów. Co więcej, samorząd województwa ma bardzo ograniczoną możliwość bezpośredniego oddziaływania na powyższe kategorie. Tylko środki pośrednie wpływające na poziom rozwoju gospodarczego i jakość życia mieszkańców mogą odwrócić te niekorzystne tendencje, należy jednak pamiętać, że efekty mogą być zauważalne dopiero po znacznym upływie czasu. Na wzrost emigracji mieszkańców województwa ma niewątpliwie wpływ duży poziom ubóstwa oraz niski poziom płac w regionie. Liczba osób zagrożonych ubóstwem relatywnym charakteryzuje się powolną tendencją wzrostową, przez co pozycja województwa w kraju systematycznie pogarsza się. Pomimo stosunkowo niskiego poziomu wynagrodzeń przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym utrzymuje się na poziomie bliskim średniej krajowej i charakteryzuje się systematycznym wzrostem.
6. Niekorzystne tendencje zauważalne są również w kwestii podnoszenia kwalifikacji osób w wieku 25-64 lata, w latach 2011-2013 odsetek osób podnoszących swoje kwalifikacje znacząco spadł w odniesieniu do średniej wartości dla kraju. Zasadne wydaje się zintensyfikowanie działań województwa na rzecz promocji kształcenia ustawicznego i podnoszenia kompetencji u osób dorosłych w celu odwrócenia trendu spadkowego udziału osób kształcących się i uczestniczących w szkoleniach po 25 roku życia. Należy jednak mieć na uwadze (co podkreślano wyżej), iż poziom uczestnictwa w kształceniu ustawicznym może wykazywać zależność od specyfiki miejsc pracy w gospodarce. Przewaga miejsc pracy nie wymagających specjalistycznych kwalifikacji, nie wywołujących potrzeby doksztalcania się pracowników w takim zakresie, może znacząco wpływać na wskaźniki uczestnictwa w kształceniu ustawicznym.
7. Podkreślenia wymaga wysoki koszt podejmowanych działań prozatrudnieniowych. W 2014 r., ze środków EFS oraz FP wydatkowano na nie łącznie 206 362,20 tys. zł., co przełożyło się na spadek

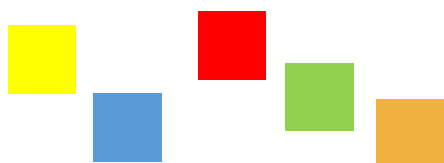
bezrobocia o 10,5 tys. osób (bez uwzględnienia spadku wynikającego z migracji). Średni koszt wyprowadzenia z rejestru jednej osoby bezrobotnej wyniósł więc 19,7 tys. zł. Należy przy tym zaznaczyć, iż wyprowadzenie z rejestru osoby bezrobotnej nie jest jednoznaczne z uzyskaniem efektu zatrudnieniowego. Efektywność aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych była zróżnicowana w zależności od formy aktywizacji. Nie opierała się ona jednak na badaniu stanu faktycznego (podjęcie zatrudnienia po zakończeniu udziału w danej formie aktywizacji) ale na analizie wyrejestrowań lub powrotów do statystyk osób wyrejestrowanych z powodu udziału w danej formie aktywizacji zawodowej (por. przypis 19).

8. Podejmowane działania prozatrudnieniowe, chociaż przynoszą wymierne efekty, to efekty te mogą okazać się krótkotrwałe, a wykazywane wskaźniki efektywności zawyżone. Ma to miejsce zarówno w przypadku wspierania podejmowania działalności gospodarczej, jak i aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Czynniki wpływające na trwałość wspieranych podmiotów gospodarczych są różne, m.in. niedostateczny popyt, wysokie koszty stałe, niekorzystna sytuacja gospodarcza w regionie, niewłaściwy moment rozpoczęcia działalności, czynniki losowe a także predyspozycje osobiste i doświadczenie zawodowe. Wskaźniki efektywności są szacowane wysoko, nie jest natomiast monitorowana przeżywalność firm w dłuższym okresie, uwzględniająca wpływ czynników zewnętrznych, w tym prawnych na kontynuowanie działalności gospodarczej (np. okres 24 m-cy od dnia założenia działalności gospodarczej, dla przedsiębiorców, którzy podjęli się jej prowadzenia po raz pierwszy, jest okresem opłacania niższych składek na ubezpieczenie społeczne, a wyższe koszty stałe po upływie tego okresu, mogą wpływać na zmniejszenie odsetka przeżywalności założonych przedsiębiorstw po tym okresie, okres prowadzenia działalności gospodarczej wymagany w umowie o dofinansowanie, i inne).

5.3. Wnioski wynikające z monitoringu, będące oceną wynikającą z zastosowania obecnego Systemu Monitorowania Strategii do 2020 roku

1. System Monitorowania Strategii zakłada, iż w ramach raportów rocznych z realizacji Strategii, będzie dokonywany przegląd całości przedsięwzięć realizowanych przez Departamenty/JOSW, w tym, w szczególności, zbierane będą dane o wskaźnikach realizacji wymienionych programów/planów. Analizy prowadzone w procesie monitoringowym, w oparciu o informacje na temat programów i planów rozwojowych oraz komponentów programów ponadregionalnych i krajowych, a także działań bieżących wspomnianych departamentów i jednostek, mogą owocować pojawieniem się wskazań dla włączenia do Systemu nowych wskaźników.

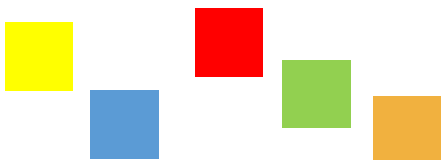
W trakcie opracowywania niniejszego Raportu zebrano informacje o programach/planach rozwojowych realizowanych przez jednostki zaangażowane w 2014 r., które pozwoliły na pozyskanie informacji o około dwustu wskaźnikach charakteryzujących ich realizację (por. Załącznik 2 do Raportu). Przeprowadzona **ocena ekspercka** wymienionych wskaźników pozwoliła na zakwalifikowanie większości z nich do tzw. **wskaźników produktu**, odzwierciedlających efekt bezpośredni realizacji określonego programu/planu (np. liczba zaktywizowanych osób). Z punktu widzenia oceny stopnia realizacji celów Strategii, są to wskaźniki najmniej wartościowe, nie dające podstawy do uzyskania informacji o efektywności i skuteczności działań. Część z przedmiotowych wskaźników przybiera charakter **wskaźników rezultatu** (np. liczba utworzonych miejsc pracy), które również niosą ograniczoną informację w zakresie skuteczności podejmowanych działań z punktu widzenia realizacji celów Strategii. **Wskaźniki oddziaływania**, które pojawiły się w propozycjach

monitorowania programów/planów rozwojowych, jak np. wskaźnik zatrudnienia są już ujęte w Systemie Monitorowania Strategii.

Wskaźniki produktu i rezultatu nie znajdują uzasadnienia dla ich włączenia do Systemu Monitorowania Strategii w celu obserwacji ich trendów i powiązań z pozostałymi wskaźnikami ujętymi w systemie. Jedyną wartością, jaką wnoszą, to pokazanie rozmiaru realizowanych działań przez jednostki zaangażowane w realizację Strategii. Dlatego też, w Raporcie zaproponowano wprowadzenie tabel realizacji planów/programów rozwojowych, w których, dla celów poglądowych, mogłyby być prezentowane tego rodzaju dane. Należy dodać, iż prezentacja działań w zaproponowanym schemacie (tabele realizacji planów/programów rozwojowych) jest bardzo potrzebna. Przeprowadzone analizy korelacji wskazały, jakie obszary działań są ze sobą silnie powiązane. Dały tym samym wiedzę w jakich obszarach należałoby zwiększyć aktywność działań, aby uzyskać pozytywny efekt w innych. W tej sytuacji pokazanie, co zostało zrealizowane w konkretnym obszarze, daje możliwość wsparcia procesu wnioskowania w zakresie oceny, czy zrealizowane działania są wystarczające, czy wymagają zintensyfikowania lub może zaprzestania dalszej realizacji.

2. Proponuje się zmianę wskaźnika **Celu strategicznego 1.:** *PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)* na wskaźnik *PKB na 1 mieszkańca w cenach bieżących*. Przeliczanie wskaźnika PKB do poziomu cen z 2005 roku powoduje problemy zarówno w interpretacji wartości jak i w porównywaniu do innych województw Polski oraz konieczność przeliczania wartości dla każdego województwa z osobna. Wykorzystanie wskaźnika w cenach bieżących pozwoli na łatwiejszą interpretację wartości wskaźnika. Ponieważ wskaźnik PKB w cenach stałych odnosi się do poziomu cen w całej Polsce, a nie w poszczególnych województwach, wyniki porównania wskaźnika dla województwa podlaskiego z innymi województwami oraz z wartościami średnimi dla Polski przyniesie takie same rezultaty zarówno w przypadku wskaźnika PKB w cenach stałych jak i cenach bieżących. Analiza pod kątem zmian wzrostu gospodarczego w regionie przy pomocy wskaźnika PKB na 1 mieszkańca w cenach stałych, będzie dalej wykonywana poza systemem wskaźników monitorowania SRWP.
3. W przypadku **Celu operacyjnego 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych** i wskaźnika 14. *Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną (jako % z 20 podstawowych usług)* należy dokonać zamiany wskaźnika. Wskaźnik przyjęty w Załączniku 4 do SRWP nie jest już dostępny, MAiC zaprzestało jego wyliczania. Obecnie wyliczany jest wskaźnik o nazwie: "*Wskaźnik świadczenia i rozwijania usług e-administracji*".
4. Proponuje się zmianę wskaźnika monitorowania **Celu operacyjnego 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu:** 27. *Długość dróg nowych lub zmodernizowanych*. W zamian proponuje się wprowadzenie wskaźników: *drogi o twardej nawierzchni na 100 km²*. Proponowane wskaźniki lepiej pokazują stan dróg w województwie podlaskim i zapewniają możliwość porównania tego stanu z innymi województwami oraz wartościami średnimi dla Polski.
5. W przypadku **Celu operacyjnego 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych** i wskaźnika 32. *Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)* również obserwowana jest konieczność zmian. Od 2014 r. wskaźnik powinien dotyczyć dzieci w wieku 3-4 lata z uwagi na fakt, iż 5-latki zostały objęte obowiązkiem szkolnym. Jednak w chwili obecnej GUS nie prezentuje jeszcze danych w kategorii wiekowej 3-4 lata.

6. W przypadku **Celu operacyjnego 3.2 Poprawa spójności społecznej**, proponuje się zmianę wskaźnika 34. *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %*, na wskaźnik *zagrożenia ubóstwem relatywnym*. W ostatnich latach GUS nie publikował wartości wskaźnika 34. ze względu na niską jakość pozyskanych danych w reprezentatywnym badaniu statystycznym. Ponadto *wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym*, nie uwzględniający w ostatecznym rozrachunku transferów społecznych, bardziej kompleksowo odzwierciedla poziom ubóstwa w województwie wynikający z sytuacji gospodarczej regionu. *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %* odnosi się do funkcjonowania systemu wsparcia społecznego.

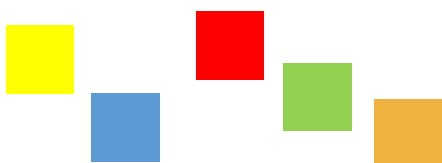
5.4. Wnioski wynikające z analizy kierunków zmian w wartościach wskaźników

1. **Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników realizacji celów strategicznych** wykazuje niezgodność kierunków zmian z założeniem Strategii w przypadku jednego (na sześć wskaźników monitorowania celów strategicznych), tj. *salda migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności*²⁷. Wskaźnik uznany został za stymulantę, oczekiwane więc były wzrosty wartości salda migracji. W 2003 r., przyjętym za rok bazowy, wskaźnik ten osiągnął wartość -1,6 co oznaczało, iż na każde 1000 mieszkańców województwa przypadało 1,6 migrujących do innych województw i poza granice kraju. W 2013 r. wartość tego wskaźnika spadła do -2,1, przyjmując kierunek zmian przeciwny do oczekiwanego. Analiza trendu dla wskaźnika pokazuje jego utrzymywanie się na tym samym poziomie. Wahania w poszczególnych latach nie wpływają na końcową ocenę trendu, który zachowuje wartość stałą. Oznacza to, iż bez podjęcia radykalnych działań, osiągnięcie w 2020 roku, zakładanej wielkości na poziomie -0,4 jest nierealne. Jednakże, jak wskazywano wcześniej, samorząd województwa nie ma możliwości bezpośredniego oddziaływania na zachowania ludności potencjalnie migrującej. Wskaźnik ten wykazuje silną korelację z poziomem aktywności zawodowej w grupie wiekowej (15-24 lata), czyli wzrost wartości jednego wskaźnika powoduje wzrost wartości drugiego. Niewątpliwie zasadne jest podejmowanie działań stymulujących pozytywne tendencje w obszarze aktywności zawodowej osób młodych (prawdopodobnie najczęściej migrujących w poszukiwaniu lepszych warunków życia). Niewątpliwie kluczowym działaniem w tym obszarze jest podnoszenie jakości kształcenia w szkołach wszystkich szczebli oraz uczelniach wyższych przy jednoczesnym dostosowaniu oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnych przedsiębiorstw. Należy zaznaczyć, że lokalne przedsiębiorstwa już teraz zgłaszają brak wykwalifikowanych specjalistów, a wysokiej jakości kapitał ludzki jest niezbędnym elementem w procesie zwiększania konkurencyjności podlaskich firm i całego regionu.

Pozostałe 5 Wskaźników monitorowania celów strategicznych przyjmuje pożądane kierunki zmian. Wszystkie zostały uznane za stymulanty. Ich wartości rosną przyjmując pożądany kierunek zmian. Odrębną kwestią jest, czy zmiany są satysfakcjonujące i zbliżają region do osiągnięcia w przewidzianym czasie zakładanych wartości. W przypadku PKB, pomimo stabilnego corocznego wzrostu jego wartości w przeliczeniu na 1. mieszkańca, przy zachowaniu dotychczasowego tempa wzrostu gospodarczego województwo podlaskie nie osiągnie zakładanej w Strategii wartości docelowej dla roku 2020.

Trzy z analizowanych wskaźników (S2. *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim, w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %*, S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym*), uznane za stymulanty, przyjmują oczekiwane kierunki zmian. Tempo zmian tych wskaźników, przy założeniu, że nie wystąpią żadne znaczące zmiany w otoczeniu, które mogłyby wpłynąć na odwrócenie trendu, wskazuje na osiągnięcie zakładanych wielkości w 2020 roku.

²⁷ Saldo migracji oznacza różnicę między liczbą osób, które przyjechały do kraju/regionu, a liczbą osób, które wyjechały z kraju/regionu. Jeżeli wynik działania przyjmuje wartości dodatnie (saldo dodatnie), oznacza to przewagę napływu ludności nad odpływem. Wynik ujemny działania oznacza przewagę odpływów z kraju/regionu nad napływami ludności z zewnątrz.

W przypadku jednego wskaźnika, S3. *Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca*, już w 2013 r. (wartość wskaźnika 1 509,6) zaobserwowano przekroczenie wartości zakładanej do osiągnięcia w 2020 roku (1 320,0). Trend i przewidywane tempo zmian rokują pozytywnie. Należy przy tym pamiętać, że gwałtowny wzrost eksportu w ostatnich latach (od 2010 r.) był po części możliwy w związku z bardzo niskim poziomem eksportu w latach poprzednich, i jest mocno prawdopodobne, że po okresie kilkuletniego, szybkiego wzrostu, przyjmie wartości stałe. Mając na względzie fakt, iż wskaźnik ten jest silnie powiązany (korelacja dodatnia) z wieloma wskaźnikami społeczno-gospodarczymi (np.: S2. *Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności*, S4. *Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %*, 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %*, 6. *WDB na 1 pracującego w tys. zł*, S6. *Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł*, S1. *PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)*), wskazane jest podejmowanie wszelkich działań mogących przyczynić się do utrzymania trendu zmian tego wskaźnika na obecnym poziomie.

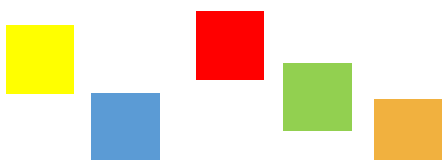
2. **Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników realizacji** celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego 1.

Wśród wskaźników celów operacyjnych powiązanych z **Celem strategicznym 1. Konkurencyjna gospodarka**, najbardziej zadowalające zmiany pod kątem założeń SRWP prezentują wskaźniki związane z ochroną środowiska. Wskaźniki określone jako stymulanty: 1. *Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %*, oraz 12. *Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %*, charakteryzują się szybkim tempem wzrostu, wyższym niż w przypadku reszty kraju. Natomiast wskaźnik 13. *Emisja metanu CH₄* będący zgodnie z założeniami monitoringu destymulantą charakteryzuje się systematycznym spadkiem (w tym przypadku osiąga więc również pożądany kierunek zmian).

Wskaźniki związane z rozwojem gospodarczym, zgodnie z założeniami Strategii, wykazują tendencje wzrostowe, nie zapewniające jednak województwu podlaskiemu zmniejszania dystansu w rozwoju gospodarczym do reszty Polski. Utrzymanie się dotychczasowych tendencji zmian takich wskaźników jak: 2. *Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym*, 6. *Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł* w długim czasie pozwoli województwu jedynie na utrzymanie dotychczasowej, niskiej pozycji względem reszty kraju. Pozwala to stwierdzić, iż w tym zakresie korzystne byłoby zintensyfikowanie działań samorządu i partnerów na rzecz zrealizowania założeń Strategii.

Podobnie ma się sytuacja ze wskaźnikami związanymi z rozwojem społeczeństwa informacyjnego. Wskaźniki: 15. *Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu* oraz 16. *Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu* charakteryzują się tempem wzrostu, które może zapewnić województwu podlaskiemu jedynie utrzymanie stałej pozycji względem reszty kraju. Należy jednak pamiętać, iż pod tym względem województwo podlaskie wykazuje obecnie wartości bliskie średniej dla kraju.

Wskaźniki związane z innowacyjnością gospodarki charakteryzują się niskim tempem zmian. Wskaźnik 5. *Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które*

poniosło takie nakłady w tys. zł charakteryzuje się niewielkim trendem spadkowym (niezgodnie z założeniami SRWP) co prowadzi do dalszego pogorszenia się sytuacji województwa względem reszty kraju. Natomiast wskaźnik 3. *Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)* wykazuje niewielkie tempo wzrostu zbliżone do tempa przeciętnego dla Polski. Dość dużą dynamiką w ostatnich latach charakteryzował się natomiast wskaźnik 7. *Liczba uzyskanych patentów*. Wydaje się, iż na obecnym etapie rozwoju województwa podlaskiego wzmocnienie procesów prowadzących do wzrostu stopnia innowacyjności województwa, a przez to wypełnienia założeń SRWP może wymagać zaangażowania znacznych środków i zasadniczego zintensyfikowania działań województwa w tym zakresie.

3. **Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników realizacji** celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego 2.

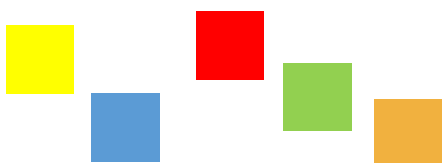
Wśród wskaźników celów operacyjnych, odnoszących się do powiązań międzynarodowych gospodarki województwa podlaskiego, zauważalny był w ostatnich latach dynamiczny wzrost (zgodny z założeniami Strategii). Dużą dynamiką charakteryzował się przede wskaźnik 19. *Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem*. Zauważalny był również wzrost dynamiki wskaźnika 22. *Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu*. Należy przy tym pamiętać, że taka sytuacja możliwa jest między innymi z powodu bardzo niskich wartości bazowych dla wspomnianych wskaźników względem reszty kraju, co oznacza, że kontynuacja pozytywnych trendów nie jest prawdopodobna w długim okresie bez efektywnych działań w tym obszarze.

4. **Analiza kierunków zmian w wartościach wskaźników realizacji** celów operacyjnych przypisanych do celu strategicznego 3.

W przypadku wskaźników celów operacyjnych odnoszących się do jakości życia w województwie podlaskim, najmniej zadawalająco kształtuje się sytuacja demograficzna w regionie. Wskaźnik 31. *Przyrost naturalny na 1000 ludności* wykazywał w ostatnich latach systematyczny spadek, podczas gdy w SRWP poczyniono ostrożne założenia, iż wskaźnik ten będzie utrzymywać się na stałym poziomie. Niekorzystne tendencje zauważalne są również w przypadku wskaźników związanych z ubóstwem. Wskaźnik 34. *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym* wykazywał w ostatnich latach raczej tendencje wzrostowe, przez co sytuacja województwa w tym zakresie względem reszty kraju pogarsza się. Wskaźnik 35. *Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności* wykazywał natomiast w ostatnich latach niewielki spadek. Spadek ten był jednak zdecydowanie wolniejszy niż spadek średnich wartości dla Polski, przez co, na tle innych regionów kraju, sytuacja województwa podlaskiego ulegała pogorszeniu.

Zgodnie z założeniami poczynionymi w SRWP, kształtują się zmiany wskaźnika 32. *Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym*, który w analizowanym okresie wykazywał się corocznym wzrostem. Strategia zakłada, iż na stałym poziomie utrzyma się wskaźnik 37. *Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców dla nowotworów oraz chorób układu krążenia*. Wskaźnik ten dla obu typów chorób wykazywał jednak przeciętnie, podobnie jak w całym kraju, niewielki coroczny wzrost. Wbrew założeniom Strategii wzrastała również wartość wskaźnika 38. *Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków*.

Zgodnie z założeniami Strategii, wzrostem charakteryzowały się wskaźniki związane z gospodarką odpadami i wodno-ściekową: Wskaźnik 41. *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w %*

ogólnej liczby ludności, Wskaźnik 42. *Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych*, Wskaźnik 43. *Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku*. Należy jednak zauważyć, że w przypadku każdego z tych wskaźników tempo wzrostu w analizowanym okresie było niższe niż tempo wzrostu wartości średnich dla Polski. Jest to szczególnie istotne w przypadku wskaźników: 43. *Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku* oraz wskaźnika 41. *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności*, których wartości w województwie podlaskim należą do jednych z najniższych w kraju. Sytuacja taka może wskazywać na konieczność zintensyfikowania działań służących rozwojowi infrastruktury wodno-ściekowej oraz infrastruktury związanej z gospodarką odpadami, zwłaszcza w kontekście istotnego znaczenia kwestii ekologicznych dla gospodarki województwa.

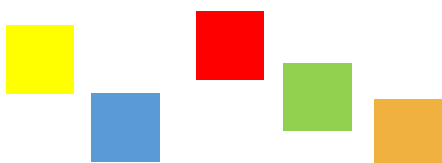
5.5. Rekomendacje

Poniższe rekomendacje zostały sformułowane na posiedzeniu Zespołu Zadaniowego ds. realizacji strategii:

Rekomendacje w zakresie zmian w obecnym zestawie wskaźników monitorowania SRWP 2020:

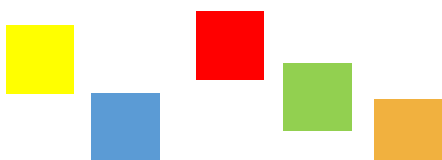
Rekomenduje się:

1. Zrezygnowanie z założonego w Systemie Monitorowania Strategii włączenia do obecnego zestawu wskaźników, wskaźników zaproponowanych przez Departamenty/JOSW dotyczących realizowanych przez nie programów/planów rozwojowych na rzecz ujęcia tych wskaźników w tabelach realizowanych działań.
2. Zmianę wskaźnika **Celu strategicznego 1.: PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)** na wskaźnik *PKB na 1 mieszkańca w cenach bieżących*.
3. W przypadku **Celu operacyjnego 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych** i wskaźnika 14. *Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną (jako % z 20 podstawowych usług)* zmianę wskaźnika na wskaźnik o nazwie "*Wskaźnik świadczenia i rozwijania usług e-administracji*".
4. Zmianę wskaźnika monitorowania **Celu operacyjnego 2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu: 27. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych**, na wskaźnik: *drogi o twardej nawierzchni na 100 km²*.
5. W przypadku **Celu operacyjnego 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych** i wskaźnika 32. *Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)* zrezygnowanie z monitorowania wskaźnika ze względu na zmiany systemowe.
6. W przypadku **Celu operacyjnego 3.2 Poprawa spójności społecznej**, zmianę wskaźnika 34. *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %*, na wskaźnik *zagrożenia ubóstwem relatywnym*.

Rekomendacje w obszarze DZIAŁAŃ INTENSYFIKUJĄCYCH OSIĄGANIE ZAKŁADANYCH CEŁÓW REALIZACJI SRWP 2020:

1. W miarę istniejących możliwości rekomenduje się promocję kształcenia ustawicznego w regionie w połączeniu z podnoszeniem poziomu/jakości szkoleń oferowanych w regionie, w celu promocji wśród przedsiębiorców efektywnego zarządzania kadrami uwzględniającego ścieżki i kryteria awansu dla kapitału ludzkiego przedsiębiorstwa, podnoszącego swoje kwalifikacje i kompetencje.
2. Kluczowym elementem dla realizacji długoterminowych celów Strategii jest zatrzymanie niekorzystnych zjawisk migracyjnych. Dlatego też należy podejmować działania zmierzające do poprawy jakości nauczania na wszystkich szczeblach przy jednoczesnym dostosowaniu programu nauczania do potrzeb regionalnych przedsiębiorstw.
3. Rekomenduje się nadal prowadzenie intensywnych działań na rzecz rozwoju eksportu i przyciągania kapitału zagranicznego do regionu oraz szczególne zwrócenie uwagi na wspieranie rozwoju innowacyjności w przedsiębiorstwach eksportowych.
4. W związku z obserwowanym pozytywnym wzrostem udziału zatrudnienia w podmiotach z kapitałem zagranicznym, ale także bardzo niskim poziomem napływu tegoż kapitału zagranicznego w wymiarze bezwzględny rekomenduje się intensyfikację działań na rzecz przyciągania kapitału zagranicznego do regionu. (Promocja gospodarcza, tereny inwestycyjne, obsługa inwestorów, wsparcie w zakresie dostępu do wykwalifikowanych kadr).
5. Rekomenduje się maksymalnie możliwe zintensyfikowanie działań w obszarze „zielonej gospodarki” (zwiększanie produkcji energii odnawialnej, rozwój gospodarstw i produkcji ekologicznej w gospodarstwach ekologicznych, zintensyfikowanie poziomu inwestycji w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej, oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych, itp.).
6. Rekomenduje się przeprowadzenie dodatkowych analiz powiązania wpływu nakładów finansowych (EFS, FP, EFRR) na wartości wskaźnika zatrudnienia i inne wskaźniki charakteryzujące zatrudnienie i bezrobocie oraz wzrost gospodarczy, celem ewentualnego sformułowania rekomendacji w kierunku zmian w zestawie analizowanych wskaźników w przyszłych okresach sprawozdawczych.
7. Rekomenduje się opracowanie metodyki analizy efektywności aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu i środków na podejmowanie działalności gospodarczej. Celem tych działań byłoby zwiększenie efektywności działań podejmowanych w tych obszarach.

Spis tabel

Tabela 1.1. Ogólne dane o województwie	8
Tabela 2.1. Wskaźniki monitorowania celów strategicznych.....	16
Tabela 2.2. Schemat prezentowania efektów wdrażania programu/planu rozwojowego zgłoszonego przez departament/JOSW.....	18
Tabela 3.1. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S1. <i>PKB na 1 mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)</i> ...	24
Tabela 3.2. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S2. <i>Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	27
Tabela 3.3. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S3. Wartość eksportu w przeliczeniu na 1. mieszkańca	29
Tabela 3.4. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S4. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce w %	30
Tabela 3.5. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S5. <i>Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności</i>	31
Tabela 3.6. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem S6 <i>Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł</i>	31
Tabela 3.7. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 1. Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %	33
Tabela 3.8. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 2. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	33
Tabela 3.9. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 3. <i>Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące) w %</i>	34
Tabela 3.10. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 4. Udział nakładów na działalność B+R ponoszonych przez podmioty gospodarcze w nakładach na działalność B+R ogółem w %	35
Tabela 3.11. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 5. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł	35
Tabela 3.12. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 6. <i>WDB na 1 pracującego w tys. zł</i>	35
Tabela 3.13. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 7. <i>Liczba uzyskanych patentów (ogółem)</i>	36
Tabela 3.14. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 8. <i>Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %</i>	37
Tabela 3.15. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 9. <i>Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %</i>	37
Tabela 3.16. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11a. <i>Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności</i>	38
Tabela 3.17. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11b. <i>Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności</i>	38
Tabela 3.18. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11c. <i>Zwiedzający galerie sztuki na 1000 ludności</i> ..	38
Tabela 3.19. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 11d. <i>Widzowie w kinach na 1000 ludności</i>	39
Tabela 3.20. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 12. <i>Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %</i>	40
Tabela 3.21. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 13. <i>Emisja metanu CH₄</i>	40
Tabela 3.22. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 16. <i>Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu w %</i>	41

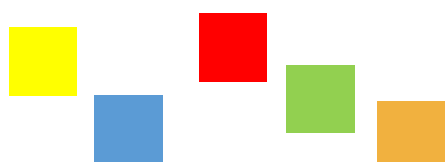

Tabela 3.23. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 17. <i>Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności</i>	42
Tabela 3.24. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 18. <i>Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych</i>	42
Tabela 3.25. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 19. <i>Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem</i>	43
Tabela 3.26. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 22. <i>Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu</i>	44
Tabela 3.27. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 27a. <i>Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (ogółem)</i>	45
Tabela 3.28. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 27b. <i>Długość dróg nowych lub zmodernizowanych (krajowych)</i>	46
Tabela 3.29. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 31. <i>Przyrost naturalny na 1000 ludności</i>	46
Tabela 3.30. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 32. <i>Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w %</i>	47
Tabela 3.31. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33a. <i>Współczynnik aktywności zawodowej (ogółem)</i>	47
Tabela 3.32. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33b. <i>Współczynnik aktywności zawodowej (15-24 lata)</i>	48
Tabela 3.33. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 33c. <i>Współczynnik aktywności zawodowej (55-64 lata)</i>	48
Tabela 3.34. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 34. <i>Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w %</i>	49
Tabela 3.35. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 35. <i>Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności</i>	49
Tabela 3.36. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 37a. <i>Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: nowotwory</i>	50
Tabela 3.37. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 37b. <i>Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców: choroby układu krążenia</i>	50
Tabela 3.38. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 38. <i>Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków</i>	50
Tabela 3.39. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 39. <i>Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków</i>	50
Tabela 3.40. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 40. <i>Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę w %</i>	51
Tabela 3.41. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 41. <i>Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności</i>	52
Tabela 3.42. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 42. <i>Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych) w %</i>	52
Tabela 3.43. Współczynniki korelacji ze wskaźnikiem 43. <i>Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku w %</i>	53
Tabela 4.1. <i>Wskaźnik 1. PKB na jednego mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)</i>	56
Tabela 4.2. <i>Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności</i>	56
Tabela 4.3. <i>Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %, w latach 2006-2013</i>	60

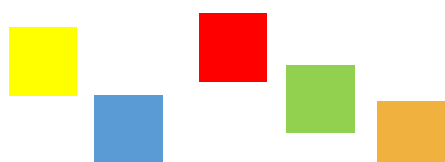

Tabela 4.4. Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	60
Tabela 4.5. Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące).....	65
Tabela 4.6. Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł	66
Tabela 4.7. Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł.....	67
Tabela 4.8. Liczba uzyskanych patentów.....	68
Tabela 4.9. Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %	72
Tabela 4.10. Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	72
Tabela 4.11. Liczba podmiotów trzeciego sektora na 1000 ludności.....	75
Tabela 4.12. Wskaźniki dotyczące kultury dla celu operacyjnego 1.4	75
Tabela 4.13. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %.....	79
Tabela 4.14. Emisja metanu CH ₄	80
Tabela 4.15. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu.....	82
Tabela 4.16. Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu	83
Tabela 4.17. Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności.....	83
Tabela 4.18. Długość nowo wybudowanych i zmodernizowanych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych	84
Tabela 4.19. Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca	85
Tabela 4.20. Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	86
Tabela 4.21. Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem.....	89
Tabela 4.22. Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego – pozycja w rankingu.....	91
Tabela 4.23. Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	91
Tabela 4.24. Długość dróg nowych lub zmodernizowanych	97
Tabela 4.25. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	98
Tabela 4.26. Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	99
Tabela 4.27. Przyrost naturalny na 1000 ludności	101
Tabela 4.28. Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne).....	102
Tabela 4.29. Współczynnik aktywności zawodowej (w IV kwartale)	103
Tabela 4.30. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	106
Tabela 4.31. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	106
Tabela 4.32. Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce	107
Tabela 4.33. Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców	109
Tabela 4.34. Wskaźniki: Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków, Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	110
Tabela 4.35. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę	111
Tabela 4.36. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	114

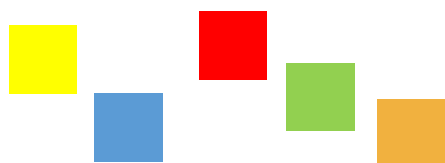
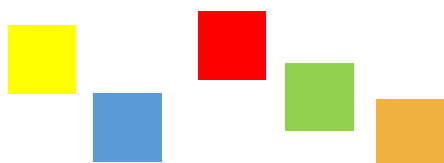

Tabela 4.37. Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych)	115
Tabela 4.38. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku	116

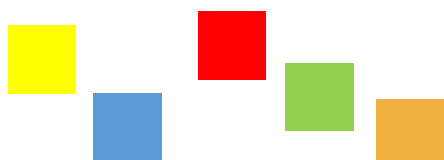
Spis wykresów

Wykres 1.1. Drogi o twardej nawierzchni na 100 km ² w województwie podlaskim (2013 r.)	11
Wykres 1.2. Trend dla PKB per capita w województwie podlaskim (2012 r.)	13
Wykres 1.3. Trend dla PKB <i>per capita</i> w województwie podlaskim i dla kraju (bez województwa mazowieckiego) (2012 r.)	14
Wykres 4.1. Analiza trendu dla wskaźnika: PKB na jednego mieszkańca (ceny stałe z roku 2005)	56
Wykres 4.2. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	57
Wykres 4.3. Trend wskaźnika: Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat w ogólnej powierzchni użytków rolnych w %, w latach 2006-2013	60
Wykres 4.4. Trend wskaźnika: podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym	61
Wykres 4.5. Analiza trendu dla wskaźnika Nakłady na działalność badawczo-rozwojową - relacja do PKB (ceny bieżące)	66
Wykres 4.6. Analiza trendu dla wskaźnika: Nakłady na działalność innowacyjną na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło takie nakłady w tys. zł	67
Wykres 4.7. Analiza trendu dla wskaźnika: Wartość Dodana Brutto na 1 pracującego w tys. zł	67
Wykres 4.8. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba uzyskanych patentów	68
Wykres 4.9. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu i szkoleniach w ogólnej liczbie ludności w tym wieku (przeciętne w roku) w %	72
Wykres 4.10. Analiza trendu dla Wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL (w IV kwartale) w %	73
Wykres 4.11. Wskaźniki dotyczące kultury dla celu operacyjnego 1.4	77
Wykres 4.12. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w %	80
Wykres 4.13. Analiza trendu dla wskaźnika: Emisja metanu CH ₄	80
Wykres 4.14. Analiza trendu dla wskaźnika: Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu	82
Wykres 4.15. Analiza trendu dla wskaźnika: Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu	83
Wykres 4.16. Analiza trendu dla wskaźnika: Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	83
Wykres 4.17. Analiza trendu dla wskaźnika: Wartość eksportu w przeliczeniu na jednego mieszkańca ...	86
Wykres 4.18. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce	87
Wykres 4.19. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	89
Wykres 4.20. Analiza trendu dla wskaźnika: Pracujący w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego według lokalizacji siedziby zarządu	92

Wykres 4.21. Analiza trendu dla wskaźnika: Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności.....	99
Wykres 4.22. Analiza trendu dla wskaźnika: . Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	99
Wykres 4.23. Analiza trendu dla wskaźnika: Przyrost naturalny na 1000 ludności	102
Wykres 4.24. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	102
Wykres 4.25. Analiza trendu dla wskaźnika: Współczynnik aktywności zawodowej.....	103
Wykres 4.26. Analiza trendu dla wskaźnika: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych.....	106
Wykres 4.27. Analiza trendu dla wskaźnika. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	107
Wykres 4.28. Analiza trendu dla wskaźnika: Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne) na 100 tys. mieszkańców	110
Wykres 4.29. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba zabitych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	111
Wykres 4.30. Analiza trendu dla wskaźnika: Liczba rannych w wypadkach drogowych na 100 wypadków	111
Wykres 4.31. Analiza trendu dla wskaźnika: Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję i prokuraturę	112
Wykres 4.32. Analiza trendu dla wskaźnika: Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności.....	115
Wykres 4.33. Analiza trendu dla wskaźnika: Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych (w ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych)	115
Wykres 4.34. Analiza trendu dla wskaźnika: Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku	116

Załącznik nr 1. Działania Samorządu Województwa Podlaskiego
podejmowane w kierunku realizacji celów Strategii

Załącznik nr 2. Zgłoszone programy i plany rozwojowe

Załącznik nr 3. Zestaw wskaźników monitorowania

Załącznik nr 4. Kierunki zmian w wartościach wskaźników

Załącznik nr 5. Analiza wskaźników kontekstowych

Załącznik nr 6. Współczynniki korelacji wyłączone z analizy

